

Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"

Навчально-науковий Інститут економіки
Фінансово-економічний факультет

Кафедра економічного аналізу і фінансів

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до кваліфікаційної роботи
ступеню магістр

студентки Бородіної Арсенії Олександрівни
(ПІБ)

академічної групи 072м-20-1

(шифр)

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа та страхування
(код і назва програми)

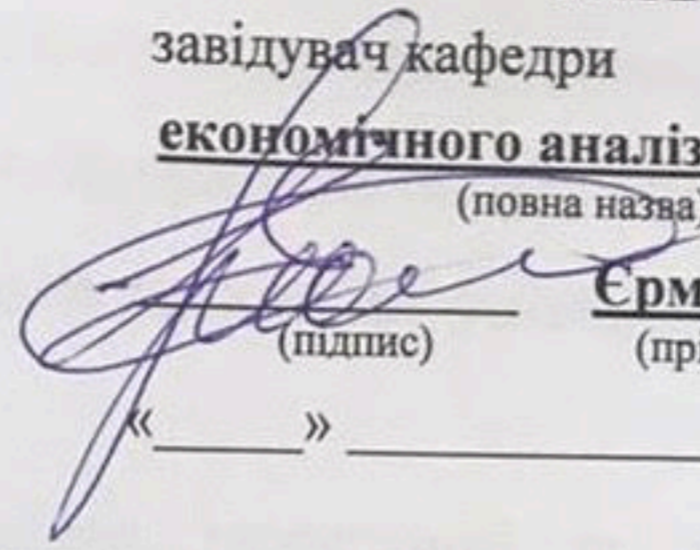
на тему: «Управління активними операціями банку (на прикладі АТ КБ «ПриватБанк»)»

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
Кваліфікаційної роботи	Букресва Д.С.	75	добре	
Рецензент	Гунько В.О.		ДОБРЕ	
Нормоконтролер	Федорова О.Г.	76	добре	

Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри
економічного аналізу і фінансів
(повна назва)

(підпис) Єрмошкіна О.В.
(прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 2021 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню магістр

студентці Бородіной А.О. академічної групи 072м-20-1
(прізвище, ініціали) (шифр)

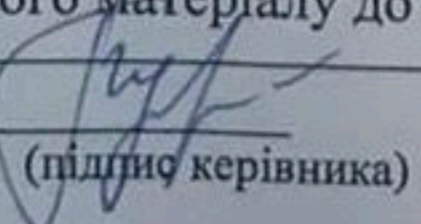
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва спеціальності)

На тему: «Управління активними операціями банку (на прикладі АТ КБ «ПриватБанк»)»

затверджену наказом ректора НТУ "Дніпровська політехніка" від 16.12.2021р. №1064-с

Розділ	Зміст	Термін виконання
ВСТУП	Актуальність теми, мета і завдання, об'єкт і предмет роботи, методи, наукова та практична цінність, апробація результатів, публікації, структура роботи	04.10.2021-15.10.2021
Розділ 1	Теоретичні основи управління активними операціями банків	18.10.2021-29.10.2021
Розділ 2	Аналіз активних операцій АТ КБ «Приватбанк»	01.11.2021-26.11.2021
Розділ 3	Удосконалення методичних підходів до управління активними операціями комерційного банку на прикладі АТ КБ «Приватбанк»	29.11.2021-10.12.2021
Розділ 4	Оцінка ефективності впровадження запропонованих методичних підходів до удосконалення системи управління активними операціями банку на прикладі АТ КБ «Приватбанк»	13.12.2021-31.12.2021
ВИСНОВКИ		04.01.2022-06.01.2022
Демонстраційний матеріал	Підготовка демонстраційного матеріалу до захисту	10.01.2022-11.01.2022

Завдання видано

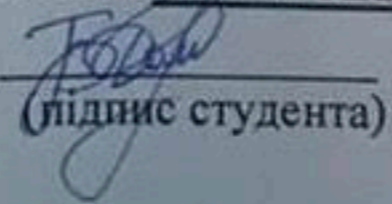

(підпис керівника)

Букресва Д.С.
(прізвище, ініціали)

Дата видачі завдання 27.09.2021 р

Дата подання до екзаменаційної комісії 17.01.2022 р.

Завдання прийнято до виконання

(підпис студента)

Бородіна А.О.
(прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Бородіна А.О. *Управління активними операціями банку (на прикладі АТ КБ «ПриватБанк»)* - Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», Дніпро, 2022.

У магістерській роботі досліджено теоретичні та методичні засади управління активними операціями банку. Проаналізовані основні сучасні підходи до їх оцінки та оптимізації. Розглянуті основні шляхи ефективного управління активними операціями в умовах банківської кризи. Проаналізований стан банківської системи України, окреслені основні його проблеми. Визначено фінансовий стан АТ КБ «ПриватБанк» з точки зору оцінки його активних операцій. Удосконалено методичні підходи до управління активними операціями комерційного банку, досліджені фактори, які впливають на їх рівень. Обґрунтовано запровадження моделі управління активними операціями банку на основі комплексного підходу та розрахована можливість її використання в АТ КБ «ПриватБанк». Запропоновано удосконалення організаційно-економічного механізму управління активними операціями банку.

АКТИВ, КРЕДИТИ, ДОХОДИ, РИЗИК, ЛІКВІДНІСТЬ, РИЗИК,
ДОХОДНІСТЬ, ІНВЕСТИЦІЇ, ПОРТФЕЛЬ

ANNOTATION

Borodina A.O Managing bank asset operations (in terms of CB PrivatBank JSC) - Qualification work on the rights of the manuscript.

Master's qualification in specialty 072 "Finance, Banking and Insurance". - Dnipro University of Technology, Dnipro, 2022.

In the master's thesis the theoretical and methodical principles of managing active operations of the bank are investigated. The basic modern approaches to their estimation and optimization are analyzed. The basic ways of effective management of active operations in the conditions of banking crisis are considered. The state of the banking system of Ukraine is analyzed, its main problems are outlined. The financial condition of JSC CB "PrivatBank" has been determined in terms of evaluation of its active operations. Methodical approaches to the management of active operations of a commercial bank have been improved, and factors that affect their level have been investigated. The introduction of the Bank's active operations management model based on a comprehensive approach is substantiated, and the possibility of its use in PrivatBank JSC is calculated. Improvement of organizational and economic mechanism of management of active operations of the bank is suggested.

ASSET, LOANS, INCOME, RISK, LIQUIDITY, RISK, YET, INVESTMENT,
PORTFOLIO

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ АКТИВНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ БАНКІВ.....	10
1.1. Сутність підходів управління активними операціями банків.....	10
1.2. Організація процесу управління банківськими активами	14
1.3. Інструменти та методи управління активами.....	23
Висновки по розділу 1.....	28
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ АКТИВНИХ ОПЕРАЦІЙ АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	30
2.1. Стан, тенденції активних операцій банківської системи України.....	30
2.2. Характеристика банку АТ КБ «Приватбанк», його місце в банківській системі України.....	37
2.3. Аналіз кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк».....	39
2.4. Аналіз інвестиційного портфелю АТ КБ «ПриватБанк»...	49
2.5. Оцінка рівня прибутковості АТ КБ «ПриватБанк».....	57
Висновки по розділу 2.....	62
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО УПРАВЛІННЯ АКТИВНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ НА ПРИКЛАДІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	65
3.1. Основні напрями розробки стратегії управління активами банку.....	65
3.2. Управління активними операціями банку за допомогою портфельної теорії.....	69
3.2.1. Визначення оптимальної структури кредитного портфеля на підставі кредитного ризику.....	72

3.2.2. Економіко-математичний підхід до формування інвестиційного портфеля банку.....	80
3.3. Оптимізація активів комерційного банку для забезпечення фінансової стійкості з використанням сучасної портфельної теорії.....	84
Висновки по розділу 3.....	91
РОЗДІЛ 4 ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАПРОПОНОВАНИХ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ АКТИВНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ БАНКУ НА ПРИКЛАДІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	93
4.1. Розрахунок параметрів моделі управління кредитним портфелем на прикладі АТ КБ «Приватбанк».....	93
4.2. Розрахунок параметрів моделі управління інвестиційним портфелем на прикладі АТ КБ «Приватбанк».....	95
4.3. Оцінка результатів удосконалення системи управління активними операціями АТ КБ «Приватбанк».....	102
Висновки по розділу 4.....	104
ВИСНОВКИ.....	107
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	111
ДОДАТКИ	116

ВСТУП

Актуальність теми. Комерційні банки мають важливе значення в економічних змінах, що відбуваються в нашій країні. Комерційні банки як регулятори грошового обігу та центри накопичення та перерозподілу грошей мають важливі важелі впливу на фінансовий, інвестиційний, виробничий та інші сектори економіки, а також на розвиток економічних і соціальних відносин.

У міжнародній банківській практиці якість активів поряд з достатністю капіталу є основною умовою, що визначає фінансовий стан банку та його добробут. Достатність капіталу значною мірою залежить від ступеня довіри, яку банк вкладає в активні операції.

Активні банківські операції неоднорідні за економічним змістом, прибутковістю та якістю. Основні види розміщення дуже вигідні, але пов'язані з великим ризиком. Частина активів банку інвестується в обов'язкові резерви на коррахунках банку безальтернативним способом, що дозволяє йому стабільно працювати, хоча і не приносить доходу. В останні роки в Україні спостерігається активне збільшення обсягів активних операцій у діяльності комерційних банків.

В сучасних умовах ведення бізнесу питання активної діяльності українських комерційних банків набуває особливого значення. Їх розумна реалізація, з одного боку, і необхідність розширення інвестицій в економіку, з іншого, загострюють цю проблему, перетворюючи її на одне з найважливіших теоретичних і практичних питань національної економіки..

Проблеми розвитку банківського ринку України досліджували А. А. Давидов, О. Єрмошкіна, Н. Кожель, Г. Коротка, М. Малютіна, М. Савлук, В. Огієнко, Е. Д. Тихомиров та ін., результати становлять методологічну основу для подальших досліджень у банківському секторі економіки.

Проте існує потреба у вдосконаленні науково-методичної бази управління активами та пасивами банку в умовах фінансово-економічної нестабільності. В умовах загострення проблем банківської системи в країні у зв'язку з фінансовою кризою вони потребують глибшої розробки як в теоретичному, так і в

методологічному, і практичному аспектах, що зумовило вибір теми, мети та завдань кваліфікаційної роботи..

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та удосконалення методичних підходів до управління активними операціями комерційного банку.

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення таких наукових завдань:

- систематизовано теоретичні підходи до управління активами комерційного банку;
- проаналізовано ефективність управління активами комерційного банку;
- удосконалено методичні підходи до управління активами комерційного банку;
- доведена ефективність впровадження запропонованих методичних підходів до управління активами комерційного банку.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти управління активними операціями комерційного банку.

Об'єктом дослідження є процес удосконалення методичних підходів до управління активними операціями комерційного банку.

Методи дослідження. У роботі використовується статистичний метод у дослідженні банку; загальнонаукові методи аналізу, узагальнення у вивченні та узагальненні зарубіжного та вітчизняного досвіду управління активами та пасивами комерційного банку; економіко-математичний метод – при розробці моделі управління активами та пасивами комерційного банку, абстрактно-логічний метод – при обґрунтуванні та узагальненні теоретичних висновків і практичних рекомендацій. Для розрахунку та обробки інформації використовуються такі методи дослідження, як групування, порівняння, показники середніх і відносних значень, методи графічного представлення.

Емпіричною основою є результати економічних досліджень, зарубіжний та вітчизняний досвід банків, інформаційне забезпечення – законодавчі та нормативні акти, журнали та монографії, а також статистичні зведення

Національного банку України та річна фінансова звітність комерційних банків.

Наукова новизна одержаних результатів.

В результаті досліджень, автором удосконалено методичний підхід до управління активами комерційного банку на основі комплексного підходу, який, на відміну від існуючого, дозволяє сформувати як окремі кредитні та інвестиційні портфелі за інструментами так і сформувати оптимальні портфелі в активах банку..

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретичні та практичні положення роботи, сформульовані висновки та пропозиції, розробленні методичних рекомендацій щодо оптимізації структури балансу, можуть бути використані банками в процесі оцінки та управління активами та пасивами.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження та їхнє практичне значення опубліковані в в електронному науковому фаховому виданні «Економіка та суспільство» Випуск No 34/2021 (Букрєєва Д.С., Бородіна А.О., Фастова П.Р. Необанкінг в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Економіка та суспільство. 2021. No 34. URL:<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/963>)

Особистий внесок автора. Кваліфікаційна робота є самостійною науковою працею. Усі результати, викладені у роботі, отримані автором особисто.

Структура та обсяг роботи. Дипломна робота складається зі вступу чотирьох розділів і висновків, загальний обсяг роботи становить 116 сторінок. Робота містить 36 таблиць, 15 рисунків, список використаних джерел зі 52 найменувань, 1 додаток.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ АКТИВНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ БАНКІВ

1.1. Сутність підходів управління активними операціями банків

Фінансовий потенціал комерційного банку характеризується розміром і структурою його основних і оборотних засобів, які створюються за рахунок грошових коштів (власних, залучених і позикових). Розумний оптимальний розподіл коштів під час активних операцій є одним із найважливіших принципів фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності банку [22, С. 45].

Активні операції — це розміщення власних і позикових коштів банків з метою отримання прибутку, забезпечення його діяльності та підтримки необхідного рівня ліквідності. До активної діяльності банків відносять:

готівкові та безготівкові депозитні операції з метою підтримки ліквідності банку;

розрахункові операції, пов'язані з розрахунками клієнтів;

касові операції з приймання та видачі готівки;

інвестиційні операції, що передбачають інвестування банківських коштів у цінні папери;

операції з акціями з купівлі-продажу цінних паперів;

валютні операції з купівлі-продажу іноземної валюти на внутрішньому та міжнародному валютному ринку;

депозитні операції з розміщення тимчасово вільних коштів банку на депозитах в НБУ та інших комерційних банках;

операції купівлі-продажу банківських дорогоцінних металів на внутрішньому та міжнародному валютному ринку.

У той же час аналіз вимагає більш чіткого визначення активів. Таким чином, в бухгалтерському обліку активи розглядаються як ресурси, контрольовані банком у результаті минулих подій, використання яких, ймовірно,

сприятиме майбутньому зростанню економічних вигод. Іншими словами, це економічні ресурси, доступні банку, використання яких повинно приносити майбутній дохід. Активи представлені у вигляді основних засобів, готівки у національній або іноземній валюті на руках банку, боргу за кредитами, цінних паперів у портфелі банку тощо. [36, с. 89].

Активні операції комерційних банків - сукупність кредитних, інвестиційних та інших операцій, пов'язаних з розміщенням позикових та власних коштів банку.

У рамках своєї активної діяльності банк охоплює лише кредитні та інвестиційні операції, що не є точним визначенням за думкою І. Савлука [42].

Різні трактування активних операцій комерційних банків по-різному оцінюють їх структуру, але принциповим залишається визначення природи активних банківських операцій як операцій розміщення власних і залучених коштів. Єдині відмінності стосуються уточнення напрямів і форм виділення цих коштів.

У результаті пасивних операцій збільшуються залишки на пасивних рахунках балансу банку (в них враховуються кошти банку, залишки на депозитних рахунках клієнтів, заборгованість за кредитами в інших банках, прибуток банку тощо). Активні операції призводять до збільшення коштів на активних рахунках (на них відображаються: готівка, банківські кредити, інвестиції в цінні папери, будівлі, обладнання та ін.).

Між пасивною та активною діяльністю комерційного банку існує тісний взаємозв'язок. Перш за все, розмір і структура операцій, що приносять активний дохід, значною мірою визначаються ресурсами, які є у розпорядженні банків. У цьому сенсі пасивні операції, які становлять ресурсну базу банку, мають першочергове значення перед активними операціями. При наданні кредитів і купівлі цінних паперів банки змушені постійно стежити за станом зобов'язань, контролюючи строк погашення зобов'язань перед вкладниками. У разі дефіциту коштів банку доводиться відмовитися від вигідних пропозицій і продати високоприбуткові цінні папери. При цьому значна частина банківських вкладів

здійснюється на основі активних операцій з надання кредитів у безготівковій формі. Зв'язок між пасивною та активною діяльністю виявляється також у тому, що прибуток банків залежить від маржі банку, тобто різниці між ціною банківських коштів і прибутковістю активних операцій. [14, с. 157].

Для успішного функціонування банку необхідно забезпечити координацію пасивної та активної діяльності: з одного боку, не допускати значних розбіжностей між строками зобов'язань та активів, наприклад, довгострокове кредитування через короткострокові депозити; з іншого боку, щоб не іммобілізувати короткострокові кошти на тривалий час у сумі, що значно перевищує стабільний залишок коштів на банківських рахунках, достатній для подальшого вилучення.

Між деякими видами пасивів і активів існує взаємозв'язок. Тому відкриття банківського рахунку для великого клієнта супроводжується появою тісних, регулярних відносин між клієнтом і банком. Щоб не втратити клієнта, банк надає йому значні кредити, інвестує в його цінні папери, надає різноманітні послуги за собівартістю, здійснює комісійні операції.

Роль активних операцій для кожного комерційного банку дуже велика. Активні операції забезпечують прибутковість і ліквідність банку, тобто дають змогу досягти двох основних цілей комерційних банків. Проактивність також важлива для економіки. Саме завдяки активним заходам банки можуть спрямовувати кошти, що вивільняються в процесі господарської діяльності, тим учасникам господарського обороту, які потребують капіталу, забезпечуючи приплив капіталу в найбільш перспективні галузі економіки, сприяючи виробничим інвестиціям, інноваціям, реструктуризації. і стабільне зростання промислового виробництва, і розвиток житлового будівництва. Банківські кредити населенню відіграють важливу соціальну роль [25, с. 56].

Класифікуємо активи за прибутковістю, ліквідністю та ризиком.

1. Залежно від ступеня прибутковості всі активи поділяються на три групи:

- прибуткові активи, такі як банківські кредити, велика частка інвестицій в цінні папери;

- неприбуткові (непрацюючі) активи, такі як готівка, залишки на кореспондентських і резервних рахунках у Національному банку;
- інвестиції в основні засоби банку: будівлі, обладнання.

Активи банку визнаються в балансі відповідно до ступеня їх ліквідності, тобто здатності перетворюватися на кошти.

2. За рівнем ліквідності активи банків поділяються на:

- первинні резерви;
- вторинні резерви;
- портфель банківських кредитів;
- портфель банківських інвестицій.

Первинні резерви – це найбільш ліквідні активи, які належним чином використовуються для погашення вкладів, здійснення платежів та виконання інших зобов'язань банку, але не приносять їм значного доходу. До них належать: готівка та банківські метали; кореспондентські кошти та депозити в НБУ; кошти на рахунках в інших банках.

Вторинні резерви – це високоліквідні активи, які в будь-який момент можна конвертувати в первинні резерви (грошові кошти) з мінімальною затримкою та низьким ризиком втрати. Вони включають:

казначейські та інші цінні папери, рефінансовані НБУ (держоблігації, переказні векселі);

короткострокові позики для вигідних позичальників.

Ці активи також приносять банку невеликий дохід; їх основне призначення — бути джерелом поповнення первинних резервів.

Найприбутковішими активами є кредити та інвестиції. Якщо банки розглядають структуру своїх активів з точки зору прибутковості, вони віддають перевагу кредитам та інвестиціям, але ці активи є найменш ліквідними.

Існує чітка кореляція між прибутковістю та ризиком активів та їх ліквідністю. Чим більш ризикований актив, тим більше доходу він може принести банку (прибутковість — це плата за ризик) і тим нижча його ліквідність (ризикований актив важче продати). Найбільш ризиковані активи, як правило,

найбільш прибуткові та найменш ліквідні [20, с. 88].

При оцінці якості активів банку слід враховувати їх ризик, який залежить від суми вкладених у активи коштів. Іншими словами, вартість активів банку розраховується з урахуванням їх показників ризику, тобто можливості втрати частини їх вартості в результаті тієї чи іншої активної операції..

3. Залежно від ступеня ризику активи українських банків поділяються на п'ять груп:

- активи з 0 ступенем ризику;
- активи з 10% ступенем ризику;
- активи з 20% ступенем ризику;
- активи з 50% ступенем ризику;
- активи з 100% ступенем ризику.

Вартість активів виходячи з їх якості розраховується за формулою:

$$A_p = \sum_1^n A_i * K_p A_p, \quad (1.1)$$

де: A_p — активи комерційного банку, зважені на коефіцієнти ризику;

A_i — види активів i -го ступеня ризику;

K_p — коефіцієнт ризику i -го ступеня;

n — кількість видів активів, згрупованих за рівнем ризику.

1.2. Організація процесу управління банківськими активами

Управління банківськими активами є одним із найважливіших завдань комерційних банків. У напрямку управління активами працівники банку повинні володіти такими методами:

- загальний спосіб розподілу коштів;
- розподіл активів (конверсія коштів);
- науковий метод.

Суть загального методу розподілу коштів полягає в тому, що всі кошти банку, отримані у вигляді ощадних строкових вкладів і вкладів «до запитання»,

акціонерний капітал, становлять загальний фонд коштів, вкладених у активну діяльність банку. [44, с. 25].

Співробітники банку, особливо аналітичні та кредитні відділи, повинні постійно аналізувати активи банку та оперативно спрямовувати їх з метою підвищення якості роботи.

Метод управління науковими активами покликаний максимізувати прибуток. При цьому частина коштів вкладається в активи з високим відсотком прибутку, а частина - з нижчими відсотками, але з гарантією високої прибутковості. Це означає, що доцільно інвестувати активи в кількох напрямках, що дозволить банку досягти достатньої прибутковості та дотримуватися нормативів ліквідності. [26, с. 64].

Нормативне значення показників може змінюватися залежно від фінансово-економічного стану банків, політики держави та Національного банку України.

Банківський нагляд традиційно спрямований на підтримання надійності та ефективності окремих елементів кредитної системи країни, особливо банків, з метою забезпечення стабільного та нормального функціонування всієї банківської системи. Досвід багатьох країн свідчить, що при правильному управлінні банки можуть вижити навіть у несприятливих економічних умовах.

Умови банківського нагляду, як правило, визначаються в законодавстві, що регулює статус центрального банку. Банківський нагляд часто є частиною центральних банків держави. У зв'язку з тим, що функція банківського нагляду полягає у створенні безпечної та надійної банківської системи та запобіганні нестабільності фінансової системи в цілому, центральний банк як установа, що керує державною грошово-кредитною політикою та виступає в якості кредитора останньої інстанції, є природним центром банківського нагляду.

Аналізуючи загальну практику банківського нагляду та його місце в системі органів влади, можна зробити наступний висновок. Чим сильніший і незалежніший центральний банк країни, тим більше причин для створення в ньому структури банківського нагляду. І навпаки, чим слабші та залежніші від

влади, тим більша потреба в незалежному банківському нагляді.

Банківський нагляд (у широкому розумінні) — це система, яка використовується державою для забезпечення стабільності фінансової системи країни, її безпеки та здоров'я.

Основними завданнями, які стоять перед системою банківського нагляду, є:

1. гарантувати здоровий банківський сектор з метою зміцнення та сприяння економічному зростанню;
2. захист вкладників, які розміщують свої кошти в банках. Це завдання пов'язане з підтримкою довіри населення до банківської системи, втрата якої призводить до її ослаблення та макроекономічних наслідків, таких як зменшення грошової маси, крах платіжної системи, більш неочікувані державні зобов'язання, економічна нестабільність в країні;
3. посилення конкуренції в банківському секторі: тобто банківські правила та положення мають бути спрямовані на заохочення конкуренції та запобігання монополії та антиконкурентної діяльності;
4. підвищення ефективності банківської діяльності та справедливого розподілу кредиту в економіці: банківська система задовольняє запити суспільства, пропонуючи високоякісні фінансові послуги за розумною ціною. Гроші надходять у ті галузі економіки, які можуть їх використовувати найбільш продуктивно та ефективно [10, с. 18].

Сильна банківська система, адаптована до ринку, дуже потрібна як орієнтир монетарної політики центрального банку в економіці країни. Таким чином, завдання банківського нагляду тісно пов'язані і визначаються завданнями та функціями центрального банку як органу, що визначає та реалізує грошово-кредитну політику. Підтримка стабільності банківського сектору також має на меті запобігання системним загрозам, таким як те, що банкрутство одного банку може призвести до банкрутства кількох банків та втрати довіри до всієї системи. Фонд страхування збитків також захищений в тих країнах, де вживаються заходи щодо захисту інтересів вкладників банків. Тому НБУ зацікавлений у

забезпеченні дотримання банківського законодавства та нормативних актів підконтрольними суб'єктами. Його реалізація відповідно до інших завдань у державі потребує розробленого банківського законодавства, адаптованого до ринкових умов.

Банківський нагляд базується на стандартах спеціального банківського законодавства, адаптованого до ринкових умов. Центральний банк завжди був лідером грошово-кредитної політики, і ця функція потребує, перш за все, сильної банківської системи, адаптованої до ринкових умов. Тому завдання банківського нагляду тісно пов'язані і визначаються завданнями та функціями центрального банку як органу, що визначає та реалізує грошово-кредитну політику в державі. Крім того, банківський нагляд забезпечує дотримання стандартів і нормативних актів суб'єктами, підконтрольними банківському законодавству та нормативним актам [29, С. 62].

Як одна з основних функцій НБУ, банківський нагляд спрямований на підтримку довіри та ефективності окремих банків з метою забезпечення стабільності та належного функціонування всієї системи.

Метою нагляду є підтримання ефективності банківської системи, оскільки банки навіть у складні економічні часи мають забезпечити виконання своїх платіжних зобов'язань. Це означає, що повсякденні операції будь-якого банку повинні здійснюватися таким чином, щоб сума кредитів була пропорційна власному капіталу банку, щоб банк завжди мав достатньо поточних коштів і позичав кошти лише тоді, коли він хоче мати можливість впоратися з власним капіталом банку, непередбачені втрати окремих кредитів, у тому числі великих. Для досягнення цієї мети уповноважений орган банківського нагляду визначить детальні правила щодо власного капіталу та ліквідності. Принципи визначають значні обмеження на пов'язану з ризиками банківську діяльність і таким чином знижують загальний ризик для окремих банків. Регулярні повідомлення та перевірки, а також спеціальні перевірки на місцях контролюють дотримання правил та інших законодавчих зобов'язань (наприклад, повідомлення про всі кредити, які перевищують певну суму).

Основною метою управління банківською системою є створення умов для ефективної та стабільної роботи всіх конкуруючих банківських установ та суб'єктів господарювання. Управління комерційними банками державними органами здійснюється у формі регулювання та нагляду. Деякі автори включають до їх складу і стимулюють діяльність банківських установ [41, с. 56].

Державні нормативні акти покликані забезпечити:

- 1) стабільність роботи та зміцнення фінансового стану банківської установи;
- 2) спрямування та стимулювання кредитної діяльності банку з метою реалізації пріоритетних завдань економічного розвитку та підвищення добробуту суспільства;
- 3) наукова організація грошового обігу в народному господарстві;
- 4) створення системи гарантій, що захищають інтереси вкладників, зокрема фізичних осіб.

Банківське регулювання як одна з форм державного управління — це система заходів, завдяки яким держава через центральний банк (або інший уповноважений орган) забезпечує стабільну та безпечну діяльність банків, запобігає дестабілізаційним процесам у банківському секторі. Слід розуміти, що терміни «банківське регулювання» та «банківський контроль» не є тотожними, оскільки вони стосуються різних (хоча й взаємодоповнюючих) видів діяльності. Положення охоплює розробку та опублікування уповноваженими установами детальних правил, інструкцій та методичних матеріалів, які базуються на чинних нормативно-правових актах та визначають структуру та методи банківської діяльності. Контроль за діяльністю банків здійснюється з метою забезпечення їх довіри та стабільності. Він забезпечує комплексний і безперервний нагляд за діяльністю банків відповідно до чинного законодавства.

Банківський нагляд – це сфера, яку слід розглядати як предмет діяльності державного управління, а діяльність кредитно-фінансових установ як сферу суспільного життя, управління якою є необхідним, бажаним і доцільним. Його повна відсутність – це створення потенційних умов для злочинності та

шахрайства, можливість банкрутства банку, втрати вкладників (як правило, не засновників), втрата довіри до банківського сектору – а отже, різке зниження вільних коштів у банківських операціях, ослаблення внутрішнього ринку позичкового капіталу, скорочення інвестицій у виробництво, втрата інтересу інвесторів, ослаблення національної валюти тощо. Цей перелік можна продовжувати, але результат залишається незмінним – дестабілізація національної економіки з можливістю дефолту. [30, с. 158].

Визначення предмета аналізу має принципове значення для обґрунтування самостійності та виділення конкретної галузі знань. Усі найпоширеніші визначення предмета аналізу банківської діяльності можна згрупувати так: фінансова діяльність та інша діяльність комерційного банку; різноманітні процеси та явища, що відбуваються як у банку, так і в усій економіці. Слід зазначити, що банківський аналіз досліджує не фінансові результати самого банку, а його економічні результати. Щоб підкреслити особливості, притаманні лише банківському аналізу, слід відштовхуватися від суті банківських процесів. Процес — це причинна зміна подій, явищ, стану об'єкта відповідно до мети. Результати економічних процесів, які безпосередньо впливають на діяльність банку, плануються і прогнозуються у відповідних показниках, враховуються як їх фактична реалізація, а потім аналізуються. Проте аналізуються не результати, що випливають із процесів, а предмет банківської діяльності. Предметом аналізу є причини виникнення та зміни результатів фінансової діяльності. Знання причинно-наслідкових зв'язків у діяльності банку дозволяє розкрити сутність економічних явищ і на цій основі дати об'єктивну оцінку досягнутих результатів, визначити положення щодо підвищення ефективності діяльності банку, обґрунтувати управлінські плани та рішення. Лише виявивши причинно-наслідкові зв'язки різних сторін діяльності банку, можна швидко розрахувати, як зміняться основні фінансові показники, обґрунтувати будь-яке управлінське рішення, розрахувати зміни прибутку, банківських економічних стандартів у разі змін на різних ринках. Таким чином, особливістю банківського аналізу є вивчення причинно-наслідкових зв'язків економічних явищ і процесів, які прямо

чи опосередковано впливають на діяльність банку. [44, с. 302].

Причинно-наслідковий зв'язок економічних явищ і процесів за причинно-наслідковим зв'язком вимагає аналізу вивчення факторів, що викликають зміни деяких показників. Аналіз визначає найважливіші фактори, що впливають на зміну результатів діяльності банку. Виявлення та вимірювання зв'язку між аналізованими коефіцієнтами забезпечується комплексним, органічно пов'язаним дослідженням комерційного банку. Основними предметами банківського аналізу є:

- фінансово-економічна ситуація в країні;
- засоби формування капіталу банку, а також його структура;
- якість активів (кількісний та якісний аналіз структури кредитного та інвестиційного портфеля банку);
- показники прибутковості банку, що дозволяють оцінити ефективність його роботи;
- темпи зростання банку;
- коефіцієнти ліквідності та платоспроможності банку, що характеризують його фінансову стійкість;
- показники економічних норм.

Організовуючи власну систему банківського нагляду, Україна пішла традиційним шляхом європейських країн, обмеживши свої повноваження центральним банком і не створюючи окремих спеціалізованих банківських регуляторів та наглядових органів. Обсяг нагляду спочатку визначався повноваженнями Національного банку України, встановленими Законом України «Про банки і банківську діяльність», які передбачали, що НБУ координує діяльність банківської системи в цілому та здійснює контроль за дотриманням банківського законодавства та нормативно-правових актів.

У Законі «Про Національний банк України» зазначено: «Банк України здійснює функції банківського регулювання та нагляду за банками та іншими кредитними установами. Національний Банк України здійснює постійний нагляд за дотриманням банками та іншими кредитними установами банківського

законодавства, нормативно-правових актів НБУ та економічних стандартів. Основною метою банківського регулювання та нагляду є безпека та фінансова стабільність банківської системи, захист інтересів вкладників і кредиторів». [7, с. 111].

Система економічного аналізу базується на стандартизованій системі (CAMELS), яка може бути використана для аналізу роботи комерційних банків за допомогою єдиного методу. Він базується на аналізі основних показників фінансового стану банку з урахуванням його основних складових. Тому це єдина система, яка аналізується як установами НБУ, так і комерційними банками..

Комплексний аналіз фінансового стану банку є багатовимірним завданням. представлена система комплексного аналізу банківської діяльності сучасного комерційного банку, що включає аналіз власного капіталу, зобов'язань банку, аналіз активів (у тому числі аналіз кредитних, інвестиційних та інших операцій банку з цінними паперами, валютами та іншими активними операціями). , аналіз банківських послуг), аналіз доходів і витрат банку, аналіз прибутку та прибутковості, аналіз ліквідності, аналіз банківських ризиків та аналіз фінансового стану банку.

Суб'єктами внутрішнього аналізу є: банківські інсайдери, банківські спеціалісти, керівники різних рівнів управління, аналітики, внутрішні аудитори та контролери, керівництво банку, консультанти та зовнішні аналітичні суб'єкти - банківські аутсайдери та наглядові органи.

Зміст і завдання аналізу банківської діяльності впливають насамперед з функцій, які вона виконує в системі інших прикладних економічних наук. Ці функції включають:

наукове обґрунтування поточних і майбутніх планів. Без поглибленого комплексного аналізу результатів діяльності банку та достовірних прогнозів, без вивчення законів банку та виявлення недоліків та помилок неможливо розробити науково обґрунтований план, вибрати найкраще управлінське рішення. [12, с. 21].

контроль за виконанням планів управління та рішень під час активно-

пасивних операцій. Деякі економісти применшують або заперечують цю функцію аналізу, вважаючи, що вона властива лише бухгалтерському обліку та аудиту. Безумовно, бухгалтерський облік виконує важливі контрольні функції в момент реєстрації, узагальнення та систематизації інформації під час проведення фінансових операцій. Однак це не виключає контролю при аналізі банківської діяльності, який здійснюється не лише для встановлення фактів та оцінки досягнутих результатів, а й для виявлення недоліків, помилок та операційного впливу на фінансову діяльність банку (наприклад, щоденно розрахунок та контроль економічних нормативів, встановлених НБУ, контроль за дотриманням нормативу обов'язкового резервування залучених коштів, а також контроль відкритої валютної позиції банку). Тому необхідно підвищити ефективність та результативність аналізу банківської діяльності.

пошук резервів підвищення ефективності банку на основі вивчення передового досвіду та досягнень науки і практики як одна з центральних функцій аналізу банківської діяльності.

оцінка діяльності комерційного банку та виконання намічених планів, а також оцінка досягнутого рівня розвитку та використання наявних можливостей. Об'єктивна оцінка діяльності банку сприяє ефективному та ефективному управлінню з метою усунення виявлених відхилень.

розвиток коштів для використання виявлених резервів у процесі роботи банку сприяє підготовці рекомендацій щодо зміни (або коригування) депозитної та кредитної політики банку з метою максимізації прибутку з помірним ризиком та прийнятною ліквідністю та платоспроможністю. [16, с. 70].

Тому банківський аналіз – це система експертизи, пов'язаної з вивченням комплексних тенденцій розвитку, науковим обґрунтуванням управлінських планів і рішень, моніторингом їх виконання, оцінкою результатів, а також пошуком, вимірюванням та обґрунтуванням положень щодо покращення фінансової діяльності банку..

1.3. Інструменти та методи управління активами

Розвиток і вдосконалення фінансових ринків, перетворення їх на світові, інтенсивне впровадження сучасних комунікаційних та інформаційних технологій зробили мінливість і непередбачуваність основними ознаками процентних ставок. Якщо ризик ліквідності обмежений завдяки можливостям, які відкриває розвинений фінансовий ринок, то ризик зміни процентних ставок на цьому ринку значно зростає.

У середовищі, де процентні ставки можуть змінюватися щохвилини, ризик процентної ставки став основним банківським ризиком. Серед усіх видів ризиків, з якими стикаються банки, немає жодного, аналізу та контролю якого в міжнародній банківській практиці останніх років приділялося стільки уваги, як ризику зміни процентних ставок. Тому в процесі розвитку фінансових ринків проблеми управління процентним ризиком у комерційних банках не тільки не зникають, а, навпаки, стають все більш актуальними.

Критичний рівень процентного ризику визначає ймовірність того, що середня процентна ставка за позиковими коштами протягом терміну його дії може перевищити середню процентну ставку за активом, що призведе до збитків. [13, с. 85].

Теоретично ризику відсоткової ставки можна повністю уникнути, лише якщо активи повністю збалансовані зобов'язаннями як за термінами, так і за кількістю. Проте на практиці досягти такої відповідності практично неможливо, тому банки постійно піддаються ризику процентної ставки. Це вимагає постійного аналізу та моніторингу прийнятного рівня ризику, а також свідомого управління цим процесом.

Тому процентний ризик банку пов'язаний насамперед із невідповідністю структури активів та зобов'язань банку. Основними параметрами управління є терміни та розміри активів і зобов'язань банку.

Звірка часу інвестування активів і виникнення зобов'язань є одним із методів, за допомогою якого банк визначає спред і нейтралізує ризик зміни

процентних ставок. Передбачається, що всі процентні ставки, як активні, так і пасивні, рухаються однаковою швидкістю і в одному напрямку. Це припущення пов'язане з концепцією «паралельного зсуву» кривої прибутковості.

Розглянемо вплив строків погашення на прибутковість банку та ризик процентної ставки, що виключає вплив таких параметрів, як сума активів і зобов'язань у грошовій формі. Суть прийому полягає у встановленні співвідношення між умовами привабливості та розміщенням однакової суми коштів.

Збалансований за часом підхід передбачає встановлення повної відповідності між термінами збору та розміщення коштів. Цей метод не максимізує, а стабілізує прибуток за рахунок мінімізації ризику процентної ставки. Використовується в управлінні банком відповідно до стратегії мінімізації ризиків.

Незбалансований підхід — це альтернативний підхід до управління, який пропонує потенційні можливості збільшення прибутку за рахунок зміни ринкових процентних ставок. Застосування цього підходу базується на прогнозі зміни швидкості, напрямку та розміру процентних ставок на ринку. Відповідно до нестабільного підходу до управління, терміни збору коштів мають бути коротшими, ніж терміни інвестицій, якщо прогноз вказує на майбутнє зниження процентної ставки. І навпаки, термін погашення зобов'язань банку повинен перевищувати термін погашення активів, якщо очікується підвищення процентних ставок. Такий підхід дозволяє максимізувати прибуток, але пов'язаний із підвищеним ризиком невизначеності щодо зміни процентних ставок. Якщо прогноз відсоткової ставки не буде виконано, банк може зазнати збитків [48, с. 85].

На вибір одного підходу до менеджменту активів впливає багато факторів, таких як загальна стратегія управління банком, надійність прогнозування зміни ринкових ставок, конкретна ринкова ситуація, здатність банку залучати та інвестувати кошти, схильність до ризику.

Тактика структурного збалансування активів і пасивів може

застосовуватися як за умовами, так і за обсягом придбаних та інвестованих коштів. Суть цього підходу полягає в спробі приблизно наблизити кількість активних і пасивних операцій, які мають однакові терміни. Іншими словами, банк завжди намагається вибрати напрямок інвестування коштів, який повністю уніфікує структуру активів і пасивів. Дотримуючись принципів структурного балансування, менеджер запропонує клієнту позику на ту саму суму та на той самий термін, що передбачені умовами договору, який є джерелом фінансування кредитної операції. Прикладом такого способу управління процентним ризиком є фінансування річної позики з умовою погашення основної суми, відсотків та відсотків у кінці терміну кредиту за однорічним сертифікатом продажу з нульовим купоном.

Узгодження умов вхідних і вихідних фінансових потоків використовується керівництвом банку паралельно з іншими методами управління процентним ризиком, оскільки на практиці практично неможливо узгодити всі статті за термінами та сумами. Здебільшого цей підхід стосується найбільших торгів.

Загалом, методи структурного балансування є традиційним підходом до управління активами та пасивами банку для зниження ризику процентної ставки. Перевагами цієї групи методів є простота та доступність, що особливо важливо для вітчизняних банків за відсутності інших можливостей, які пропонує розвинений фінансовий ринок.

Недоліками є відсутність гнучкості, необхідність реструктуризації балансу через зміну ринкових ставок, відсутність достатнього простору для маневру. Необхідність коригування структури активів і пасивів унеможлиблює повне врахування потреб клієнтів при укладанні кредитно-депозитних договорів, займає багато часу і може стати неприйнятною при постійному управлінні процентним ризиком. Проведення стабільних операцій не завжди відповідає потребам та планам банку на майбутнє, а іноді й нерентабельно.

Метод розриву використовується для управління такими параметрами, як розмір активів і зобов'язань банку. У процесі управління активами та пасивами з метою встановлення контролю за рівнем процентного ризику оцінюється

чутливість окремих статей та балансу банку в цілому до процентного ризику. Показником чутливості балансу до ризику процентної ставки є коефіцієнт розриву (дисбаланс).

Існують дві стратегії управління ризиком відсоткової ставки: спред та розрив. Але оскільки може бути багато прогнозів щодо динаміки ставок та варіантів реструктуризації балансу банку, в рамках цих загальних стратегій банк може створити значну кількість альтернативних сценаріїв, які аналізуються за допомогою методів моделювання.

Стратегія встановлення спреду передбачає максимальний баланс позицій щодо чутливих активів і зобов'язань, тобто нульовий розрив. При цьому маржа банку залишається стабільною, незважаючи на коливання процентних ставок на ринку.

Використовуючи стратегію встановлення спреду, неможливо отримати більший прибуток через сприятливу кон'юнктуру ринку, в той час як позитивні та негативні розриви мають потенціал для цього. Але ця стратегія є найпростішою і надійною, оскільки не вимагає точних прогнозів або складної аналітичної підтримки.

Стратегія управління розривами спрямована на збільшення прибутку і пов'язана з свідомим прийняттям банком ризику, тому її характеризують як більш агресивну. Якщо ризик реалізується, маржа банку зменшиться, що буде спричинено збільшенням ставок за негативний геп або зниженням ставок за позитивний геп [25, с. 78].

У процесі реалізації стратегії управління розривом необхідно досягти відповідності між типом розриву (позитивний чи негативний) і прогнозами зміни напрямку, швидкості та рівня процентних ставок. Звичайно, запорукою успіху цієї стратегії є надійний прогноз і передбачуваність економічної ситуації. Якщо рух процентної ставки є непередбачуваним, наприклад, через економічну нестабільність або під час кризи, стратегія спреду буде набагато безпечнішою для банку.

Зокрема, вітчизняна практика показує, що українські банки переважно

віддають перевагу стратегії встановлення спреда, зберігаючи невеликий розрив між активами та пасивами з однаковим терміном погашення. У той же час очевидно, що повністю збалансувати активи та пасиви в часі неможливо (і недоцільно), а тому проблеми, пов'язані з управлінням розривами, не втрачають своєї актуальності.

На ранніх етапах економічного зростання розрив має бути позитивним, оскільки очікується зростання процентних ставок. Потім розмір розриву зменшується за рахунок подовження термінів активних операцій і скорочення термінів виплати зобов'язань.

У піковий момент слід перейти на від'ємний розрив, що дозволить встановити процентну ставку за активами на максимальному рівні та скоротити час за зобов'язаннями з метою зниження процентних витрат. На ранніх стадіях рецесії, коли очікується зниження процентних ставок, розрив має бути від'ємним. Надалі слід поступово переходити до позитивного розриву, скорочуючи терміни надходження активів і подовжуючи строки погашення зобов'язань. [36, с. 74].

Якщо напрямок процентних ставок можна правильно передбачити, важко передбачити терміни та величину змін процентних ставок. Застосування стратегії уразливості вимагає достатньої кількості відсоткових циклів, щоб мати достатньо часу, щоб отримати переваги.

Реальне життя не дає банкам необмеженої гнучкості у виборі джерел фінансування та надання кредитів. Фінансові ринки ще далекі від ідеалу, а позичальники все частіше роблять прогнози, які збігаються з банківськими.

Досвід показує, що концепція циклу процентних ставок є набагато простішою в теорії, але не завжди підтверджується фактичними коливаннями процентних ставок протягом ділового циклу, тривалість якого важко виміряти. Те, що рух процентних ставок на ринку облігацій є непередбачуваним, переконливо доведено на практиці. Однак ці зміни були більш передбачуваними, ніж коливання на фондовій біржі.

Але в Україні ринок деривативів ще не сформувався. У вітчизняних

умовах, коли фінансовий ринок далекий від ідеалу, а прогнозування процентних ставок утруднене, найбільш прийнятним для банків є зосередження на стратегії спреду, яка зменшує процентний ризик.

Одним з основних шляхів покращення управління уразливістю є використання симуляції та комп'ютерних технологій. Використання сучасних програмних продуктів у процесі кумулятивного аналізу розривів та контролю процентного ризику дозволяє точніше відбирати та скорочувати проміжки часу, точніші розрахунки та прогнозування діяльності банку.

Імітаційні моделі оцінюють та аналізують альтернативні сценарії управління прибутком та ризиками. Для цього розробляють прогнози балансу та звіти про доходи та витрати, які відстежують зміни бухгалтерського обліку та господарських операцій банку за різних економічних умов. Оскільки довгострокові оцінки балансу, обсягу та частки структури є складними, якість результатів моделювання значною мірою залежить від якості вхідної інформації. Крім того, банківські аналітики повинні добре розуміти економічний зміст таких моделей і правильно інтерпретувати результати.

Імітаційний аналіз різних сценаріїв дає змогу вибрати найбільш прийнятний для банку варіант, оцінити ймовірність найгіршого випадку та розробити відповідний план дій. У процесі моделювання банки можуть розробляти власні моделі, які найкраще враховують специфіку їх діяльності, або використовувати вже існуючі. Перший підхід вважається прийнятним для великих банків, другий – для середніх і малих [28, С. 45].

У процесі застосування управління розривами на практиці слід зазначити, що ці питання тісно пов'язані з ліквідністю банку, але не є однаковими. Зокрема, розрив розраховується не лише на основі обсягу вхідних і вихідних грошових потоків, а й коштів, які переоцінюються в певні моменти, які банк не отримує.

Висновки по розділу 1

Таким чином, доведено, що активні операції передбачають інвестування

власних і залучених коштів банків з метою отримання прибутку, забезпечення його діяльності та підтримки необхідного рівня ліквідності.

Існує чітка кореляція між прибутковістю та ризиком активів та їх ліквідністю. Чим більш ризикований актив, тим більше доходу він може принести банку (прибутковість — це плата за ризик) і тим нижча його ліквідність (ризикований актив важче продати). Найбільш ризиковані активи, як правило, найбільш прибуткові та найменш ліквідні.

Сильна банківська система, адаптована до ринку, дуже потрібна як орієнтир монетарної політики центрального банку в економіці країни. Таким чином, завдання банківського нагляду тісно пов'язані і визначаються завданнями та функціями центрального банку як органу, що визначає та реалізує грошово-кредитну політику. Підтримка стабільності банківського сектору також має на меті запобігання системним загрозам, таким як те, що банкрутство одного банку може призвести до банкрутства кількох банків та втрати довіри до всієї системи. Фонд страхування збитків також захищений в тих країнах, де вживаються заходи щодо захисту інтересів вкладників банків. Тому НБУ зацікавлений у забезпеченні дотримання банківського законодавства та нормативних актів підконтрольними суб'єктами. Його реалізація відповідно до інших завдань у державі потребує розробленого банківського законодавства, адаптованого до ринкових умов.

Тактика структурного збалансування активів і пасивів може застосовуватися як за умовами, так і за обсягом придбаних та інвестованих коштів. Суть цього підходу полягає в спробі приблизно наблизити кількість активних і пасивних операцій, які мають однакові терміни. Іншими словами, банк завжди намагається вибрати напрямок інвестування коштів, який повністю уніфікує структуру активів і пасивів.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ АКТИВНИХ ОПЕРАЦІЙ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1. Стан, тенденції активних операцій банківської системи України

Стан та проблеми розвитку вітчизняної банківської системи традиційно є викликом. За останні кілька років обсяги банківського кредитування значно зросли, але кредитна діяльність банків продовжує задовольняти потреби як юридичних, так і фізичних осіб. Для забезпечення ефективного маркетингу кредитних коштів банки розробляють власну внутрішню кредитну політику та впроваджують механізми та методи її реалізації.

У сучасних трансформаційних умовах в Україні спостерігається тенденція до зменшення кількості банківських установ. Порівняно з 2015 роком кількість банківських установ зменшилася більш ніж вдвічі. Кількість банків із іноземним капіталом та кількість банків із 100% іноземним капіталом у аналізованому періоді залишилися майже на одному рівні. Зазначимо, що незважаючи на скорочення кількості банків та труднощі в їх роботі, у 2019 році спостерігається незначне збільшення активів українських банків, що дозволяє зробити висновки щодо їхньої спроможності та стабільності. Частка кредитного портфеля в активах українських комерційних банків становить більше половини. (70-80%).

Таблиця 2.1

Частка кредитного портфеля в активах банків України

Показники	2015	2016	2017	2018	2019
Активи, млн. грн.	1278095	1316852	1254385	1256299	1336358
Кредитний портфель, млн. грн.	911402	1006358	1009768	1005923	1042798
Частка кредитного портфеля в активах, %	71,31	76,42	80,50	80,07	78,03

Особливе значення для кредитного ринку має аналіз відносних показників кредитної активності банківських установ. До показників кредитної активності банківських установ на макрорівні входять такі показники, як рентабельність

активів і капіталу, коефіцієнт достатності капіталу (H2). Ці показники наведені в таблиці 2.2

Таблиця 2.2

Відносні показники кредитної діяльності банків України

Показники	Рентабельність активів банків України (ROA), %	Рентабельність капіталу банків України (ROE), %	Адекватність капіталу банків України (H2), %
01.01.2015	0,45	3,03	18,06
01.01.2016	0,12	0,81	18,26
01.01.2017	-4,07	-30,46	15,60
01.01.2018	-5,46	-51,91	12,31
01.01.2019	-12,60	-116,74	12,69
01.01.2020	-1,94	-15,96	16,10

Дані таблиці 2.2 свідчать про негативні зміни фінансового стану активів банків, оскільки рентабельність активів є від'ємною. Рентабельність власного капіталу (ROE) також має тенденцію до зниження. Станом на 2016 рік вищезгадані показники почали знижуватися: ROA впав з 0,12 до -12,60% на початку 2019 року. ROE знизився з 0,81% до -51,91% у 2017 році, що суттєво вплинуло на фінансову стабільність банків, внаслідок чого більшість банків збанкрутували, а на початок 2019 року цей показник становив -116,74%.

Зниження прибутковості свідчить про загальне погіршення фінансового стану банківської системи, що в свою чергу призводить до зростання кредитного ризику та погіршення якості кредитного портфеля. Коефіцієнт достатності регулятивного капіталу (H2) є одним з основних економічних нормативів банківських установ, що відображає здатність банку своєчасно та в повному обсязі виконувати свої зобов'язання, що виникають за кредитними чи іншими грошовими операціями. Значення цього коефіцієнта впало з 18,9% у 2016 році до 12,31% на початку 2018 року. Зниження нормативу достатності регулятивного капіталу в посткризовий період є результатом відтоку іноземного капіталу з банківської системи України, що є досить гострою проблемою для фінансового

сектору економіки. На початку 2020 року достатність капіталу зросла до 16,10%, що свідчить про те, що банки з українським капіталом відновили стабільність, хоча це незначне покращення.

Якість кредитного портфеля важко оцінити, оскільки на нього впливає багато факторів, які неможливо визначити кількісно, а методологія розрахунку значно різниться. Кожен банк, який спирається на власну кредитну політику, використовує різні методи оцінки та управління рівнем безнадійної заборгованості. Для визначення інтенсивності динаміки кредитування банківських установ розглянемо її за видами, а саме: кредитування фізичних осіб та кредитування підприємств. За даними таблиці 2.3 можна зробити висновок, що обсяг кредитів фізичним особам зменшився у 2017-2018 рр., а найбільше зменшення на -10,43 % відбулося у 2018 р. Проте з 1 січня 2020 р. їхня кількість зросла на 8,61 % порівняно з до попереднього року.

Таблиця 2.3

Кредити надані банківськими установами за період 2015-2019 рр.

Показники	Роки				
	2015	2016	2017	2018	2019
Кредити надані всього, млн грн	911402	1006358	1009768	1005923	1042798
У т. ч., кредити, надані суб'єктам господарювання, млн грн	698777	802582	830632	847092	870302
Темп приросту кредитів, наданих суб'єктам господарювання, до попереднього періоду, %	0,00	14,86	3,49	1,98	2,74
Частка кредитів, наданих суб'єктам господарювання, у загальній сумі, %	76,67	79,75	82,26	84,21	83,46
У т. ч., кредити, надані фізичним особам, млн грн	167 773	179 040	175 711	157 385	170 938
Темп приросту кредитів, наданих фізичним особам, до попереднього періоду, %	0,00	6,72	-1,86	-10,43	8,61
Частка кредитів, наданих фізичним особам, у загальній сумі, %	18,41	17,79	17,40	15,65	16,39

Зменшення обсягів кредитів, наданих фізичним особам, було спричинено зменшенням депозитної бази банків, погіршенням платоспроможності

кредиторів та зміною валютних курсів. Кредитний портфель фізичних осіб також знизився через неплатоспроможність низки банківських установ із великими кредитними портфелями, у тому числі роздрібними.

Серед кредитів фізичним особам найбільшу частку (понад 50%) займали споживчі кредити. На другому місці (від 25% до 40%) – кредити на купівлю, будівництво та реконструкцію нерухомості. Причина цього полягає в тому, що ризик, пов'язаний із споживчими кредитами, нижчий, ніж ризик, пов'язаний із кредитами на купівлю, будівництво та реконструкцію нерухомості. У структурі кредитів, наданих українськими банками, частка кредитів фізичним особам зменшується, а частка кредитів юридичним особам зростає. Кредитний портфель корпоративного сектору. переважно представлений коротко- та середньостроковими кредитами у національній валюті для нефінансових підприємств. За видами діяльності кредитний портфель суб'єктів господарювання був представлений переважно кредитами, наданими представникам переробної промисловості, а також оптової та роздрібною торгівлі, ремонту автотранспорту та мотоциклів.

Під банківськими інвестиціями традиційно розуміють усі сфери використання ресурсів банку, а також операції з розміщення коштів на визначений термін для отримання доходу. Розглянемо структуру та динаміку банківських інвестицій за напрямками їх інвестування (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Динаміка розмірів та структури інвестицій банків України

Види інвестицій за напрямками вкладання	2015	2016	2017	2018	2019
Сукупні інвестиційні активи, млрд грн	141,1	193,2	217,4	223,6	322,6
Фінансові інвестиції, що оцінюються за справедливою вартістю, млрд грн	16,0	9,8	20,3	0,0	0,0
Частка фінансових інвестицій, що обліковуються за справедливою вартістю в сукупних інвестиційних активах, %	11,3	5,1	9,3	0,0	0,0
Цінні папери на продаж, млрд грн	66,5	119,0	132,1	140,6	234,6
Частка цінних паперів на продаж у сукупних інвестиційних активах, %	47,1	61,6	60,8	62,9	72,7

Вкладення в асоційовані та дочірні компанії, млрд грн	2,3	2,8	2,1	1,1	0,9
Частка вкладень в асоційовані та дочірні компанії в сукупних інвестиційних активах, %	1,6	1,4	1,0	0,5	0,3
Вкладення в інвестиційну нерухомість, млрд грн	13,2	17,5	19,0	19,3	19,1
Частка вкладень в інвестиційну нерухомість в сукупних інвестиційних активах, %	9,4	9,1	8,7	8,6	5,9

З табл. 2.4 бачимо, що протягом аналізованого періоду зростає загальний інвестиційний портфель українських банків, розмір якого за останні два роки зріс у 1,5 рази до 322,6 млрд. грн. цінних паперів у портфелі банку на продаж. Його розмір з року в рік зростав пропорційно зростанню загальної суми фінансових вкладень банків. Частка цінних паперів на продаж у загальному обсязі інвестиційних активів станом становила 72,7%. Частка інвестицій в асоційовані та дочірні компанії в загальному обсязі інвестиційних активів невелика (у середньому 1,32%), однак у 2017-2019 рр. абсолютна сума фінансових вкладень в асоційовані та дочірні компанії демонструвала стабільну тенденцію до зниження – з 2,1 млрд до 0,9 млрд грн. . Максимальний обсяг інвестицій в асоційовані та дочірні компанії досягнуто у 2016 році – 2,8 млрд грн. Варто зазначити, що інвестування в інвестиційну нерухомість характеризується «стрибковою» тенденцією.

Таким чином, динаміка портфеля цінних паперів українських банків свідчить про значну нерівномірність та стрімкість цінних паперів, що свідчить про недосконалість та нерозвиненість фондового ринку. Проте спостерігається загальна тенденція до збільшення вкладень у цінні папери. Лише у 2017 році банки, переважно за рахунок державних облігацій, значно збільшили портфель цінних паперів (крім акцій). Відтоді портфель банківських цінних паперів (як акцій, так і інших цінних паперів) майже не збільшився (табл. 2.5).

У 2015-2017 роках загальна вартість цінних паперів зросла на 60,97%. У 2018 році відбулося зниження на 23,39%, але потім цей статистичний ряд показав стрімку тенденцію до зростання на 141,27% - до 264,4 млрд грн. Аналізуючи вкладення банків у цінні папери (крім акцій), можна зробити висновок, що

найбільшу частку займає сектор державного управління, який на початок 2019 року становив 93,77%. Друге місце займає сектор нефінансових підприємств 5,53%. Однак цінні папери в цьому секторі арифметично знизилися на 75,74% за весь звітний період. Третя позиція займає сектор інших фінансових корпорацій, але його частка в загальному обсязі інвестицій у цінні папери незначна – 0,7% у 2019 році.

Таблиця 2.5

Динаміка портфеля цінних паперів банків

Показники	2015	2016	2017	2018	2019
Цінні папери, крім акцій, млрд грн					
1 .1 . За секторами економіки:	88,9	127,7	143,0	109,6	264,4
сектор інших фінансових корпорацій	1,9	3,1	5,6	2,5	1,9
сектор державного управління	66,7	94,0	110,0	89,3	247,9
сектор нефінансових корпорацій	20,3	30,7	27,6	17,8	14,6
інші	–	–	–	–	–
1 .2 . За типом портфеля:	91,4	130,4	144,6	109,6	264,4
у торговому портфелі	15,6	9,2	22,1	17,0	36,3
у портфелі на продаж	71,1	116,7	118,7	84,0	213,0
у портфелі до погашення	4,7	4,5	3,8	8,5	15,2
інвестиції в асоційовані та дочірні компанії	0	0	0	0	0
Акції в портфелі банків, млрд грн					
2 .1 . За секторами економіки:	6,9	7,4	7,2	3,9	1,9
банківський сектор	0,0	0,3	0,	0,04	0,03
сектор інших фінансових корпорацій	2,7	2,2	1,4	0,7	0,5
сектор нефінансових компаній	2,4	2,9	2,5	0,9	0,9
нерезиденти	1,8	1,9	3,0	2,2	0,5
2 .2 . За типом портфеля:	6,9	7,4	7,2	3,9	1,9
у торговому портфелі	1,6	1,9	1,2	0,09	0,09
у портфелі на продаж	2,9	2,8	2,8	2,7	0,9
у портфелі до погашення	0	0	0	0	0
інвестиції в асоційовані та дочірні компанії	2,3	2,8	3,2	1,1	0,9

За видами портфелів у нефінансових компаніях переважають частки в портфелі банків за секторами економіки 44,57%. Друге місце посідає сектор інших фінансових корпорацій, частка якого в структурі у 2017-2018 рр. також зменшилась, але на початку 2019 р. зросла на 65,86%.

Найменшу частку мають акції банківського сектору (1,77%), найбільшу частку займають цінні папери в портфелі на продаж, тобто 48,99%. Ці цінні папери втратили за останній звітний період 29,58%, однак, продовжували домінувати в портфелі. Інвестиції в асоційовані та дочірні компанії займають другу позицію в рейтингу з часткою 46,13% від загальної вартості. Роль банківського сектору як інвестора в національну економіку необґрунтовано слабка (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Динаміка показників діяльності банків України з цінними паперами

Показники	2015	2016	2017	2018	2019
Відношення цінних паперів до власного капіталу, %	56,90	71,80	114,12	191,72	268,40
Відношення цінних паперів до статутного капіталу, %	54,99	74,65	76,04	96,34	80,13
Частка вкладень у цінні папери в активах банків, %	7,60	9,82	11,11	12,65	19,20

Дані таблиці. 2.6 видно, що у 2015 р. частка цінних паперів банків у загальних активах становила 7,60-9,82%, тоді як у 2017-2018 рр. вона зросла майже до 11,11%, а в грудні 2019 року він досяг 19,2%. Що стосується співвідношення цінних паперів до власного капіталу, то протягом аналізованого періоду спостерігається чітка тенденція до зростання .

Водночас збільшення частки вкладень у цінні папери у власному капіталі банків, зокрема в статутному капіталі, може свідчити про зростання інтересу вітчизняних установ до ринку цінних паперів як ефективного методу залучення коштів та отримання додаткового доходу.

Таким чином, за аналізований період зросла вартість інвестиційного портфеля українських банків. Зросла частка цінних паперів у їх активах, а також розмір вкладень у цінні папери. Відповідно, доцільно управляти інвестиційним портфелем як складовою загальної стратегії банку та відповідно до портфельних стратегій, які взаємопов'язані, перекриваються і, отже, виникають складні комбінації портфельних стратегій.

Наведений вище аналіз показав, що банківська система України пододала кризу та в цілому стабілізувала свою роботу. Проте, хоча комерційні банки-резиденти України не повною мірою функціонують як ефективні фінансові посередники у фінансуванні розвитку вітчизняної економіки, особливо її виробничого сектору.

2.2. Характеристика банку АТ КБ «Приватбанк», його місце в банківській системі України

Акціонерне товариство комерційний банк «ПриватБанк» було створено відповідно до установчого договору від 07 лютого 1992 року у формі товариства з обмеженою відповідальністю під назвою Комерційний банк «ПриватБанк» та зареєстровано Національним банком України 19 березня 1992 року.

Держава в особі Міністерства фінансів України набула права власності на 100% акцій Банку 21 грудня 2016 року відповідно до статті 41 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» та згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2016 року № 961 «Деякі питання забезпечення стабільності фінансової системи», прийнятої з урахуванням рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 грудня 2016 року «Про невідкладні заходи щодо забезпечення національної безпеки України в економічній сфері та захисту інтересів вкладників», введеного в дію Указом Президента України від 18 грудня 2016 року № 560, та на підставі пропозиції Національного банку України і рішення Ради з фінансової стабільності від 18 грудня 2016 року.

Банк має право здійснювати банківську діяльність на підставі банківської ліцензії шляхом надання банківських послуг.

До банківських послуг належать: залучення депозитів та банківських металів від необмеженої кількості юридичних та фізичних осіб; відкриття та ведення поточних (кореспондентських) рахунків клієнтів, у тому числі в банківських металах; розміщення залучених коштів (вкладів), у тому числі на поточних рахунках, коштах та банківських металах, від свого імені, на власних умовах та на власний ризик.

Крім надання фінансових послуг, Банк має право здійснювати діяльність, пов'язану з: інвестиціями; випуск власних цінних паперів; випуск, розповсюдження та проведення лотерей; зберігання цінностей або надання в лізинг (оренду) індивідуального банківського сейфа; збір коштів і перевезення валютних цінностей; Надання консультаційних та інформаційних послуг щодо банківських та інших фінансових послуг.

З точки зору звітності, Банк публікує аудиторські звіти, перевірену річну фінансову звітність та річну консолідовану фінансову звітність, у тому числі: звіт про фінансовий стан; Рахунок прибутків і збитків; Звіт про рух грошових коштів; звіт про власний капітал; примітки до звітів, перелік яких встановлюється Національним банком України.

Банк оприлюднює річну фінансову звітність не пізніше 30 квітня після закінчення звітного року, річну консолідовану фінансову звітність, річну фінансову звітність та аудиторські висновки, а також інформацію про власників, безпосередньо залучених до Банку, шляхом опублікування або розміщення на своїх власний веб-сайт в Інтернеті.

Недостовірну фінансову звітність (річну фінансову звітність та/або річну консолідовану фінансову звітність), що оприлюднено, відхилити самостійно або на вимогу Національного банку України в тому ж порядку, в якому вони були подані протягом одного місяця з дати публікації.

У банківській системі України Приватбанк належить до групи нових комерційних банків, т. зв банки другої хвилі на відміну від державних банків

першої хвилі. За вісім років свого існування банк досяг лідируючих позицій на ринку банківських послуг України, збільшуючи свою частку ринку, підвищуючи ефективність, постійно підвищуючи надійність, підвищуючи конкурентоспроможність та комплексність надання банківських продуктів своїм клієнтам. Це вдалося досягти завдяки спільній роботі команди банку, заснованої на прогресивній системі управління та передових банківських технологіях. [25]

2.3. Аналіз кредитного портфелю АТ «Приватбанк»

В економічній літературі банківський портфель визначається як сукупність активів і пасивів банку, що складається з портфеля відповідно активних і пасивних банківських операцій. Здійснення банківськими установами активних операцій є найважливішим джерелом доходу, оскільки вони приносять банку понад 90% його загального доходу. Таким чином, кредитні операції становлять більшість активного операційного портфеля банку і є невід'ємним предметом управління, що характеризується своєю специфічністю.

Для аналізу кредитного портфеля АТ КБ «Приват Банк» застосовано метод статистичної оцінки, який здійснювався на підставі фінансової звітності банку. Перш за все, проаналізуємо вартість активів АТ КБ «ПриватБанк». (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Активи АТ КБ «ПриватБанк» за 2018-2020рр, млн.грн.

Активи	2018	2019	Відхилення		2020	Відхилення	
			Абсолютне	%		Абсолютне	%
Грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	27360	45894	18534	67,7	49911	4017	8,8
Заборгованість банків	-	27118	-	-	25059	-2059	-7,6
Кредити та аванси клієнтам	50140	59544	9404	18,8	55021	-4523	-7,6
Інвестиційні цінні папери	180081	152157	-27924	-15,5	221661	69504	45,7
Інші активи	20467	25010	4543	22,2	30873	5863	23,4
Усього активів	278048	309723	31675	11,4	382525	72802	23,5

В 2019 році порівняно з 2018 спостерігається збільшення суми кредитного портфелю на 9 404 млн. грн (на 18,8 %), з тим самим зросли і активи на 31675 млн. грн (на 11,4 %). В 2020 році ж навпаки сума кредитів, що були надані клієнтам зменшилася на 4 523 млн. грн (на 7,6%), порівняно з 2019 через кризову ситуацію в країні, яка була спричинена епідемією COVID-19. Але активи зросли на 72802 млн. грн, або на 23,5% завдяки залученню та збільшенню суми інвестиційних цінних паперів. В середньому значенні сума виданих кредитів все-таки зросла на 4881 млн. грн за три роки.

Проаналізуємо динаміку відношення зростання кредитного портфелю до загальної суми активів (рис. 2.1).

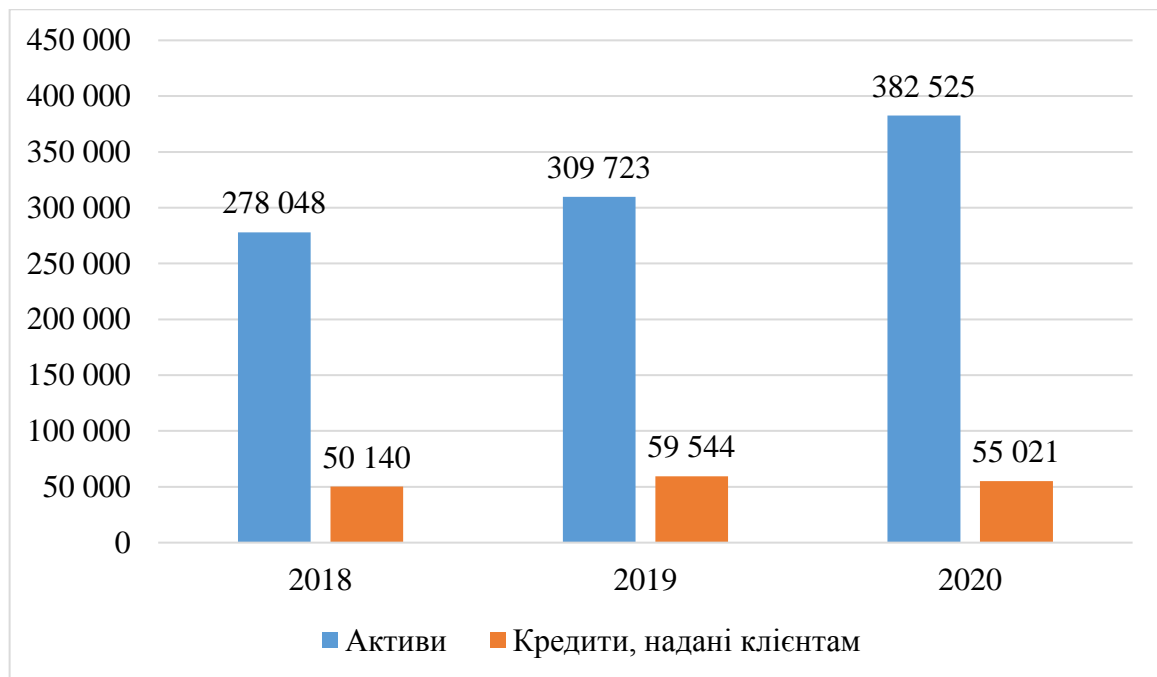

Рис. 2.1. Динаміка кредитів до загальної суми активів

Таким чином, видно, що сума наданих кредитів зростає повільніше ніж сума активів.

Невеликий розмір кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк» можна пояснити тим, що банк надає багато короткострокових споживчих кредитів і на невеликі суми.

Розглянемо яку частку займає кредитний портфель в структурі активів банку (табл. 2.7). З таблиці видно, що частка кредитного портфелю в структурі

активів банку протягом трьох останніх років складала 15-20 %, в 2020 році вона впала на 4,8% порівняно з 2019 також через нестабільну економічну ситуацію в Україні, через яку спостерігається втрата кредитоспроможності населення. Також, слід виділити те, що велику частку у структурі активів мають інвестиційні цінні папери, які займають 57,9 % всіх активів АТ КБ «Приват Банк» (рис 2.2).

Таблиця 2.7

Кредитний портфель в структурі активів АТ КБ «Приват Банк»

Активи	2018	2019	Відхилення	2020	Відхилення
Грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	9,8	14,8	5,00	13,0	-1,8
Заборгованість банків	-	8,8	-	6,6	-2,2
Кредити та аванси клієнтам	18,0	19,2	1,2	14,4	-4,8
Інвестиційні цінні папери	64,8	49,1	-15,7	57,9	8,8
Інші активи	7,4	8,1	0,7	8,1	0
Усього активів	100,0	100,00	0,0	100,0	0,0

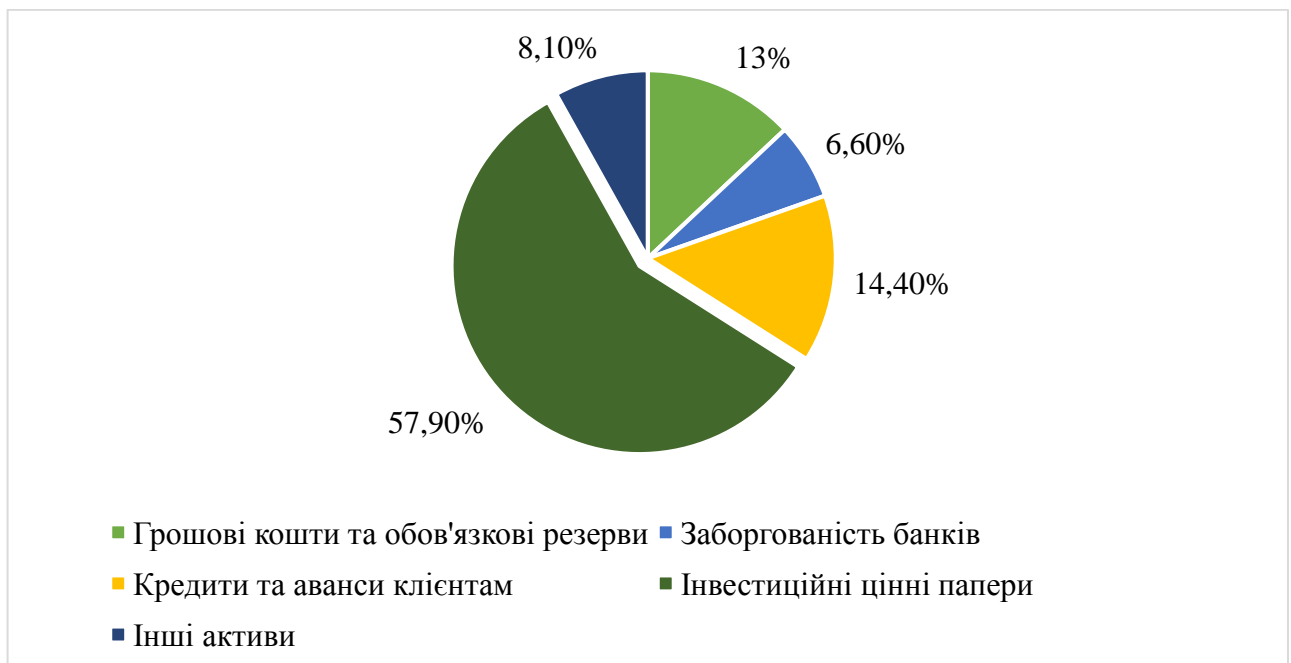

Рис 2.2. Структура активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2020 рік

Проаналізувавши структуру активів АТ КБ «ПриватБанк», можна сказати, що вона є не зовсім стандартною, бо інвестиційна діяльність зазвичай не займає

таку велику частку, бо в українському банківському секторі вона не є досить розвинутою. В інших банках велику частку займає саме кредитний портфель. Це можна пояснити тим, що під час націоналізації банківська установа отримала облігації внутрішньої державної позики, з яких тепер складається інвестиційний портфель.

Щодо заборгованості банків, яка у 2020 році склала досить значну частку – 6,6%, то вона складалася з залучених депозитних сертифікатів Національного банку України за ставкою від 5 до 6 %, тому цю суму до кредитного портфелю віднести неможливо.

Після аналізу структури активів банку було виявлено, що кредитний портфель становить приблизно 1/5 загальної суми активів.

Основним сегментом орієнтованості банку є населення, через те в його кредитному портфелі займають велику частку саме кредити фізичним особам (рис. 2.3. та табл. 2.8).

Рис 2.3. Структура кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк» у 2020 році, %

Таблиця 2.8

Структура кредитного портфелю АТ КБ «Приват Банк» за позичальниками

Вид кредиту	2018	2019	Відхилення		2020	Відхилення	
			Абсолютне	%		Абсолютне	%
Кредити фізичним особам	38 005	45 049	7 044	18,5	41 270	- 3 779	- 8,4
Кредити МСП	3 923	5 131	1 208	30,8	5 506	375	7,3
Кредити юридичним особам	3 451	4 567	1 116	32,3	4 079	- 488	- 10,7
Усього виданих кредитів (за виключенням дебіторської заборгованості та резервів)	45 379	54 747	9 368	20,6	50 855	- 3 892	-7,1

З рис. 2.3. видно, що кредити фізичним особам становили 81% кредитного портфелю банку у 2020 році, 19 %, які залишилися зайняли сектори малого та середнього бізнесу та сектор юридичних осіб.

Проаналізувавши показники таблиці 2.8, було визначено, що кредитний портфель збільшився в період 2018-2019 рр на 18,5% - з 38055 млн. грн до 45049 млн .грн. Але в 2020 році відбувся спад на 8,4 %, що пояснюється сучасним економічним станом в країні.

Проте згідно з таблицею, протягом аналізованого періоду кредитного портфелю було з'ясовано, що саме кредитування фізичних осіб впливає на збільшення вартості кредитного портфелю.

Структура кредитного портфелю за кредитними продуктами АТ КБ «ПриватБанк» для фізичних осіб представлена у табл. 2.9.

Ріст суми наданих кредитів фізичним особам у кредитному портфелі банку відбувся за рахунок зростання кредитних операцій за кредитними картками, зокрема картою «Універсальна», хоча у 2020 році вони мали негативну тенденцію, тобто скоротились на 3 299 млн. грн., або 8,5%, тобто суттєвого зростання цей кредитний продукт мав у 2019 році.

Популярність серед фізичних осіб кредитних карток пояснюється їх простотою та доступністю, та низькими доходами українців, які не дозволяють їм з власних доходів придбати необхідні, але достатньо дорогі товари.

Також зростання відбулося і за таким кредитним продуктом як іпотечні кредити – на 694 млн. грн (рис. 2.4).

Таблиця 2.9

Структура кредитного портфелю у сегменті кредитів, наданих фізичним особам

Вид кредиту	2018	2019	Відхилення		2020	Відхилення	
			Абсолютне	%		Абсолютне	%
Кредитні картки	32 431	38 822	6 391	19,7	35 523	-3 299	-8,5
Іпотечні кредити	1 619	2 297	678	41,9	2 313	16	0,7
Споживчі кредити	3 908	3 892	- 16	- 0,4	3 416	- 476	- 12,2
Автокредити	2	1	- 1	- 50	0	- 1	- 100
Інші кредити	45	37	- 8	- 17,8	18	- 19	- 51,4
Усього (за виключенням резервів)	38 005	45 049	7 044	18,5	41 270	- 3 779	- 8,4

Як видно з рис. 2.4 за 2018-2020рр суттєво продуктова структура даного сегменту майже не змінилась, найбільша частка належить кредитним карткам – в середньому їх частка становить 85%, відповідно на споживчі кредити та іпотечні кредити приходиться біля 14%. Відповідно 1%, що залишився приходиться на інші кредитні продукти, зокрема кредити на придбання авто.

Щодо корпоративного сектору, то він у кредитному портфелі банку поділений на дві частини – це кредити малому та середньому бізнесу та юридичним особам. Особлива увага у кредитній діяльності надається саме сегменту МСП, про що свідчить постійне зростання вартості цього сегменту у кредитному портфелі банку, яка за три роки збільшилась з 3 923 млн. грн. до 5 506 млн. грн., тобто в цілому на 1 583 млн. грн.

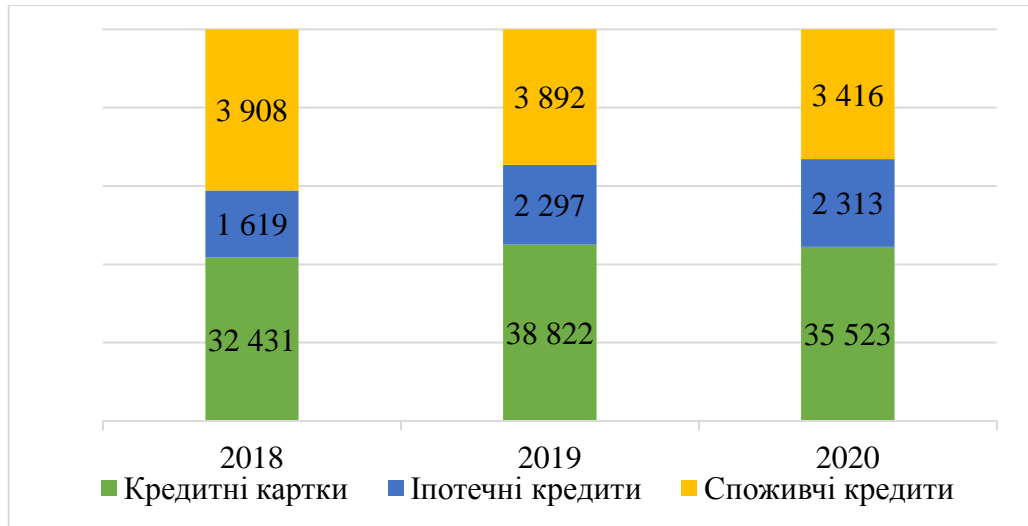

Рис 2.4. Аналіз структури кредитного портфелю фізичних осіб

Динаміка росту кредитів для юридичних осіб майже така ж сама (рис. 2.5) – за 2018-2020рр їх сума збільшилась на 1 116 млн. грн. або на 32,3%. В 2020 році відбувся спад кредитів, наданих юридичним особам на 10,7%.

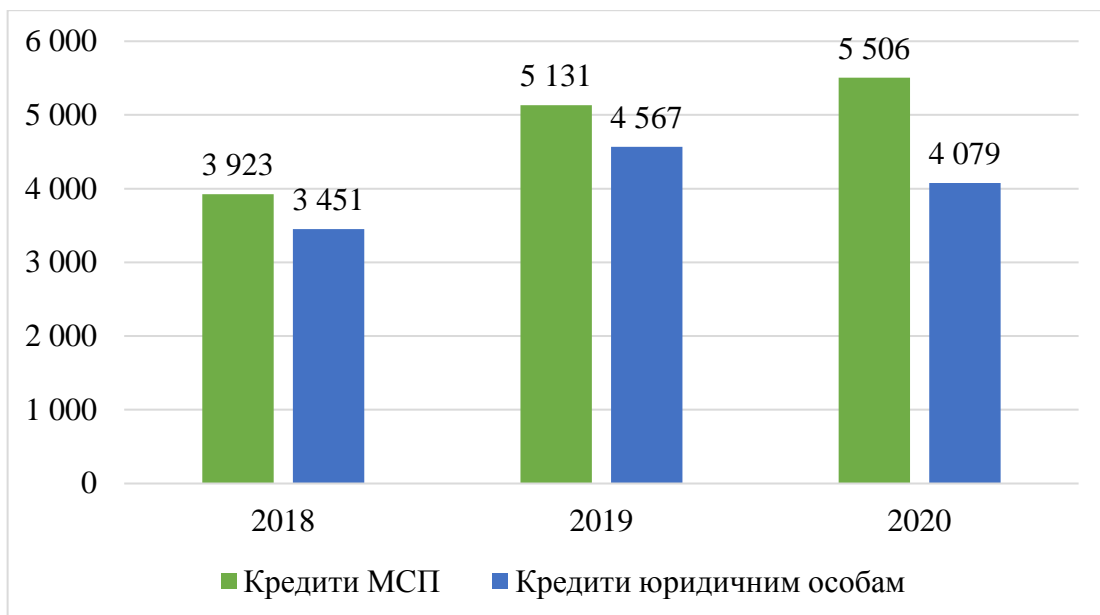

Рис 2.5. Динаміка росту кредитів для МСП та юридичних осіб у кредитному портфелі

Бізнес-сектор для банку є дуже перспективним, оскільки лише при активному розвитку сектору малого та середнього бізнесу може бути можливим і розвиток національної економіки. Слід зазначити, що великі українські комерційні банки дуже обережно ставляться до кредитування цього сегмента

ринку, оскільки він найбільш вразливий до несприятливих зовнішніх факторів. І, на жаль, сьогодні економічна та політична ситуація в країні не є стабільною.

Концентрація клієнтського кредитного портфелю за галузями економіки та напрямками комерційної діяльності корпоративного сегменту представлено в табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Структура кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк» корпоративного сегменту за галузями економіки.

Вид кредиту	2018	2019	Відхилення		2020	Відхилення	
			Абсолютне	%		Абсолютне	%
Кредити юридичним особам	6 358	6 992	634	10,0	6 097	- 895	- 12,8
АПК та харчова промисловість	2 298	1 942	- 356	-15,5	1 690	- 252	- 13,0
Товари народного споживання	771	1 192	421	54,6	1 085	- 107	- 9,0
Інше	3 289	3 858	569	17,3	3 322	- 536	- 13,9
Кредити МСП	8 499	8 973	474	5,6	7 376	- 1 597	- 17,8
Надання побутових, індивідуальних та професійних послуг	2 664	2 440	- 224	- 8,4	1 337	- 1 103	- 45,2
АПК та харчова промисловість	1 934	2 316	382	19,8	2 344	28	1,2
Товари народного споживання	1 240	1 651	411	33,1	1 419	- 232	- 14,1
Інфраструктура	556	599	43	7,7	450	- 149	- 24,9
Інше	2 105	1 967	- 138	- 6,6	1 826	- 141	- 7,2
Всього кредити та аванси	14 857	15 965	1 108	7,5	13 473	- 2 492	- 15,6

Як видно з табл. 2.10 за 2018-2019рр найбільше зростання суми кредитного портфелю бізнес сегменту забезпечило зростання суми кредитного портфелю МСП, яка за ці роки зросла на 474 млн. грн. Зростання вартості кредитного портфелю МСП, в свою чергу, забезпечило зростання обсягів кредитування галузей АПК та харчової промисловості, які за два роки збільшились на 382 млн. грн. Також суттєво зросло кредитування галузі з виробництва товарів народного

споживання – з 1240 млн. грн. до 1651 млн. грн., тобто на 411 млн. грн. Скоротились обсяги кредитування інфраструктури – з 556 млн. грн. до 599 млн. грн, тобто на 43 млн. грн. або 7,7%. В 2020 році спостерігається тенденція спаду всіх показників, що в сумі дало зменшення наданих кредитів МСП на 1597 млн. грн.

Щодо кредитів юридичним особам, то їх обсяги кредитування збільшилися в 2018-2019рр на 634 млн. грн. або на 10%. Таке зростання обсягів кредитування відбулося за рахунок інших галузей економіки, які за ці роки збільшилися на 569 млн. грн або на 17,3%, обсяги кредитування галузі з виробництва товарів народного споживання зросли на 54,6% або на 421 млн. грн. Обсяги кредитування АПК та харчової промисловості зменшилися на 15,5% або на 356 млн. грн. В 2020 році спостерігається тенденція спаду всіх показників, що в сумі дало зменшення наданих кредитів юридичним особам на 895 млн.грн.

Структура кредитного портфелю корпоративного сегменту за галузями економіки представлена у табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Структура кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк» корпоративного сегменту за галузями економіки, %

Вид кредиту	2018	2019	Відхилення	2020	Відхилення
Кредити юридичним особам	42,8	43,8	1	45,3	1,5
АПК та харчова промисловість	15,5	12,2	- 3,3	12,5	0,3
Товари народного споживання	5,2	7,4	2,2	8,1	0,7
Інше	22,1	24,2	1,8	24,7	0,5
МСП	57,2	56,2	- 1	54,7	- 1,5
Надання побутових, індивідуальних та професійних послуг	17,9	15,3	- 2,6	9,9	- 5,4
АПК та харчова промисловість	13,0	14,5	1,5	17,4	2,9
Товари народного споживання	8,3	10,3	2	10,5	0,2
Інфраструктура	3,8	3,8	0	3,3	- 0,5
Інше	14,2	12,3	- 1,9	13,6	1,3
Всього кредити та аванси	100,0	100,0	0,0	100,00	0,0

Як видно з табл. 2.11 – найбільша частка в обох випадках належить галузям АПК та харчової промисловості, і якщо у сегменті МСП вона мала стабільну тенденцію до зростання відповідно з 13 % до 14,5% та до 17,4%, то у сегменті юридичних осіб, навпаки, мала стабільну тенденцію до скорочення з 15,5% до 12,2% в 2019 році та трохи зросла у 2020 році до 12,5 %.

В обох випадках зросла і частка виробників споживчих товарів – відповідно з 5,2% до 8,1% та з 8,3% до 10,5%.

Отже, можна помітити, що за 2018-2020рр структура кредитного портфелю корпоративного значно не змінилася. Найбільшу частку займають кредити в галузі АПК та харчової промисловості, в середньому до 30%. З цього можна зробити висновок, що на сьогодні перевагу має саме розвиток АПК та виробників харчової промисловості.

Станом на 31 грудня 2020 року загальна сума кредитів найбільшим 10 клієнтам Банку, складала 2 264 мільйона гривень (31 грудня 2019 року: 2 191 мільйон гривень) або 3% від загальної суми кредитів за вирахуванням тих, що управляються як окремий портфель (31 грудня 2019 року: 3%). Резерв під очікувані кредитні збитки, пов'язаний з цими позичальниками становив 986 мільйонів гривень (на 31 грудня 2019 року: 663 мільйонів гривень). Що стосується структури кредитного портфелю за строками то вона представлена у табл. 2.12.

Таблиця 2.12

Структура кредитного портфелю за строками, млн.грн.

Вид кредиту	2018	2019	Відхилення		2020	Відхилення	
			Абсол.	%		Абсол.	%
Менше ніж 12 місяців	44 494	50 435	5 941	13,4	45 986	- 4 449	- 8,8
Понад 1 рік	5 646	9 109	3 463	61,3	9 035	- 74	- 0,8
Всього кредити та аванси клієнтів	50 140	59 544	9 404	18,8	55 021	- 4523	- 7,6

Як видно з табл. 2.12 зростання обсягів кредитування в період 2018-2019рр. відбувалося за рахунок збільшення, в першу чергу, кредитних продуктів строком

до 12 місяців – за ці роки їх вартість збільшилась на 5 941 млн. грн, тобто темпи зростання становили 13,4%, даний кредитний продукт у 2020 році почав мати тенденцію спаду, що може вказувати про поступове насичення ринку подібними продуктами, зокрема картковими кредитними продуктами. Примітним є те, що протягом останніх трьох років сама структура кредитного портфелю за строками майже не змінилась.

2.4. Аналіз інвестиційного портфелю АТ КБ «ПриватБанк»

Основою ефективної інвестиційної діяльності банку є проведення збалансованої інвестиційної політики, що дозволяє створити портфель цінних паперів з відповідною прибутковістю та мінімальним ризиком. Тому вважаємо за доцільне проаналізувати ефективність портфеля цінних паперів, створеного АТ КБ «Приватбанк».

Цінні папери в портфелі, доступному для продажу, – це цінні папери, придбані банком для перепродажу і, перш за все, для отримання прибутку від короткострокових коливань їх ціни. До торгового портфеля цінних паперів можуть входити лише високоліквідні цінні папери, тому ми не будемо вважати їх ризиковими (коефіцієнт ризику близький до нуля).

Цінні папери з портфеля погашення – це боргові цінні папери, які Банк має намір і може утримувати до погашення. Такі цінні папери відображаються за амортизованою вартістю та щомісяця перевіряються на предмет зменшення корисності та створення резервів. Також високий ризик у разі погіршення фінансового стану емітента, тому доцільно використовувати коефіцієнт ризику 30%.

Інвестиції в асоційовані та дочірні компанії – це пайові цінні папери емітентів, які відповідають визначенню асоційованої або дочірньої компанії банку. Партнери – це група суб'єктів господарювання (юридичних осіб), пов'язаних економічною та/або організаційною залежністю у формі участі у статутному фонді та/або правлінні [41].

НБУ використовує цей термін для позначення компаній, в яких банк-інвестор володіє 20% або більше капіталу. Дочірнє підприємство — це підприємство, яке має контрольну частку в іншій (контрольній) компанії [41].

Інвестування в філії та дочірні компанії є відносно ризикованим і може призвести до значних проблем, оскільки в цих випадках оцінка платоспроможності контрагента не завжди є об'єктивною. Крім того, якщо дочірнє підприємство банку стане неплатоспроможним і буде визнано банкрутом, банк буде підпорядкований кредиторам дочірнього підприємства. Таким чином, 50% таких інвестицій можна вважати ризиковими активами.

Розглянемо структуру інвестиційного портфелю АТ КБ «Приватбанку» (табл. 2.13).

Таблиця 2.13

Структура інвестиційного портфелю АТ КБ «Приватбанк»

Показник	2018	2019	2020
Інвестиційні цінні папери, млн. грн.	180081	152157	221661
Питома вага, %	98,16	97,73	98,68
Інвестиції в асоційовані та дочірні компанії, млн. грн	30	155	30
Питома вага, %	0,02	0,10	0,01
Інвестиційна нерухомість, млн. грн	3340	3379	2933
Питома вага, %	1,82	2,17	1,31

Розглядаючи структуру інвестиційного портфелю АТ «Приватбанк» бачимо, що за три роки найбільшу питому вагу (більше 97%) займають інвестиційні цінні папери. Але в 2019 році відбулося незначне коливання в структурі, коли їх питома вага знизилась з 98,16% у 2018 році до 97,73%, до того ж зниження відбулося й в абсолютному значенні на 27924 млн. грн., що пов'язане з погашенням частини інвестиційних цінних паперів. В 2020 році відбулося значне зростання інвестиційних цінних паперів в інвестиційному портфелі банку на 69504 млн. грн., що відобразилося й в структурі портфелю, їх питома вага зросла на 1% до 98,68% (рис. 2.6).

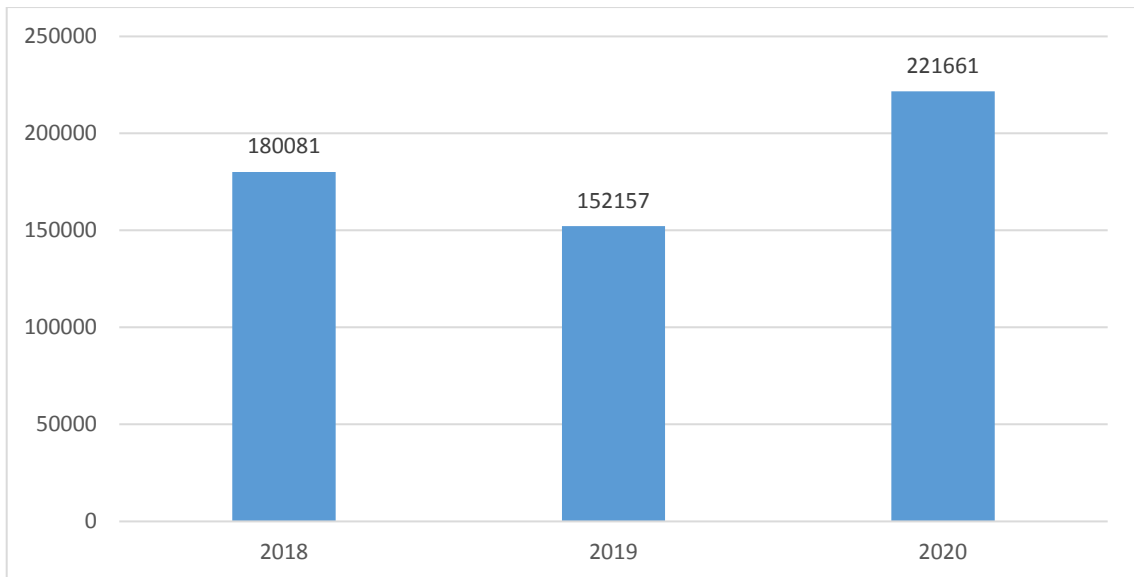

Рис. 2.6. Динаміка інвестиційних цінних паперів АТ «Приватбанк»

Інвестиційна нерухомість займає другу частку у структурі інвестиційного портфелю АТ КБ «Приватбанк» – не більше 2,5 % протягом усього періоду, саме в 2019 році відбулося зростання питомої ваги інвестиційної нерухомості до 2,17% з подальшим зниженням в 2020 році до 1,31%.

Інвестиції в асоційовані та дочірні компанії має дуже мізерне значення та на перевищує 0,1%.

Надалі проаналізуємо динаміку та структуру інвестиційних цінних паперів АТ «Приватбанк» (табл. 2.14).

Таким чином, бачимо, що в 2020 році відбулася зміна як в абсолютному так і відносному значенні структури інвестиційних цінних паперів в портфелі банку. Так усі складові зросли, інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через прибуток (збиток) знизилися в питомій вазі на 10,2% та склали 45,45% (у 2019 році 55,65%), але в абсолютному значенні зросли на 16 070 млн. грн. до 100 750 млн. грн. Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через прибуток (збиток) включають довгострокові державні боргові цінні папери з вбудованим опціоном за ставкою 6% з терміном погашення вересень 2028 - січень 2032 року. Довгострокові державні боргові цінні папери із вбудованою опцією відповідно до умов випуску передбачають індексацію номінальної вартості за строками погашення на основі зміни середньозваженого курсу гривні до долара США на міжбанківському ринку за місяць, що передує місяцю. до

зрілості. Дохід від купона індексації не підлягає. Вбудована опція оплачується за допомогою основного інструменту.

Таблиця 2.14

Структура та динаміка інвестиційних цінних паперів АТ КБ
«Приватбанк»

Вид фінансового інструменту	2018 рік	2019 рік	Відхилення	2020 рік	Відхилення
Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через прибуток (збиток), млн. грн.	86 244	84 680	-1 564	100 750	16 070
Питома вага, %	47,89	55,65	7,76	45,45	-10,20
Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, млн. грн.	79 299	66 602	-12 697	119 196	52 594
Питома вага, %	44,04	43,77	-0,26	53,77	10,00
Інвестиційні цінні папери за амортизованою собівартістю, млн. грн.	14 538	875	-13 663	1 715	840
Питома вага, %	8,07	0,58	-7,50	0,77	0,20
Всього інвестиційних цінних паперів, млн. грн.	180 081	152 157	-27 924	221 661	69 504

Найменшу питому вагу займають інвестиційні цінні папери за амортизованою собівартістю, які не перевищують 1% в 2019 та 2020 році. Станом на 31 грудня 2019 року довгострокові облігації, випущені Державною іпотечною установою за АС на суму 875 млн грн, були класифіковані як фінансові активи з кредитним збитком на дату фінансового інструменту (станом на 31 грудня 2018 року: 872 млн грн з прогнозованими кредитними збитками за 12 місяців). Станом на 31.12.2020 р. довгострокові облігації, випущені Державною іпотечною установою на користь АС на суму 282 млн. грн (станом на 31.12.2019 р.: у сумі 875 млн. грн.) класифіковано як знецінені фінансові активи (31 грудня 2019 року: з оцінкою кредитних збитків протягом терміну дії фінансового інструменту).

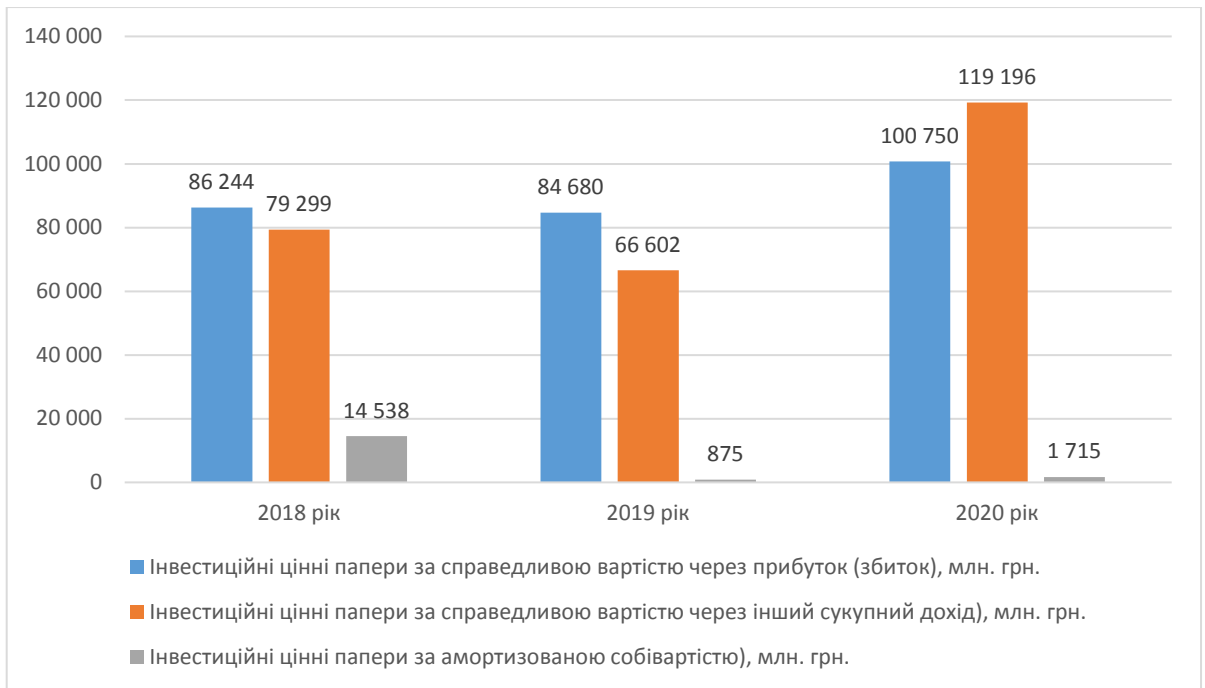

Рис. 2.7. Динаміка фінансових інструментів АТ «Приватбанк» за видами

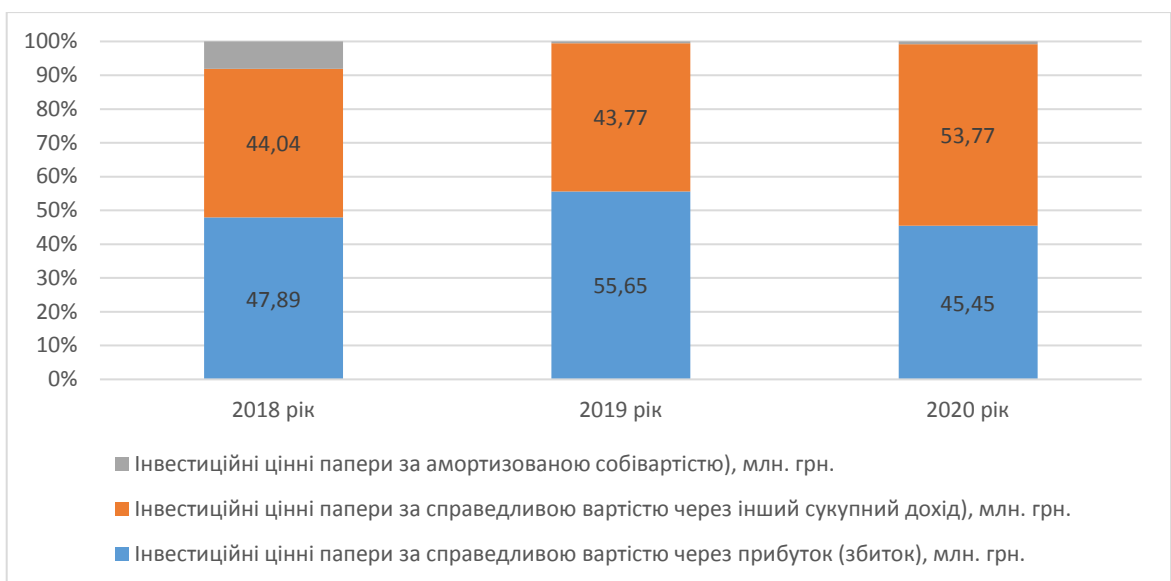

Рис. 2.8. Динаміка структури фінансових інструментів АТ «Приватбанк» за видами

У грудні 2020 року Державна іпотечна установа не погашала основну суму та нарахувала відсотки за облігаціями балансовою вартістю 763 млн грн на момент погашення. Відповідно до умов випуску цінних паперів Банк повернув довгострокові облігації, випущені Державною іпотечною установою, та розпочав процедуру стягнення заборгованості. У результаті відповідна прострочена заборгованість та резерв на очікувані збитки були перенесені до

інших фінансових активів.

Усі інші інвестиційні цінні папери класифікуються як фінансові активи з очікуваним кредитним збитком у 12 місяців станом на 31 грудня 2020 та 2019 років. Довгострокові боргові цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід передані в заставу на підставі договору про зберігання НБУ в касах банку на суму 17 880 млн грн (31.12.2019 р.: 18 364 млн грн). Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід зросли на 52 594 млн. грн. до 119 196 млн. грн., що склало 53,77% у питомій вазі.

Розглянемо більш детально саме ці фінансові інструменти в портфелі банку за 2018-2020 роки (табл. 2.15)

Таблиця 2.15

Динаміка та структура інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через інший сукупний дохід

Вид фінансового інструменту	2018 рік		2019 рік		2020 рік	
	Сума, млн. грн.	Питома вага, %	Сума, млн. грн.	Питома вага, %	Сума, млн. грн.	Питома вага, %
Довгострокові державні боргові цінні папери	52 586	66,39	55 639	83,54	53 155	44,59
Середньострокові валютні державні боргові цінні папери	7 588	9,58	2 133	3,20	23 966	20,11
Середньострокові державні боргові цінні папери	1 821	2,30	585	0,88	21 084	17,69
Короткострокові державні боргові цінні папери	12 441	15,71		0,00	15 808	13,26
Короткострокові валютні державні боргові цінні папери	4 770	6,02	8 245	12,38	5 183	4,35
Всього інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю	79 206	100	66 602	100	119 196	100

Таким чином, основну питому вагу в структурі інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю займають довгострокові державні боргові

цінні папери, сума яких майже не змінна впродовж аналізованого періоду, та складає більше 52 млрд. грн., але питома вага коливається. Так в 2018 році вони займали 66,39%, в 2019 році їх питома вага зросла до 83,54% та в 2020 році знизилася до 44,59%. Саме це свідчить про значну диверсифікацію портфеля інвестиційних цінних паперів банку у бік зростання долі середньострокових державних боргових цінних паперів.

Довгострокові державні боргові цінні папери в 2020 році мають термін погашення травень 2027 - грудень 2032 з ефективною ставкою відсотка 8,91 - 11,13.

Середньострокові валютні державні боргові цінні папери в 2020 році мають 20,11 % питомій ваги, та зросли на 21 833 млн. грн., їх термін погашення лютий 2021 - лютий 2022, а ефективна ставка 2,22 - 8,07%.

Наглядно питома вага портфелю інвестиційних цінних паперів зображена на рис. 2.9-2.10

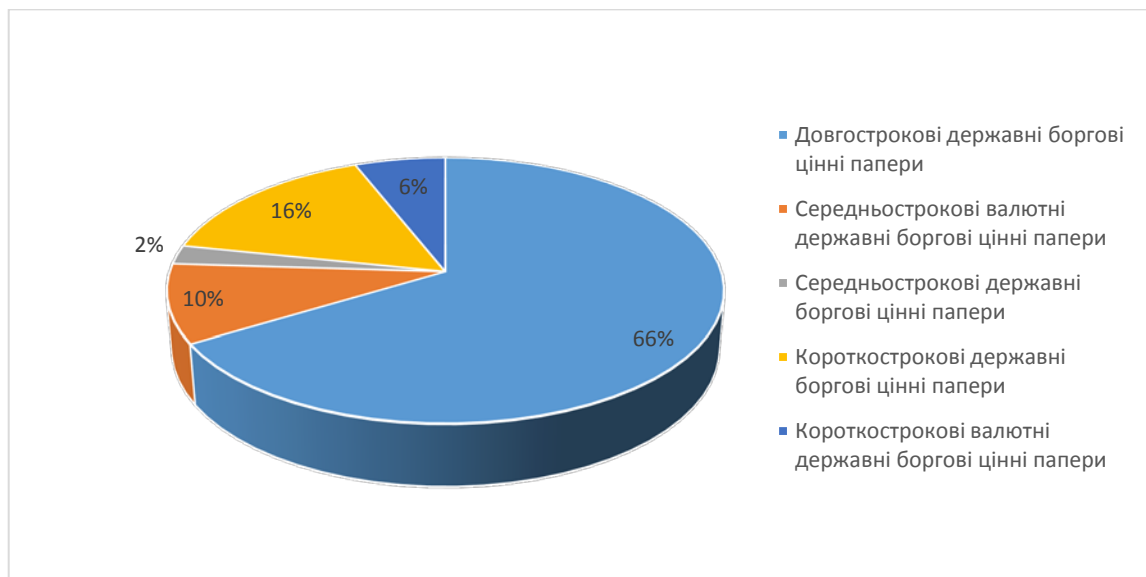

Рис. 2.9. Структура портфелю інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через інший сукупний дохід в 2018 році

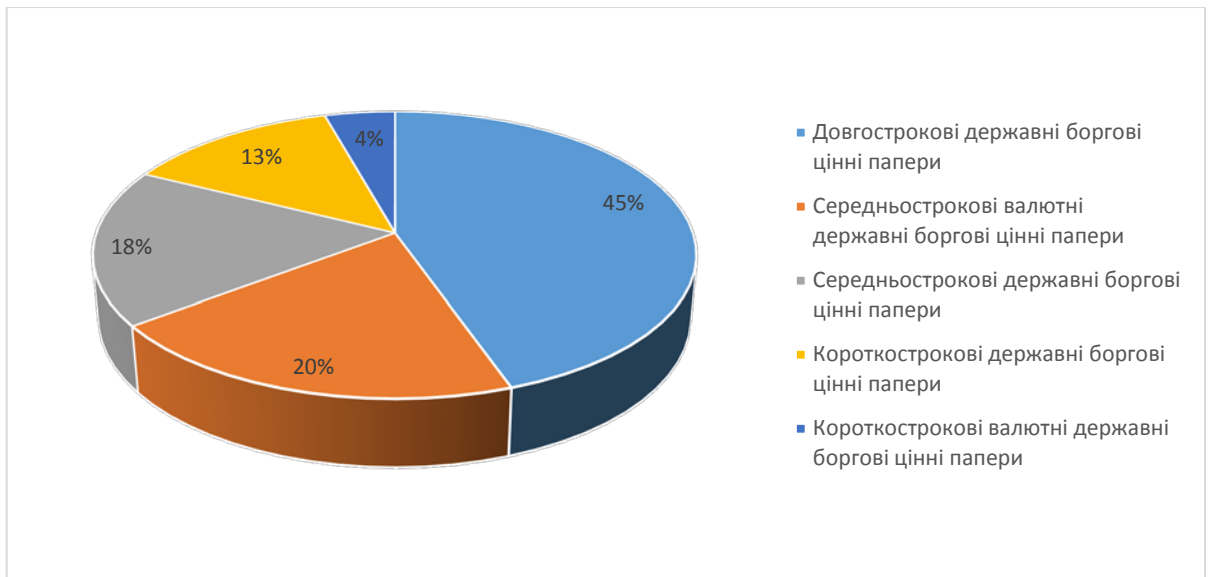

Рис. 2.10. Структура портфелю інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через інший сукупний дохід в 2020 році

Важливим в аналізі інвестиційної діяльності банку є аналіз інвестиційних нормативів. З метою забезпечення контролю за інвестиційною діяльністю банків, а саме за прямими інвестиціями, Національний банк України встановлює інвестиційні нормативи: ставку інвестування в цінні папери окремо для кожної установи (Н11) та норматив загальних інвестицій (Н12). Норма інвестування в цінні папери окремо для кожної установи (Н11) спрямована на зниження ризику, пов'язаного з вкладенням коштів банку в статутний капітал установи, що може призвести до втрати капіталу банку. Коефіцієнт загальної суми інвестицій (Н12) призначений для обмеження ризиків, пов'язаних з операціями з інвестування (прямо чи опосередковано) банківських коштів у статутний капітал будь-якої юридичної особи, що може призвести до втрати банківського капіталу.

Таблиця 2.16

Значення нормативів інвестування банку за 2018-2020 рр.

Показники	Норматив (не більше)	2018	2019	2020
Н11	15%	0,06	0,06	0,06
Н12	60%	0,07	0,07	0,07

Норматив Н11 для АТ КБ «Приватбанк» склав лише 0,06 % при нормативному значенні не більше 15 % в продовж усього періоду аналізу, а Н12

– 0,07 % при нормативному значенні не більше 60%. В середньому по банківській системі Н11 склав 0,32 %, а Н12 – 0,41%. Такі значення даних нормативів свідчать про надто слабкий розвиток інвестиційного процесу в банківських установах. Така ситуація обумовлена була сукупністю подій економічного, політичного та воєнного характеру, що виникли у 2014 році та мають місце до сих пір.

2.5. Оцінка рівня прибутковості АТ КБ «ПриватБанк»

Аналіз результативності діяльності банку починається з аналізу доходів, а закінчується дослідженням прибутку. Аналіз динаміки та структури доходів банку (табл. 2.17, рис. 2.4)

Таблиця 2.17

Динаміка та структура доходу кредитно-інвестиційного портфелю АТ «Приватбанк»

Показник доходу	2018 рік	2019 рік	Відхилення	2020 рік	Відхилення
Кредити та аванси фізичним особам, млн. грн.	15 934	19 014	3 080	17 896	-1 118
Питома вага, %	51,81	56,19	4,38	53,32	-2,87
Інвестиційні цінні папери за СВІСД, млн. грн	6 398	6 791	393	7 194	403
Питома вага, %	20,80	20,07	-0,74	21,43	1,37
Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу, млн. грн	1 112	1 256	144	1 160	-96
Питома вага, %	3,62	3,71	0,10	3,46	-0,26
Кредити та аванси юридичним особам млн. грн	1 576	833	-743	630	-203
Питома вага, %	5,12	2,46	-2,66	1,88	-0,58
Інвестиційні цінні папери за АС, млн. грн	798	548	-250	191	-357
Питома вага, %	2,59	1,62	-0,98	0,57	-1,05
Інвестиційні цінні папери за СВПЗ, млн. грн	4 167	4 441	274	4 453	12
Питома вага, %	13,55	13,12	-0,43	13,27	0,14
Всього процентних доходів	30 754	33 841	3 087	33 563	-278

Розглядаючи процентні доходи АТ «Приватбанк», можна зазначити, що найбільшу питому вагу мають кредити та аванси фізичним особам, які надають банку більше 50% доходів. Найбільший рівень доходів припадає на 2019 рік, та складає 19 014 млн. грн., вплив коронакризи все ж призвів до зниження доходів за цією статтею в 2020 році на 1 118 млн. грн.

Загальна динаміка доходів від основних кредитних операцій зображена на рис. 2.11.

Рис. 2.11. Динаміка доходів кредитного портфелю АТ «Приватбанк»

Взагалі, саме кредитний портфель є основним джерелом банківського доходу, так як його питома вага складає більше 60%.

Питома вага інвестиційного портфелю в доходах банку складає більше 35%, серед яких найбільшу питому вагу займають інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, які приносять близько 20% доходів банку. До того ж дохід від них зростає з року в рік, в 2019 році збільшився на 393 млн. грн., в 2020 році на 403 млн. грн. Питома вага інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю за прибутку займає 13% усіх доходів банку та майже не змінюється за роки аналізу. Відбувається незначне зростання доходу за цією статтею в 2019 році на 274 млн. грн. та на 12 млн. грн. в 2020 році (рис. 2.12).

З метою аналізу ефективності кредитно-інвестиційної діяльності, проаналізуємо її доходність (табл. 2.18)

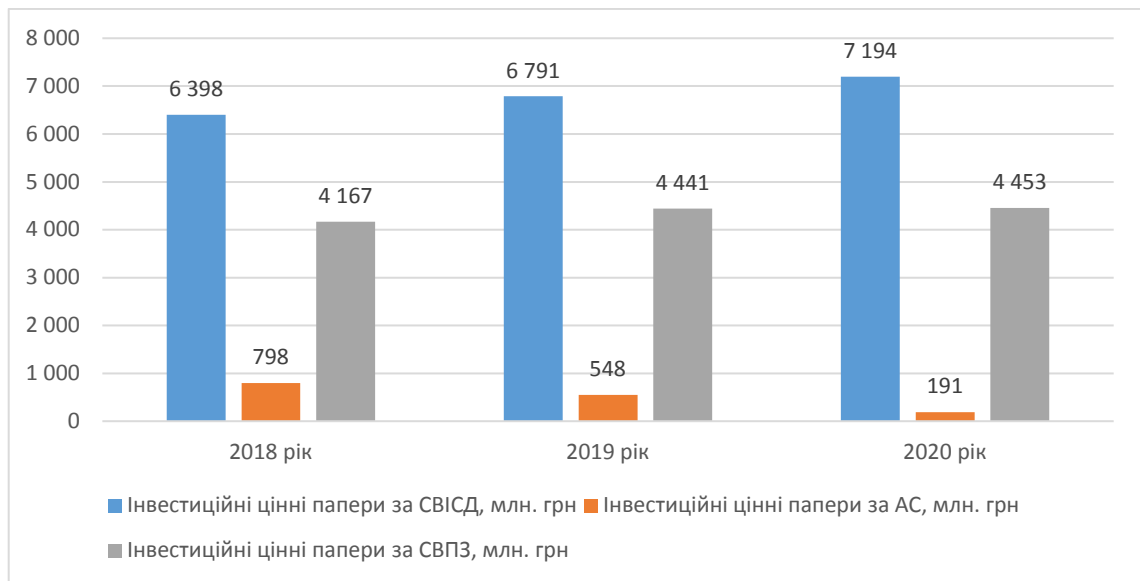

Рис. 2.12. Динаміка доходів інвестиційного портфелю АТ «Приватбанк»

Таблиця 2.18

Ефективність кредитно-інвестиційної діяльності АТ «Приватбанк»

Показник	2018 рік	2019 рік	Відхилення	2020 рік	Відхилення
Кредитний портфель, млн. грн.	50140	59544	9404	55021	-4523
Доходи за кредитними операціями, млн. грн.	18 622	21 103	2481	19 686	-1417
Доходність кредитного портфелю, %	37,14	35,44	-1,70	35,78	0,34
Інвестиційний портфель, млн. грн.	180 081	152 157	-27924	221 661	69504
Доходи за інвестиційними операціями, млн. грн.	11 363	11 780	417	11 838	58
Доходність інвестиційного портфелю, %	6,31	7,74	1,43	5,34	-2,40

Таким чином, доходність кредитного портфелю банку мала найвищий рівень в 2018 році та складала 37,14%, з 2019 року її рівень складає 35%. При чому в 2019 році відбулося зростання як кредитного портфелю на 9404 млн. грн. так і доходів від нього 2481 млн. грн, що є свідченням погіршення якості кредитного портфелю. В 2020 році спостерігаємо протилежну тенденцію, коли відбулося зменшення як самого кредитного портфелю на 4523 млн. грн. так і

доходів від нього на 1417 млн. грн., а рівень доходності зріс на 0,34% , що є свідченням зростання якості та відсоткових ставок за кредитами (рис. 2.12).

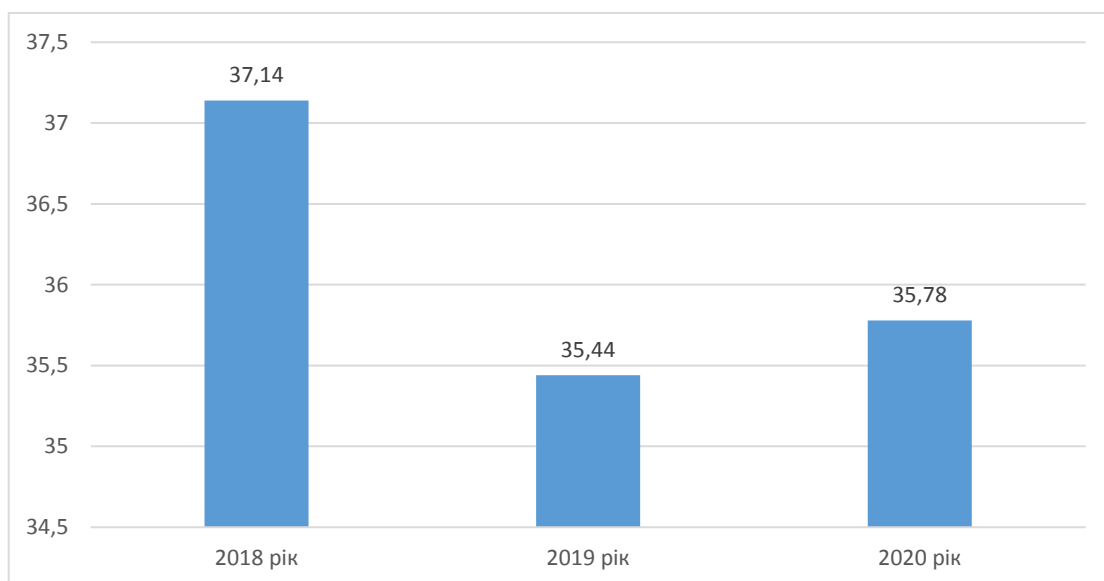

Рис. 2.12. Динаміка доходності кредитного портфелю

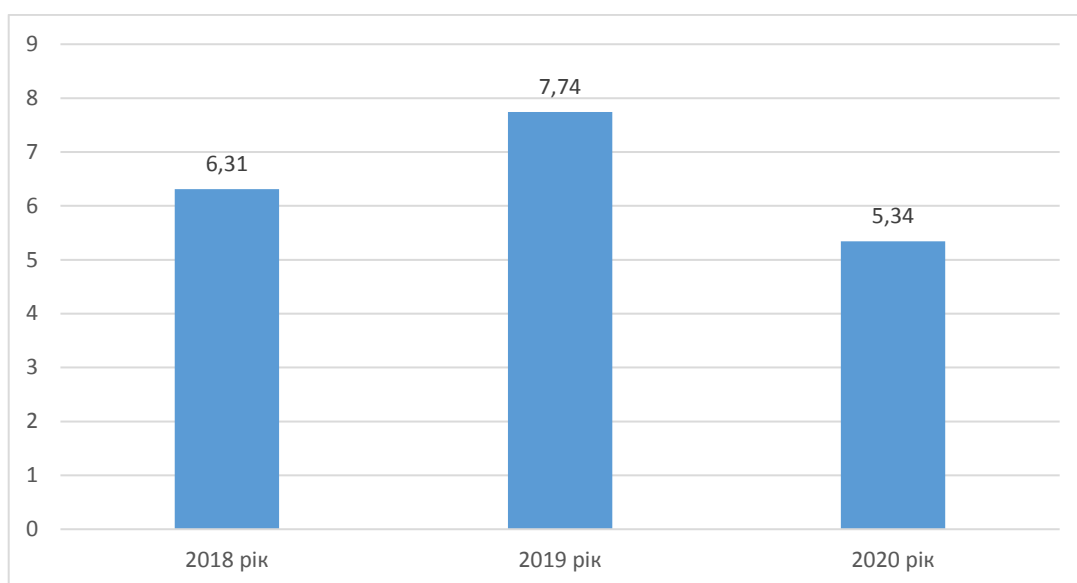

Рис. 2.13. Динаміка доходності інвестиційного портфелю

Аналізуючи ефективність інвестиційного портфелю бачимо, що найвищий рівень доходності припадає на 2019 рік 7,74%, при чому в цей рік відбулося зниження інвестиційного портфелю на 27924 млн. грн., але доходи зросли на 417 млн. грн. Це свідчить про закінчення терміну за значною кількістю цінних паперів та отримання ходів по ним.

В 2020 році маємо протилежну картину, коли банк збільшує портфель на 69504 млн. грн., а доходи по довгостроковим цінним паперам ще не виплачені, тому рівень доходності впав на 2,4% до 5,34% (рис. 2.13).

Розглянемо доходність інвестиційного портфелю за основними фінансовим інструментами (табл. 2.19)

Таблиця 2.19

Доходність інвестиційного портфелю за основними фінансовим інструментами

Показник	2018 рік	2019 рік	Відхилення	2020 рік	Відхилення
Інвестиційні цінні папери за СВІСД, млн. грн	79 299	66 602	-12697	119 196	52594
Доходи, млн. грн	6 398	6 791	393	7 194	403
Доходність інвестиційних цінних паперів за СВІСД, %	8,07	10,20	2,13	6,04	-4,16
Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через прибуток (збиток), млн. грн.	86 244	84 680	-1564	100 750	16070
Доходи, млн. грн	4 167	4 441	274	4 453	12
Доходність інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через прибуток (збиток),%	4,83	5,24	0,41	4,42	-0,82

Як бачимо, найвищу доходність мають інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід. Найвищий її рівень в 2019 році - 102%, що пов'язане з погашення частини цінних паперів на суму 12697 млн. грн. В 2020 році банк збільшує їх на 52594 млн. грн., але доходність їх знижується на 4,16%.

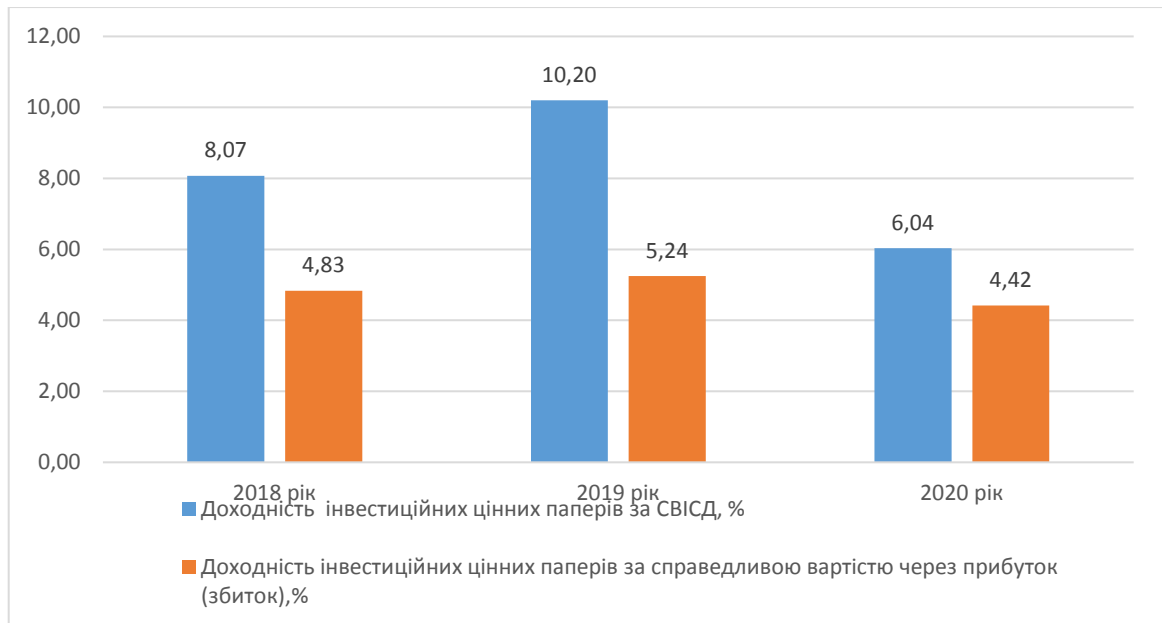

Рис. 2.14. Доходність інвестиційного портфелю за фінансовими інструментами

Таким чином, можна стверджувати, що інвестиційний портфель є ефективним засобом зростання банківських доходів при мінімальному рівню ризику, так як складається з державних цінних паперів

Висновки по розділу 2

В банківській системі України не дивлячись на поліпшення фінансового становища банків, дотримання ними нормативів Національного банку та позитивні прогнози уряду щодо макроекономічної ситуації в країні, говорити про задовільний стан фінансової стійкості усієї банківської системи недоцільно. Банки все ще не можуть оговтатися після економічної кризи; до сих пір повністю не відновлене кредитування населення, брак ресурсів змушує банківські установи підіймати процентні ставки за депозитами майже до 30% річних, що в кілька разів більше за процентні ставки в менш розвинутих країнах світу.

АТ КБ «Приватбанк» - універсальний державний банк. Банк спеціалізується на обслуговуванні клієнтів всіх форм власності, кредитуванні юридичних та фізичних осіб, залученні та розміщенні грошових вкладів, на операціях з валютними цінностями, випуску цінних паперів та операціях з ними

та також надання всіх видів банківських послуг відповідно до отриманої ліцензії Національного банку України.

В 2019 році порівняно з 2018 спостерігається збільшення суми кредитного портфелю на 9 404 млн. грн (на 18,8 %), з тим самим зросли і активи на 31675 млн. грн (на 11,4 %). Але активи зросли на 72802 млн. грн, або на 23,5% завдяки залученню та збільшенню суми інвестиційних цінних паперів. В середньому значенні сума виданих кредитів все-таки зросла на 4881 млн. грн за три роки.

Частка кредитного портфелю в структурі активів банку протягом трьох останніх років складала 15-20 %, в 2020 році вона впала на 4,8% порівняно з 2019 також через нестабільну економічну ситуацію в Україні, через яку спостерігається втрата кредитоспроможності населення. Також, слід виділити те, що велику частку у структурі активів мають інвестиційні цінні папери, які займають 57,9 % всіх активів АТ КБ «Приват Банк»

Станом на 31 грудня 2020 року загальна сума кредитів найбільшим 10 клієнтам Банку, складала 2 264 мільйона гривень (31 грудня 2019 року: 2 191 мільйон гривень) або 3% від загальної суми кредитів за вирахуванням тих, що управляються як окремий портфель (31 грудня 2019 року: 3%). Резерв під очікувані кредитні збитки, пов'язаний з цими позичальниками становив 986 мільйонів гривень (на 31 грудня 2019 року: 663 мільйонів гривень).

Розглядаючи структур інвестиційного портфелю АТ «Приватбанк» бачимо, що за три роки найбільшу питому вагу (більше 97%) займають інвестиційні цінні папери. Але в 2019 році відбулося незначне коливання в структурі, коли їх питома вага знизилась з 98,16% у 2018 році до 97,73%, до того ж зниження відбулося й в абсолютному значенні на 27924 млн. грн., що пов'язане з погашенням частини інвестиційних цінних паперів. В 2020 році відбулося значне зростання інвестиційних цінних паперів в інвестиційному портфелі банку на 69504 млн. грн., що відобразилося й в структурі портфелю, їх питома вага зросла на 1% до 98,68%

Норматив Н11 для АТ КБ «Приватбанк» склав лише 0,06 % при нормативному значенні не більше 15 % в продовж усього періоду аналізу, а Н12

– 0,07 % при нормативному значенні не більше 60%. В середньому по банківській системі Н11 склав 0,32 %, а Н12 – 0,41%. Такі значення даних нормативів свідчать про надто слабкий розвиток інвестиційного процесу в банківських установах. Така ситуація обумовлена була сукупністю подій економічного, політичного та воєнного характеру, що виникли у 2014 році та мають місце до сих пір

Питома вага інвестиційного портфелю в доходах банку складає більше 35%, серед яких найбільшу питому вагу займають інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, які приносять близько 20% доходів банку. До того ж дохід від них зростає з року в рік, в 2019 році збільшився на 393 млн. грн., в 2020 році на 403 млн. грн. Питома вага інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю за прибутку займає 13% усіх доходів банку та майже не змінюється за роки аналізу. Відбувається незначне зростання доходу за цією статтею в 2019 році на 274 млн. грн. та на 12 млн. грн. в 2020 році

Таким чином, доходність кредитного портфелю банку мала найвищий рівень в 2018 році та складала 37,14%, з 2019 року її рівень складає 35%. При чому в 2019 році відбулося зростання як кредитного портфелю на 9404 млн. грн. так і доходів від нього 2481 млн. грн, що є свідченням погіршення якості кредитного портфелю. В 2020 році спостерігаємо протилежну тенденцію, коли відбулося зменшення як самого кредитного портфелю на 4523 млн. грн. так і доходів від нього на 1417 млн. грн., а рівень доходності зріс на 0,34% , що є свідченням зростання якості та відсоткових ставок за кредитами

Отже, дослідження виявили певні проблеми в інвестиційно-кредитній діяльності АТ КБ «ПриватБанк». В умовах економічної та політичної нестабільності, недосконалого законодавства АТ КБ «ПриватБанк» для успішного здійснення активних операцій обов'язково повинен розробити чітку, врегульовану внутрішню систему інвестиційного менеджменту, використовуючи внутрішні резерви та зовнішні можливості. Такий підхід дасть змогу значно знизити ризик втрат за кредитно-інвестиційними операціями.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО УПРАВЛІННЯ АКТИВНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ НА ПРИКЛАДІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

3.1. Основні напрями розробки стратегії управління активами банку

У процесі управління активами менеджмент банку ставить перед собою конкретні цілі. Цілі визначають вихідні підходи та завдання розвитку банку. Основними завданнями, які вимагають прийняття рішень у процесі управління активами, є: розміщення ресурсів в найприбутковіші активи; реагування на чутливість банківських інструментів до процентних ставок та ціноутворення; максимізація прибутку, скоригована на рівень ризиків; хеджування ризиків; коригування валютних позицій банку; збереження необхідного рівня ліквідності завдяки узгодженості по строках структури активів і пасивів банку та подальший розвиток банку на інноваційних засадах.

Сьогодні в умовах фінансової нестабільності, щоб забезпечити стійке функціонування на конкурентному ринку фінансових послуг, банківським установам необхідно використовувати всі можливі стратегії, методи та інструменти управління активами та пасивами. За допомогою раціонально обраної стратегії управління активами банківських установ досягається максимізація фінансового результату за умови прийняттого рівня ризику та можливість раціонального підходу до проблем управління ліквідністю.

Під стратегією управління активами розуміють вектор розміщення власних і залучених коштів. Розміщення коштів повинно здійснюватися в активи, які принесуть найвищий дохід за допустимого рівня ризику. Тому стратегія управління активами потребує виконання певних вимог до організації її проведення, зокрема накопичення банком високоліквідних активів, представлених якісним кредитно-інвестиційним портфелем. Окрім цього, ефективне управління активними операціями комерційного банку вимагає

встановлення оптимального співвідношення залежності дохідності активів банку від частки залучених і запозичених коштів у структурі балансу.

Стратегія збалансованого управління полягає в тому, що банки розглядають свої портфелі активів і пасивів як єдине ціле. Спільне управління активами та пасивами дає банку інструментарій для формування оптимальної структури балансу та створення захисту від ризиків, викликаних збуреннями на фінансових ринках. Формування збалансованої стратегії визначається завданнями, які ставить пере собою менеджмент банку, основними з яких є:

- контроль за вартістю активів та зобов'язань у системі стратегічних цілей банку;
- координація в управлінні активами з метою досягнення максимально позитивної різниці між доходами та витратами;
- управління ризиками, особливо процентним, валютним і ризиком ліквідності.

У практиці діяльності українських банків збалансована стратегія перетворилася на стратегію комплексного управління активами. Запровадження даної стратегії було викликано посиленням глобалізаційних процесів у фінансовому секторі, а активізацією кредитної та інвестиційної діяльності. З розвитком кризових явищ у фінансовому секторі банки перейшли до використання індивідуального підходу в управлінні активами, що породило стратегію комбінованого управління активами і пасивами [6].

Головна ідея комплексної стратегії полягає в розумінні того, що і доходи, і витрати стосуються обох сторін банківського балансу. При цьому ціна кожної операції чи послуги має перевищувати витрати банку з її надання. Тобто політика банку повинна бути спрямована на максимізацію доходу та мінімізацію вартості банківських послуг як по активних, так і по пасивних операціях. Формування оптимальної структури активів забезпечить максимальну позитивну різницю між дохідністю активів та витратами на залучення джерел фінансування.

Розглядаючи механізм комплексного управління активами банку, зауважимо, що його складовими є: інструменти, об'єкт управління, система

цілей, яка спрямована на конкретний результат управління. Важливою умовою ефективної реалізації стратегій управління активами т банків є створення раціональної організаційної структури та єдиного інформаційно-аналітичного поля, що забезпечить інтегрування структурних елементів всіх рівнів у бізнес-процеси.

Розробка найбільш ефективних шляхів реалізації стратегічних цілей управління активами здійснюється за двома напрямками [3]. Одне з них охоплює розробку стратегічних напрямків кредитно-інвестиційної діяльності, інше – розробку стратегії формування ресурсів. Прийняття стратегічних рішень в кредитно-інвестиційній діяльності банків має бути ефективно вбудовано в основні функції управління: планування і прогнозування, оцінка і аналіз, контроль й регулювання (табл. 3.1). На сьогодні, кожен банк розробляє власний стратегічний напрямок, для покращення власної діяльності на фінансовому ринку.

Таблиця 3.1

Етапи прийняття стратегічних рішень в кредитно-інвестиційній діяльності банків

Назва етапу	Заходи етапу
Планування і прогнозування	Визначення об'ємів надходжень і витрат від здійснення інвестицій; вибір; інвестиційної політики; планування інвестиційної діяльності банку; формування інвестиційного портфелю; розробка інвестиційної стратегії
Оцінка і аналіз	Облік та аналіз факторів, які впливають на інвестиційну діяльність банку; виявлення альтернативних варіантів вкладення капіталу; оцінка диверсифікації інвестиційного портфелю; оперативний моніторинг стану інвестиційного ринку; оцінка і ранжування інвестиційних ризиків; аналіз реалістичності прогнозів
Контроль	Порівняння планових і фактичних показників для визначення ступеню досягнення цілі; встановлення допустимих меж відхилення рівня ризику, прибутковості і ліквідності інвестиційних інструментів; моніторинг інвестиційного портфелю банку
Регулювання	Заходи щодо подолання негативних показників; збільшення диверсифікації інвестиційних ризиків або використання інших методів управління ризиками

Керівництво будь-яких банків як державних, так і приватних, також банків з іноземним капіталом розробляє й приймає альтернативні та інноваційні стратегічні рішення для покращення ефективності діяльності, зокрема: страхування, лімітація, диверсифікація, хеджування і придбання додаткової інформації [5]. Проте головним недоліком цих рішень на кожному етапі є додаткові фінансові витрати (табл.3.2).

Отже, щодо сучасного стану кредитно-інвестиційної діяльності банків, то вона залишається на досить низькому рівні розвитку. З кожним роком кількість банків зменшується, наприклад, за останні вісім років число банків знизилося на 100 одиниць.

Таблиця 3.2

Комплекс альтернативних та інноваційних стратегічних рішень щодо покращення ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків

Назва заходу	Зміст	Характеристика переваг та недоліків
Страхування	Завчасне зовнішнє резервування ресурсів, спрямованих на компенсацію збитків від майбутніх можливих втрат, що викликані реалізацією певних ризиків інвестиційного проекту	«+» - не потребує додаткових витрат часу «-» - додаткові фінансові витрати на сплату страхового внеску
Диверсифікація	Розподіл інвестицій за різними фінансовими інструментами, що призведе до зниження ризику або створення єдиного інвестиційного портфеля з альтернативною регіональною або галузевою спрямованістю	«+» - відсутні додаткові фінансові витрати, обмеження ризику, що пов'язаний з володінням одним активом (видом діяльності, постачальником) «-» - трудомісткість процедури, що пов'язана з додатковими витратами часу на формування балансу між прибутком і ризиком, можливий неправильний вибір об'єктів інвестування
Лімітація	Установлення граничних максимальних або мінімальних значень внутрішніх показників проекту з метою зменшення ризику та підвищення ефективності інвестиційної діяльності банку	«+» - Обмеження збитків до певного прийнятного рівня, не складний у застосуванні «-» - обмежує одержання можливих прибутків

Хеджування	Різновид страхування, передбачає відкриття угод на одному ринку для компенсації впливу цінових ризиків рівній але протилежній позиції на іншому ринку	«+» - Допомагає зафіксувати прибуток на певному рівні «-» - Відмова від можливості отримання додаткового прибутку
Придбання додаткової інформації	Придбання інформації для розширення ринку інвестування та запобігання / зменшення дії ризикових факторів, пов'язаних з інвестиційною діяльністю	«+» - зменшення ризику за рахунок зменшення невизначеності «-» - додаткові фінансові витрати, пов'язані з придбанням інформації

Щодо вибору стратегії розвитку кредитно-інвестиційної діяльності, то такий процес банку полягає в оптимальному розширенні альтернативних можливостей формування і реструктуризації кредитного та інвестиційного портфелю на основі раціонального, ефективного та легітимного подолання інституційних, адміністративних й ринкових обмежень. При цьому правомірне подолання інституційних обмежень можливе на основі покращення показників банківської діяльності, які виступають регулюючими параметрами, перш за все величини регулятивного капіталу, якості портфелю активів і інших, а також формування портфелю, що представляє максимальний запас відносно встановлення нормативів в майбутньому. Основною метою стратегічного процесу прийняття рішень в діяльності банків є забезпечення національної економіки ресурсами за умови збереження реальної вартості власного капіталу банку від впливу ризиків на основі ринкової, інституційної і адміністративних складових.

3.2. Управління активними операціями банку за допомогою портфельної теорії

Активи банків складаються, головним чином, з банківських вимог до юридичних і фізичних осіб (тобто позик), цінних паперів. Видаючи кредити, проводячи операції з цінними паперами, комерційні банки змінюють параметри

фінансових зобов'язань, трансформуючи їх в вимоги, які мають відмінні від зобов'язань, їх фінансують, характеристики. Отже, банку при здійсненні активних операцій, формування портфеля активів, потрібно проводити оцінку портфеля активів у взаємозалежності і взаємозумовленості з джерелами фінансування, що призводить до розгляду не тільки активів, але і пасивів.

Портфельна теорія акцентує увагу на те, як з декількох фінансових варіантів вибрати такий, який дозволить максимізувати переваги в області ризику, доходу і ліквідності. В цілому оптимальний варіант вибору передбачає оцінку компромісу між отриманням більш високої прибутковості при помірній величині ризику і необхідної ліквідності.

Таким чином, концепція портфеля передбачає сприйняття активів і зобов'язань комерційного банку як елементів єдиного цілого - портфеля, які повідомляють йому характеристики ризику, прибутковості і ліквідності, що дозволяє ефективно проводити аналіз можливостей і оптимізацію параметрів ризиків .

Виходячи з вищевикладеного , банківський портфель визначається як сукупність структурованих і взаємозалежних вимог і зобов'язань, комерційного банку, що має параметри ризику, прибутковості і ліквідності, що змінюється під впливом факторів:

- зміна структури портфеля;
- зміна ризику, прибутковості (вартості) і ліквідності, що становлять портфель активів і зобов'язань в зв'язку зі змінами, як самих активів і зобов'язань, так і іншої кон'юнктури.

Структурування банківського портфеля побудовано на принципі композиції окремих його елементів, що володіють подібними характеристиками властивих їм ризиків, в субпортфелі, що дозволяє в подальшому при дослідженні схильності банківського портфеля ризиків враховувати кореляційні зв'язки між окремими його елементами.

Портфельна політика банку служить орієнтиром для прийняття основоположних рішень, що стосуються майбутніх ринків, позиції банку на цих

ринках, конкуренції, продуктів, організаційної структури, прибутковості, профілю ризиків для керівників банку на всіх рівнях його діяльності. Дана політика банку спрямована на побудову та оптимізацію структури банківського портфеля з позиції ризику, прибутковості (вартості) і ліквідності з метою досягнення вищих управлінським персоналом своїх краткосрочних і довгострокових цілей.

Портфельна політика банку залежить в першу чергу від обраної банком стратегії поведінки на ринку, яка може бути:

1. консервативної, яка передбачає збереження, збереження того, що вже створено, відмова від розширення бізнесу;
2. помірної-агресивної, при тому чи іншому поєднанні заощадження з прагненням до захоплення часткою ринку, збільшення прибутку і т.д. ;
3. агресивної - концентрація на захопленні часткою ринку, швидке зростання активів і капіталу.

Вибір стратегії поведінки є необхідною складовою планування в банку і визначає можливі межі зміни показників ризику, прибутковості і ліквідності, що обумовлює величину економічної вартості банківського портфеля.

Формування потенційного портфеля активів поряд з управлінням діючим вимагає аналізу і контролю, спрямованих не тільки на вивчення портфеля активів і його складових (виявлення активів, потенційно неліквідних або погіршують структуру портфеля), а й на моніторинг ринкового середовища діяльності банку (аналіз стану та перспектив ринкової кон'юнктури, оцінку займаних банком сегментів на фінансовому ринку). Застосування портфельного підходу до управління активами банку передбачає наявність управлінської інформаційної системи. Це реалізація системного підходу до аналізу даних для полегшення процесу прийняття рішень. Вихідним продуктом системи є зручний для практичного використання, регулярно видається буклет, що містить інформацію, необхідну керівництву банку для управління портфелем активів.

Таким чином, особливостями портфельної концепції управління активами

є:

- наявність у кожного банку портфельної стратегії, орієнтованої на досягнення більш високих кількісних і якісних результатів діяльності в порівнянні з конкурентами;
- активне залучення кожного співробітника в процес управління, наявність корпоративної культури;
- орієнтація на всебічний аналіз інформації (потенційний портфель, місце банку на фінансовому ринку, займані ним ніші);
- інноваційні способи збору і обробки інформації (створення управлінської інформаційної системи).

Формування і реалізація цілісної системи портфельного управління активами комерційними банками з використанням кращого закордонного досвіду дозволить їм не лише підвищити рівень власної конкурентоспроможності, а й сприяти позитивному розвитку банківської системи та економіки країни.

3.2.1. Визначення оптимальної структури кредитного портфеля на підставі кредитного ризику

Процес управління кредитним ризиком є невід'ємною частиною банківської діяльності та включає такі етапи реалізації як оцінка кредитоспроможності та ймовірності дефолту позичальника, присвоєння позичальнику внутрішнього кредитного рейтингу і визначення величини втрат по позиції в разі дефолту; визначення ціни кредиту і виявлення аффілірованості позичальника і кореляції його активів з іншими позичальниками кредитного портфеля; і нарешті, ухвалення рішення про кредитування позичальника з урахуванням впливу на показники ризику і прибутковості сукупного портфеля відповідно до оптимальної кредитної стратегії банку.

Процес управління банківським кредитним ризиком повинен

здійснюватися на двох рівнях - індивідуальному і портфельному. Управління кредитним ризиком на індивідуальному рівні має на увазі оцінку кредитоспроможності окремих позичальників, а також визначення мінімальної необхідної прибутковості по кожній конкретній позицію. У той же час портфельний рівень управління кредитним ризиком включає процес оцінки сукупного кредитного ризику портфеля банківських позичок, а також визначення оптимальної структури кредитного портфеля з урахуванням обмеженості кредитних ресурсів банку.

Розробка методики оцінки кредитоспроможності окремих позичальників є базовим елементом в системі управління банківським кредитним ризиком. При цьому індекс кредитоспроможності окремого позичальника часто визначається як лінійна комбінація показників його економічної діяльності:

$$Y_i = X_{i1}\alpha_1 + \dots + X_{im}\alpha_m, \quad (3.1)$$

де Y_i - індекс кредитоспроможності позичальника i ;

X_{i1}, \dots, X_{im} - вектор показників економічної діяльності позичальника i ;

$\alpha_1, \dots, \alpha_m$ - вектор вагових коефіцієнтів.

На практиці виділяються кілька підходів до відбору значущих показників економічної діяльності позичальників. Важливо відзначити, що набір характеристик позичальника, що використовуються для оцінки його кредитоспроможності відрізняється для різних груп позичальників

Оцінка кредитоспроможності окремих позичальників є необхідним елементом для проведення подальшого аналізу кредитного ризику, що складається в оцінці ймовірності дефолту, а також кредитних рейтингів окремих позичальників. Дефолт є ключовою характеристикою кредитного ризику і найбільш яскравим його проявом. В енциклопедії фінансового ризик-менеджменту дефолт визначається як «невиконання контрагентом в силу нездатності або небажання умов кредитної угоди або ринкової угоди» .

Так як ймовірність дефолту - величина безперервна, з метою її дискретизації банк самостійно визначає шкалу внутрішніх кредитних рейтингів,

де кожен позичальник отримує певний кредитний рейтинг, відповідно до рівня його кредитоспроможності, і ймовірність дефолту, відповідну отриманому кредитному рейтингу.

Після визначення шкали внутрішніх кредитних рейтингів, наприклад R_1, \dots, R_{10} , банку необхідно вибрати метод оцінки ймовірностей дефолту, при цьому на практиці найбільшого поширення набули економетричні моделі. Вибір цих моделей продиктований бінарним характером залежної змінної, що приймає тільки два можливих значення: дефолт або відсутність дефолту. В основі зазначених економетричних моделей лежить перетворення індексу кредитоспроможності в ймовірність дефолту позичальника.

Аналіз сукупного кредитного ризику портфеля становить другий рівень управління кредитним ризиком, де кредитний портфель розглядається як сукупність позичок взаємопов'язаним позичальникам. Важливими етапами даного рівня аналізу є оцінка сукупного кредитного ризику портфеля та оптимізація структури кредитного портфеля з позиції обраної стратегії банку.

Практична значимість проблеми оцінки сукупної величини кредитного ризику визначається наступними обставинами. З одного боку, завищена оцінка величини кредитного ризику портфеля є причиною збільшення обсягу резервів на можливі втрати, що істотно знижує прибутковість операцій банку. З іншого боку, занижена оцінка величини кредитного ризику знижує фінансову стійкість банку і підвищує фізичну та ймовірність його банкрутства.

Досліджуючи стан ефективності управління банківським кредитуванням АТ КБ «Приватбанк» було виявлено, що протягом аналізованого періоду керівництво банківської установи вдавалося до зважених та ефективних управлінських заходів. Результатом такого управління є щорічне підвищення обсягу кредитного портфелю банку та отримання прибутків від здійснення кредитної діяльності. Однак, незважаючи на досить успішну діяльність комерційного банку, слід відзначити зниження ефективності управління кредитним портфелем банку, що підтверджується наступними тенденціями:

– за досліджуваний період відбулося погіршення структури забезпечення

за кредитними операціями, а також підвищення питомої ваги незабезпечених кредитів. Така тенденція є негативною адже свідчить про підвищення ризиків кредитної діяльності банку;

– відбулося значне підвищення у структурі кредитного портфелю банку кредитів, умови яких протягом року були переглянуті. Зазначену ситуацію можна пояснити нестабільною економічною ситуацією у країні, що призводить до зниження платоспроможності позичальника банку. Зниження платоспроможності клієнта, у свою чергу, змушує банківську установу йти на поступки клієнту, пом'якшувати кредитну політику;

– зростання обсягу знецінених кредитів у кредитному портфелі банківської установи;

– у результаті перелічених вище тенденцій, протягом досліджуваного періоду відбулося підвищення можливих обсягів збитків за операціями з кредитування;

– відбулося незначне зниження показника, який комплексно характеризує ефективність управління кредитним портфелем банку .

З усього зазначеного вище можна зробити висновок про те, що хоча управління кредитним портфелем банку АТ КБ «Приватбанк» є доволі ефективною, але деяке підвищення кредитного ризику вказує на існування певних недоліків. Таким чином, для того щоб у подальшому банківська установа продовжувала нарощувати кредитний портфель в умовах економічної кризи й збільшувати прибутки від здійснення кредитних операцій, доцільно впровадити таку модель управління банківським кредитуванням у контексті системної перебудови, яка б дозволяла банківській установі більш гнучко реагувати на зміни зовнішнього середовища та уникати збитків при здійсненні кредитування в умовах кризи.

Нетрадиційні моделі управління кредитним портфелем банку ґрунтуються на імітаційних та економетричних моделях. Наприклад, на сьогодні у сучасній банківській практиці доведена можливість використання елементів навіть сучасної портфельної теорії, представниками якої є такі відомі науковці як Г.

Марковітц та У. Шарп. Г.Марковітц [30] відомий своїми працями, які присвячувалися питанню диверсифікації інвестиційних портфелів. Застосування на практиці моделі, що розробив цей науковець, дає можливість будь-яким компаніям мінімізувати ризики втрат та максимізувати можливі прибутки, тобто сформуванню найбільш ефективний інвестиційний портфель.

В основі імітаційних моделей, які запропоновані Г.Марковітцем та У. Шарпом [30] лежить поняття диверсифікації. Слід зазначити, що поняття «диверсифікації» широко використовується не тільки у фінансах, адже сьогодні усе більше досліджень, присвячених питанням диверсифікації, проводиться саме у банківській сфері. Прийоми диверсифікації банківській сфері використовуються при: управлінні банківськими ризиками (у тому числі кредитними); формуванні інвестиційних та кредитних портфелів; визначенні вартості банківської установи; обрахуванні макроекономічної ефективності банківської диверсифікації. Більш точно зрозуміти сутність поняття «диверсифікація» можливо дослідивши його визначення.

Виходячи з наведеного вище, можна зробити висновок щодо необхідності впровадження нової моделі управління банківським кредитуванням ПАТ КБ «Приватбанк». Зазначена модель управління повинна враховувати наступні параметри:

- враховувати вплив макроекономічних факторів на стан кредитного портфеля банку;
- враховувати ризики кредитування;
- надавати можливість проводити диверсифікацію складових кредитного портфеля банку за рівнем ризику;
- надавати можливість комплексно оцінити ефективність кредитної діяльності банківської установи;
- визначати подальші шляхи покращення результатів операцій з кредитування.

Удосконалена модель управління банківською системою кредитування АТ КБ «Приватбанк» повинна бути спрямована на покращення результатів

кредитної діяльності комерційного банку та базуватися на принципах мінімізації ризику та його диверсифікації. Таким чином, зазначена модель допоможе банківській установі значно знизити втрати від кредитної діяльності.

Одним із методів оцінки ризику кредитного портфеля банку є математичне моделювання. Серед великої кількості математичних моделей виділяють й моделі, які вирішують завдання оптимального формування кредитного портфеля та прогнозування. Розглянемо методику побудови оптимізаційної моделі на основі теорії Марковітца. Оптимізаційна модель кредитного портфеля повинна буди побудована для вибору оптимальних портфелів, та концентрувати увагу на поведінці портфеля, а не його складових. Зазначена модель допоможе банківській установі оцінити кредитний ризик й скоординувати роботу банку відносно зниження ризику [31].

Враховуючи цілі функціонування банку, розглянемо кількісну оцінку ефективності кредитування з використанням функції максимізації величини сподіваного доходу від кредитування з врахуванням ризику.

При побудові моделей оптимізації структури кредитного портфелю банку будемо враховувати що:

- функціонування банку координується НБУ;
- координація відбувається шляхом встановлення нормативів, обов'язкових для економічної діяльності банку;
- надаючи кредити, банк прагне максимізувати прибуток від кредитної діяльності вцілому.

Оптимальне рішення за допомогою методів лінійного програмування з метою управління ризику визначається наступним чином:

- максимум доходів при заданому значенні ризику

$$\begin{cases} m_p = \sum_i x_i d_i \rightarrow \max \\ \sum_i \sum_j x_i x_j v_{ij} = r_p \\ \sum x_i = 1 \end{cases}, \quad (3.2)$$

- мінімум ризику при заданому значенні доходності

$$\left\{ \begin{array}{l} v_p = \sum_i \sum_j x_i x_j v_{ij} \rightarrow \min \\ \sum_i x_i d_i = m_p \\ \sum_i x_i = 1 \end{array} \right. , \quad (3.3)$$

де x_i – частка кредиту i -го виду, d_i – середня прибутковість i -го виду у відсотках в розрахунку на одну грошову одиницю, m_p – задана середня прибутковість, v_{ij} – ковариація доходностей i – го та j – го видів, v_p – ковариація, якою вимірюється ризик, r_p – задана середня ковариація.

Спрощена модель, яка групує модель (3.2) и (3.3) у єдину модель:

$$\left\{ \begin{array}{l} \frac{\sum_i \sum_j x_i x_j r_{x_i x_j}}{\sum_i x_i d_i} \rightarrow \min \\ \sum_i x_i = 1 \\ x_i \geq 0 \end{array} \right. , \quad (3.4)$$

В формулі (3.4) якості цільової функції вибрано відношення, в якому середній ризик поділено на середню доходність портфелю. Очевидно, що така цільова функція має прагнути мінімуму. Можна зробити наступні висновки щодо оптимальної “ризиково-доходною” моделі:

- використання матриці кореляцій дає тотожні результати з використанням матриці коваріацій.
- найбільш ефективним є портфель, який складається зі слабкорельованих кредитів
- “ризиково-доходна” модель виду може бути застосована для випадку, коли складно визначитися з допустимими рівнями ризику чи доходності за моделями виду
- результати оптимальних розрахунків за моделлю варто приймати для випадків, коли модифікований ризик не перевищує 1.

Банк в своїй діяльності має певний прибуток від кредитування, але існує також відсоток неповернення цих кредитів. Таким чином, необхідно

розподілити кредитний портфель банку, щоб отримати максимальний прибуток при мінімальному ризику втрат.

По цій моделі визначаються невідомі x_i . Банк повністю переводить кошти у різні види кредитів на певний строк. Позначимо частину коштів, що розміщена у активи i -го виду, через x_i , а прибутковість i -го виду активів, через d_i . Прибутковість усього портфеля позначимо через d_p . Усі кредитні кошти приймемо за одиницю.

Модель Марковіца, яка забезпечує мінімальний рівень ризику для певної доходності, виглядає так:

$$\left\{ \begin{array}{l} v_p = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n x_i x_j v_{ij} \rightarrow \min \\ \sum_{i=1}^n x_i \cdot d_i = m_p \\ \sum_{i=1}^n x_i = 1 \end{array} \right. \quad (3.5)$$

На практиці ризик частіше усього визначається як стандартне (середньоквадратичне) відхилення: $\sigma_i = \sqrt{v_i}$. Через дисперсію v_{ij} визначимо кореляцію прибутковості активів i -го та j -го видів (або кореляційний момент K_{ij}). Додавши прийнятну по визначенні умову $x_1 + x_2 + x_3 + x_4 = 1$

Для визначення максимальної очікуваної доходності при заданому рівні ризику використовується наступна модель:

$$\left\{ \begin{array}{l} \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n x_i x_j v_{ij} = \sigma_p^2 \\ m_p = \sum_{i=1}^n x_i \cdot d_i \rightarrow \max \\ \sum_{i=1}^n x_i = 1 \end{array} \right. \quad (3.6)$$

Необхідно знайти частку кожного виду кредитів x_i при заданому рівні їх прибутковості та ризикованості. Розрахунки проводяться для моделі з мінімальним рівнем ризику.

Для моделі з мінімальним рівнем ризику використовується система рівнянь. Для обраної задачі система буде виглядати так:

$$\left\{ \begin{array}{l} \frac{\sqrt{\sum_i x_i^2 v_i^2 + \sum_i \sum_j x_i x_j v_{x_i x_j}}}{\sum_i x_i d_i} \rightarrow \min \\ \sum_i x_i = 1 \\ x_i \geq 0 \end{array} \right. \quad (3.7)$$

x_1 – частка кредитів, що надані малим та середнім підприємствам;

x_2 – частка кредитів, що надані фізичним особам – кредитні картки;

x_3 – частка іпотечних кредити фізичних осіб;

x_4 – частка кредитів, що надані фізичним особам на поточні потреби

Процес формування кредитного портфеля закінчується, коли закінчено розгляд всіх позик, тобто . Як оптимальний портфеля вибирається портфель, якому відповідав би останнім (мінімальне) значення .

3.2.2. Економіко-математичний підхід до формування інвестиційного портфеля банку

Проблема вибору оптимального портфеля для інвестора потребує порівняльної оцінки всіх можливих альтернативних портфелів з точки зору їх сподіваних дохідностей, стандартних відхилень, коваріації і кореляції. Сподівана дохідність є мірою потенційної винагороди, пов'язаної з портфелем, середньозваженою сподіваних дохідностей цінних паперів портфеля.

Стандартне відхилення як міра ризику портфеля і є оцінкою ймовірного відхилення фактичної дохідності від сподіваної. Стандартне відхилення портфеля залежить від стандартних відхилень і часток цінних паперів у портфелі, від коваріацій їх один з одним. Коваріація є мірою того наскільки дохідності двох цінних паперів залежать одна від одної, а кореляція є статистичною мірою

близькою до коваріації. Але насправді коваріація двох випадкових змінних дорівнює добутку кореляції і стандартних відхилень. Коефіцієнт кореляції нормує коваріацію для полегшення порівняння з іншими випадковими змінними.

АТ КБ «Приватбанку» необхідно орієнтуватися на окремі компанії в рамках перспективних галузей, оцінюючи їхні фінансові показники і займаючись пошуком компаній з високим потенціалом зростання доходів

При виборі компаній факторами, що визначають прибутковість інвестицій, є рентабельність виробництва і перспективи росту обсягів продажів. Високорентабельний бізнес забезпечує найменший період окупності і створює передумови для якнайшвидшої реінвестиції прибутків у подальший розвиток виробництва.

Факторами, що визначають ризик інвестицій в акції компанії, є:

- • рівень менеджменту (він відіграє ключову роль в успіху чи невдачі будь-якої компанії);
- • якість активів;
- • положення на ринку (ризик інвестицій у дрібні компанії вище);
- • наявність експортного потенціалу.

Однієї з основних проблем для АТ КБ «Приватбанку» є той факт, що докладна інформація про діяльність компаній є малодоступною, тому банк іноді змушений обґрунтовувати свої інвестиційні рішення й оцінювати ризик інвестицій частково непрямим чином, ґрунтуючись на даних щодо перспектив росту вартості акцій даної компанії на ринку і з огляду на фактор недооцінки вартості активів.

Мета оптимізації портфеля цінних паперів – формування такого портфеля, який би відповідав вимогам банку як по прибутковості, так і по ризиках. Вона досягається шляхом збільшення кількості різних видів цінних паперів в портфелі.

Задача оптимізації формулюється наступним чином.

Нехай дохідність портфеля з N цінних паперів R та його показник ризику σ визначаються такими функціями:

$$\begin{cases} R = R(W_i, \sigma_i, r_i), \forall i = 1 \dots N \\ \sigma = \sigma(W_i, \sigma_i, r_i), \forall i = 1 \dots N \end{cases} \quad (3.8)$$

де W_i — питома вага цінного папера в портфелі у відсотках;

σ_i — характеристика ризику даного цінного папера (часто – середнє квадратичне відхилення дохідності цінного папера);

r_i — доходність цінного папера.

При побудові моделі слід урахувувати природні обмеження:

1. сума часток усіх цінних паперів W_i — становить 100%,
2. кількість цінних паперів не може бути від'ємною.

При вирішенні задачі введемо критеріальні обмеження.

I варіант – задається певна максимально допустима величина ризику $\sigma_{\text{доп}}$. Тоді задача оптимізації зводиться до вибору такої структури портфеля, при якій його ризик не перевищує заданого значення, а дохідність є максимальною,

$$\begin{cases} R \rightarrow \max \\ \sigma \leq \sigma_{\text{доп}} \\ W_i \geq 0, \forall i = 1 \dots N \\ \sum_{i=1}^N W_i = 1 \end{cases} \quad (3.9)$$

II варіант – задається певна мінімально прийнятна величина прибутковості $R_{\text{доп}}$.

Задача оптимізації зводиться до вибору структури такого портфеля, дохідність якого вища або дорівнює заданому значенню, а ризик мінімальний

$$\begin{cases} \sigma \rightarrow \min \\ R \geq R_{\text{доп}} \\ W_i \geq 0, \forall i = 1 \dots N \\ \sum_{i=1}^N W_i = 1 \end{cases} \quad (3.10)$$

Вирішивши ці задачі щодо оптимізації портфеля з N цінних паперів, банк може отримати інформацію щодо кількості та видів цінних паперів, які потрібно придбати, щоб сформувати портфель з досить високою прибутковістю та прийнятним ступенем ризику.

Модель Марковиця має такі припущення:

- як розрахунковий показник прибутковості цінного папера приймається математичне очікування прибутковості;
- за ризик приймається середнє квадратичне відхилення прибутковості;
- допускається, що дані минулих періодів, які використовуються при розрахунках прибутковості та ризику, повною мірою відображають майбутнє значення прибутковості;
- ступінь і характер взаємозв'язку між цінними паперами виражається коефіцієнтом лінійної кореляції.

За цією моделлю прибутковість інвестиційного портфеля – це рівнозважена прибутковість паперів, які в ньому містяться; визначається за формулою

$$R = \sum_{i=1}^N W_i \cdot r_i \quad (3.11)$$

де N – кількість цінних паперів в портфелі;

W_i – відсоткова частка відповідного папера в портфелі;

r_i – прибутковість відповідного папера.

Ризик портфеля визначається середнім квадратичним відхиленням його прибутковості

$$\sigma = \sqrt{\sum_{a=1}^n \sum_{b=1}^n (W_a \sigma_a W_b \sigma_b \rho_{ab})} \quad (3.12)$$

де W_a, W_b – відсоткові частки певних паперів у портфелі;

σ_a, σ_b – ризик;

ρ_{ab} – коефіцієнт лінійної кореляції

$$\left\{ \begin{array}{l} \sum_{i=1}^N W_i r_i \rightarrow \max \\ \sigma^2 = \sum_{a=1}^N \sum_{b=1}^N (W_a \sigma_a W_b \sigma_b \rho_{ab}) \\ W_i \geq 0, \forall i = 1 \dots N \\ \sum_{i=1}^N W_i = 1 \end{array} \right. \quad (3.13)$$

У загальному вигляді математична постановка задачі оптимізації структури інвестиційного портфелю така:

Доходність:

$$R = \sum_{i=1}^N W_i \cdot r_i \quad (3.14)$$

Ризик

$$\sigma^2 = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n x_i x_j K_{ij} \quad (3.15)$$

де x_i - частка капіталу, вкладеного в i -у групу активів,

r_j - очікувана доходність j -ї групи активів,

K_{ij} - коваріація між доходностями груп активів i та j .

Отже, використовуючи дану модель менеджмент банку має можливість формувати оптимальний інвестиційний портфель, включаючи до нього будь-які активи, що обертаються на фінансовому ринку. Порівнюючи комбінації із часток, інвестор має можливість здійснювати постійний моніторинг портфеля і змінювати його структуру відповідно до економічної ситуації. Перевагою такої моделі є нескладність проведення розрахунків та можливість застосування комп'ютерної техніки, що дозволить більшій кількості менеджерів ефективно управляти портфелями цінних паперів. Використання такої моделі у практичній діяльності банку дозволить оптимізувати структуру портфеля фінансових інструментів, що призведе до збільшення прибутковості банку і в подальшому до активізації діяльності банківських установ на фондовому та фінансовому ринках.

3.3. Оптимізація активів комерційного банку для забезпечення фінансової стійкості з використанням сучасної портфельної теорії

Основною метою сучасної портфельної теорії є рішення задачі про оптимальний портфель, тобто що забезпечує максимальну прибутковість при заданому рівні ризику або, навпаки, мінімальну ризикованість при заданому

рівні прибутковості. Однак для вирішення даного завдання в банківській практиці необхідно внести істотні зміни і доповнення в ряд основних припущень теорії.

По-перше, банківська діяльність передбачає розміщення в доходні фінансові інструменти в першу чергу не власних, а залучених коштів, тобто платних пасивів, що диктує додаткові умови для задачі оптимізації як по прибутковості, так і по ризиках.

Для застосування такого підходу до управління активами необхідно розглядати наявні портфелі як в сукупності, так і окремо, для того, щоб мати можливість за допомогою формування або видалення наявних субпортфелів досягати стратегічних цілей банку. Пропонується виділити в складі загального банківського портфеля наступні складові елементи: портфель міжбанківських кредитів, депозитний портфель, кредитний портфель, портфель боргових і пайових власних зобов'язань банку, портфель вкладень в цінні папери, портфель участі, портфель позабалансових зобов'язань і вимог.

При управлінні своїми портфелями кожен банк реалізує конкретні цілі:

- кредитний портфель - розширення прибутку;
- інвестиційний портфель реалізує стратегічно орієнтовану на меті збільшення доходу в довгостроковій перспективі;
- портфель контрольної участі - розширення інфраструктури банку;
- портфель ліквідності передбачає створення запасу грошових коштів і т.д.

Класична проблема для портфельної теорії полягає в оптимізації банківських ризиків і має першорядне значення тільки для певного набору портфелів банку. У загальному вигляді проблема банківського портфельного управління полягає у виявленні оптимуму при вирішенні тристоронніх завдань фінансового менеджменту - забезпечення необхідного співвідношення ризику, прибутковості і ліквідності шляхом перерозподілу складових елементів активів і пасивів банку.

Банківська портфельний управління, як елемент стратегічного

менеджменту, є складним багатокomпонентним процесом, який передбачає необхідність вбудовування його в систему управління його активами і пасивами на основі їх якісної і кількісної взаємозв'язку.

З огляду на, що стратегія базується на системі цілей, головна з яких полягає в збільшенні вартості банку в довгостроковій перспективі, а основним елементом стратегії розвитку банку є його фінансова стратегія. Один з механізмів реалізації фінансової стратегії на практиці полягає в координації систем управління активами банку на основі перерозподілу пасивів за обсягом, вартості та термінів для досягнення необхідного рівня прибутковості, ліквідності і ризику активів банку.

Модель управління диверсифікованим портфелем активів банку будується на базі аналізу розподілу портфелів з урахуванням встановлених обмежень за показником ROA, [15] що передбачає, що на стадії планування в структурі сукупного портфеля банківських активів будуть включені різноманітні субпортфелі, спрямовані на максимізацію поточної прибутковості (тобто ROA субпортфелей має бути більше ROA по банку), безпеки (враховує ROA по банку) і ліквідності (ROA субпортфелей нижче ROA в середньому по банку).

В результаті кожен субпортфель, як складовий елемент сукупного портфеля активів, виконує диференційовані функції в задачах забезпечення прибутковості, ліквідності та безпеки, мають різний внесок в забезпечення необхідного і цільового рівня ROA по банку.

Оцінка розподілу активів дозволяє проаналізувати поточний стан і можливість настання ризиків на основі загальної та індивідуальної статистикою втрат і рекомендованих Базельським угодами. На цьому етапі визначаються причини мінливості прибутку і виявляються гранично допустимі суми збитків, а точка беззбитковості виражається рівнем прибутковості, перевищення якого призводить до того, що обслуговування даного активу буде недоцільним. А якщо ROA за мінусом втрат по кожному з субпортфелей в загальній сукупності стане нижче цільового орієнтиру по банку, цей портфель буде ліквідовано.

Результатом цього неминуче стануть додаткові витрати по його реструктуризації / реалізації, що призведе до зменшення сукупного портфеля банківських активів і зростання ризику концентрації, що, в кінцевому підсумку, спонукає до формування нового модифікованого портфелю з заданими характеристиками ROA

По-друге, банківські активи можуть носити досить різномірний характер за своїми якісними і видовим ознаками, тобто являти собою кредитні вкладення, вкладення в цінні папери, валюту, дорогоцінні метали та інші інструменти різної якості. Отже, при вирішенні задач портфельного управління необхідно розуміти і враховувати різні види ризиків, властивих цим інструментам.

Однак інтегроване управління сукупним банківським портфелем неможливо без приведення заходів ризику окремих видів субпортфель до єдиного показника, який можна було б використовувати для вибору сукупного банківського портфеля.

Пропонується ввести загальний параметр агрегованого ризику, об'єднавши в нього кредитний, валютний, фондовий і процентний ризику:

$$AP = P_k + P_v + P_f + P_n, \quad (3.16)$$

де AP - агрегований ризик;

P_k - кредитний ризик;

P_v - валютний ризик;

P_f - фондовий ризик;

P_n - процентний ризик.

З метою єдиної алгоритмізації розрахунків можливе застосування уніфікованого способу оцінки можливих збитків (втрати вартості капіталу) у вигляді стандартної формули:

$$Z = A \cdot K - P \quad (3.17)$$

де Z - розмір потенційних збитків;

A - відкрита ризикова позиція по одному активу або групи однорідних активів;

P - величина резервів, вже створених під ці види активів;

K - коефіцієнт, що визначає джерело аналізованого ризику.

Коефіцієнт (K) визначається особливостями розрахунку різних видів ризику і його джерелами (таблиці 3.3). [23]

Таблиця 3.3

Значення коефіцієнта K за основними видами ризику і методи його розрахунку

вид ризику	значення K	метод розрахунку	Джерела визначення До
кредитний	K_k - ймовірність втрати платоспроможності по одному або групі взаємопов'язаних позичальників.	Рейтингова оцінка кожного кредиту з відносно: а) наявності зустрічних зобов'язань всередині групи позичальників; б) справедливою вартістю застави; в) ліквідності забезпечення; г) оцінки ділового ризику позичальника; д) оцінки фінансових потоків; е) якості обслуговування боргу.	Фінансова звітність позичальника, кредитна історія позичальника, оцінка стану ринку і маркетингових позицій клієнта на ньому, стан заставленого майна та інших форм забезпечення
фондовий	K_f - мінливість ринкової вартості і-й цінного паперу	Розраховується через історичний VaR по кожному цінному паперу з довірчим рівнем 95%. Визначається як добуток волатильності вартості і-й паперу, величини відкритої позиції по ній і коефіцієнта відповідного обраному довірчого рівню	Спостереження за динамікою цін за великий період часу (не менше року) в рамках певного сценарію
валютний	K_v - мінливість ринкової вартості активу в іноземній валюті	Розраховується з використанням методології VaR _i по кожній відкритій позиції по кожній валюті	
відсотковий	K_p - оцінка можливих збитків на одиницю відкритої позиції порозбитково чутливим інструментів при зміні процентної ставки	Визначається на основі методики GAP і дюрації, як твір величини розриву між проценто чутливими активами та пасивами на і-м часовому діапазоні, стандартної модифікованої дюрації для і-ого тимчасового діапазону і ринкової процентної ставки	Може використовуватися рекомендоване Базельським комітетом значення модифікованої дюрації, або розраховане за внутрішніми моделям, виходячи з фактичної дюрації активів і зобов'язань

Слід зазначити, що сума всіх збитків (3) не повинна бути більше

встановленого ліміту сукупного ризику, відповідного планового обсягу річного прибутку банку.

Ліміти ризиків встановлені з урахуванням вимог до планового фінансового результату кожного з бізнес -спрямованість банку.

По-третє, банківська діяльність в Російській Федерації є об'єктом банківського регулювання і нагляду з боку Банку Росії, що вимагає виконання законодавчо визначених нормативів. В результаті виконання завдання по формуванню оптимального портфеля дані нормативи повинні бути представлені у вигляді обов'язкових обмежень, які суттєво впливають на кінцевий результат.

Збільшення чистого доходу (D) при збереженні допустимого рівня ризику є основною зі складових стійкої діяльності банку. Тоді, оптимізаційна задача для досягнення стійкого розвитку через управління активами та пасивами банку складається в максимізації його доходів, достатніх для покриття витратних платежів, забезпечення необхідного рівня достатності капіталу і ліквідності банку. Для її вирішення були використані інструменти лінійного програмування [5]:

$$D = \sum_{i=1}^n A_i \cdot d_i - \sum_{j=1}^m \Pi_j \cdot r_j \rightarrow \max \quad (3.18)$$

де $\sum A_i$ - портфель активів банку;

d_i - дохідність i - го активу ;

$\sum \Pi_j$ - портфель пасивів банку ;

r_j - витрати по залученню j - го пасиву;

n - кількість різних видів активів;

m - кількість різних видів пасивів.

Оптимізаційна задача по забезпеченню стійкості кредитної організації вирішується з урахуванням наступних припущень:

$$\begin{cases} A_i = A_1 + A_2 + A_3 + A_4 + A_5 + A_6 > 0; \\ \Pi_j = \Pi_1 + \Pi_2 + \Pi_3 + CK > 0; \\ A_i = \Pi_j; \\ \bar{d} - \bar{r} > 0. \end{cases} \quad (3.19)$$

де A_1 - касові активи

A_2 - вкладення в цінні папери;

A_3 - кредитні вкладення і прирівняна до них заборгованість;

A_4 - банківські інвестиційні вкладення;

A_5 - капіталізовані активи;

A_6 - інші активи;

Π_1 - зобов'язання до запитання;

Π_2 - термінові зобов'язання;

Π_3 - інші пасиви;

$СК$ - власний капітал банку;

d - середні доходи, отримані банком;

r - середні витрати, понесені банком.

Обмеження за факторами моделі можна згрупувати в 2 групи: нормативні обмеження, що відповідають установленим вимогам НБУ і обмеження за якістю активів і пасивів.

До обмежень за якістю вважаємо за необхідне віднести ті, виконання яких дозволить кредитній організації зберегти і зміцнити позиції по стійкості.

1. Обмеження по прибутковості визначають інтервал мінливості долі доходних активів у складі активів і співвідношення доходних активів і платних пасивів:

$$0,75 < \frac{A_2 + A_3 + A_4}{A_1 + A_2 + A_3 + A_4 + A_5 + A_6} < 0,85 \quad (3.20)$$

$$\frac{A_1 + A_3 + A_4}{\Pi_1 + \Pi_2} \geq 1 \quad (3.21)$$

2. Обмеження по надійності показує інтервал збалансованості між платними пасивами і активами банку:

$$0,5 < \frac{\Pi_1 + \Pi_2}{A_1 + A_2 + A_3 + A_4 + A_5 + A_6} < 0,8 \quad (3.22)$$

3. Обмеження щодо ефективності формування депозитного портфеля:

$$0,2 < \frac{\Pi_1}{\Pi_1 + \Pi_2 + \Pi_3} < 0,4 \quad (3.23)$$

$$0,5 < \frac{\Pi_2}{\Pi_1 + \Pi_2 + \Pi_3} < 0,8 \quad (3.24)$$

4. Обмеження по сумі кредитного портфеля показують ступінь виправданою ризикованості кредитної політики банку:

$$0,4 < \frac{A_3}{\Pi_1 + \Pi_2 + \Pi_3} < 0,9; \quad (3.25)$$

Сучасний рівень розвитку портфельної теорії враховує всю різноманітність фінансових інструментів і взаємопов'язаних прибутковості і ризик інвестиційних рішень.

Основним питанням теорії є вибір оптимального портфеля, тобто визначення набору активів з найбільшим рівнем прибутковості при найменшого чи заданого рівня інвестиційного ризику і облік взаємних кореляційних зв'язків між прибутковістю активів, що дозволяє проводити ефективну диверсифікацію портфеля, істотно знижує роль портфеля в порівнянні з ризиком включених в нього активів.

Висновки по розділу 3

Запропоноване удосконалення методичних підходів до управління активними операціями банку на прикладі АТ КБ «Приватбанк» тісно пов'язано із визначенням факторів, що впливають на процес реалізації кредитної та інвестиційної політики банку та надає можливість оцінити ризик, скоординувати роботу керівництва банку по зниженню існуючих ризиків та сформувати такий портфель, який би міг вважатися найбільш оптимальним з огляду на зовнішні обставини та можливості установи.

Задача оптимізації кредитного портфеля полягає у виборі такого розподілу коштів між активами, при якому відбувається максимізація прибутку при заданих обмеженнях на рівень ризику. Запропонований методичний підхід дозволяє оцінити як загальну ефективність кредитного портфеля, так і окремих його складових, які виділені за напрямками кредитування. Зазначена

диверсифікації надає можливість визначити найбільш перспективний напрямок кредитування банківській установі.

Запропоновані пропозиції щодо вдосконалення кредитної політики ПАТ КБ «Приватбанк», зможуть підняти процес кредитування на більш якісний рівень, що, в свою чергу, допоможе знизити відсоток неповернення взятих кредитів та відсотків по них, а відповідно підвищить прибутковість банку. Визначені підходи забезпечать подальше зростання розміру кредитного портфеля та доходів від надання кредитів, але при відповідних організаційних кроках як на рівні банку, так і на рівні держави.

Проаналізовано підходи до портфельного інвестування і класичних форм оптимізації інвестиційного портфеля. З урахуванням переваг та недоліків наявних моделей побудовано модель формування оптимального інвестиційного портфеля. Її основними вхідними параметрами визначено дисперсії активів, дохідності активів і заданий рівень ризику портфеля. Така модель дає змогу знайти частки w вкладення грошових коштів в i -ті активи, що максимізували би сподіваний дохід портфеля.

Систему дій та організаційно-економічних прийомів, інструментів впливу, за допомогою яких вводиться в дію процес кредитування, і регулювання якого здійснюється відповідно до визначених принципів являє собою механізм формування та реалізації кредитної політики банку. Цей механізм передбачає, те що на основі інтеграції взаємозалежних і взаємопов'язаних елементів та можуть, як кількісно, так і якісно змінюватися під дією різноманітних факторів відбуваються дані процеси.

РОЗДІЛ 4

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАПРОПОНОВАНИХ
МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ
УПРАВЛІННЯ АКТИВНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ БАНКУ НА ПРИКЛАДІ АТ КБ
«ПРИВАТБАНК»

4.1. Розрахунок параметрів моделі управління кредитним портфелем на прикладі АТ КБ «Приватбанк»

Структура кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанк» за видами кредитів по рокам відповідно до даних річної звітності [38] наведена в табл. 4.1.

Таблиця 4.1

Кредитний портфель АТ КБ «Приватбанк» за видами, млн. грн

Роки	Умовні позначення	2018	2019	2020
Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу	x_1	8 251	8 555	6 859
Кредити фізичним особам – кредитні картки	x_2	45314	51 890	40 609
Іпотечні кредити фізичних осіб	x_3	12 923	11 467	9 566
Кредити фізичним особам - споживчі кредити	x_4	4 193	4 148	3 500

Розподіл прибутку від різних видів кредитування АТ КБ «Приватбанк» по рокам відповідно до даних річної звітності наведений в табл. 4.2.

Ризик кредитного портфелю приймаємо як суми неповернення кредитів за видами кредитного портфелю відповідно до даних річної звітності АТ КБ «Приватбанк», який представлений в табл. 4.3.

Таблиця 4.2

Прибуток від кредитування АТ КБ «Приватбанк» за видами

Роки	2018	2019	2020	Середня
Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу	1 112	1 256	1 160	1176
Кредити фізичним особам – кредитні картки	4671	4957	5252	4960
Іпотечні кредити фізичних осіб	896	951	1007	951
Кредити фізичним особам - споживчі кредити	832	883	935	883

Таблиця 4.3

Неповернення кредитів АТ КБ «Приватбанк» за видами

Роки	2018	2019	2020	Середня
Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу	4 255	3 379	1 201	2945
Кредити фізичним особам – кредитні картки	12 264	12 777	4 423	9821
Іпотечні кредити фізичних осіб	11 722	9 532	7 324	9526
Кредити фізичним особам - споживчі кредити	241	220	71	177

Рішення задачі шукаємо відповідно до формули (3.16) за допомогою табличного редактора Microsoft Excel та його додаткових функцій у “Пакеті аналізу” – “Пошук рішення” та “Аналіз даних”, що містить функції та інтерфейси для аналізу наукових та фінансових даних. Використовуючи вихідні та отримані данні, модель мінімізації ризику кредитного портфелю, отримуємо наступне результати (табл. 4.4)

Таблиця 4.4

Результат оптимізації кредитного портфелю

Показник	x1	x2	x3	x4	
Доходність	0,15	0,11	0,08	0,22	
Ризикованість від неповернення	0,74	0,14	0,81	0,11	
Доля кредиту за видами	0,15	0,65	0,15	0,05	
Ризик				min	0,22

Таким чином, щоб мінімізувати ризик від неповернення кредитів, що в свою чергу збільшить прибуток банку, потрібно розподілити кредитний портфель наступним чином:

- 15% – частка кредитів, що надані малим та середнім підприємствам проти 11% у 2020 році;
- 65% – частка кредитів, що надані фізичним особам- кредитні картки проти 66%;
- 15% – частка іпотечних кредити фізичних осіб проти 16%;
- 5% – частка кредитів, що надані фізичним особам на поточні потреби проти 7%.

При цьому розподіленні ризик буде мінімальним, а саме 22,7 % проти 23,6% у 2020 році.

Як видно з розподілу найбільш привабливими з точки зору дохідність-ризик є кредити, надані фізичним особам під кредитні картки. За останні роки спостерігається тенденція збільшення частки заборгованості у кредитному портфелі банку. У зв'язку з цим рівень сукупного кредитного ризику значно збільшився і спостерігається тенденція збільшення проблемних і безнадійних кредитів. Такі показники свідчать недостатній ефективності кредитної політики і може відтворитися на результатах діяльності банку, тому використання економіко-математичних методів прогнозування та оптимізації кредитного портфелю призведе до оптимального співвідношення між ризиком та дохідністю.

4.2. Розрахунок параметрів моделі управління інвестиційним портфелем на прикладі АТ КБ «Приватбанк»

Формуючи свій портфель, інвестор оцінює тільки два показники: очікувану дохідність $E(r)$ та стандартне відхилення δ (лише вони визначають щільність ймовірності випадкових чисел за умов нормального розподілу). Інвестор повинен оцінити дохідність та стандартне відхилення кожного

портфеля і вибрати такий портфель, який забезпечує максимальну дохідність при прийнятному рівні ризику або мінімальний ризик при заданому рівні очікуваної дохідності. Показники для моделювання представлено у таблицях 4.5.

Таблиця 4.5

Показники дохідності інвестиційного портфелю банку (млн.грн)

Показник	2018р.	2019р.	2020р.
Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через прибуток (збиток)	86 244	84 680	100 750
Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	79 299	66 602	119 196
Інвестиційні цінні папери за амортизованою собівартістю	14 538	875	1 715
Сума	180 081	152 157	221 661

Далі розрахуємо щорічну дохідність по цінним паперам :

Таблиця 4.6

Щорічна дохідність по цінним паперам

Показник	2018р.	2019р.	2020р.
Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через прибуток (збиток)	0,0807	0,102	0,0604
Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	0,0483	0,0524	0,0442
Інвестиційні цінні папери за амортизованою собівартістю	0,043	0,007	0,001

Визначаємо математичне очікування по кожному з цінному паперу

Таблиця 4.7

Математичне очікування

	Математичне очікування дохідності
Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через прибуток (збиток)	0,081033
Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	0,0483
Інвестиційні цінні папери за амортизованою собівартістю	0,017

Розрахуємо ризик по кожному з цінному паперу

Таблиця 4.8

Показники ризику цінних паперів

	Ризик
Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через прибуток (збиток)	0,00129817
Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	0,00005043
Інвестиційні цінні папери за амортизованою собівартістю	0,001548

Далі розраховали коефіцієнт коваріації:

Таблиця 4.9

Коефіцієнт коваріації

	Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через прибуток (збиток)	Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через сукупний дохід	Інвестиційні цінні папери за амортизованою собівартістю
Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через прибуток (збиток)	0,000278		
Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	0,000603	0,001505	
Інвестиційні цінні папери за амортизованою собівартістю	0,000333	0,000934	0,000629

Розрахуємо загальну дохідність портфеля за формулою 3.14 та отримаємо значення 2,38 %. Розрахуємо загальний ризик портфеля за формулою 3.15 та отримаємо 0,55%. За результатами дослідження ризику АТ «Приватбанк» за моделлю Г.Марковіца, прийшли до висновку що даний комерційний банк є практично безризиковим - 0,55%. Дохідність загального портфелю банку складала 0,05%.

Проведемо оптимізацію структури інвестиційного портфелю АТ КБ «Приватбанк» за 2020 рік, який складається зі облігацій внутрішньої державної позики, що дозволить побудувати таку структуру інвестиційного портфелю, яка забезпечить максимальний рівень доходності при заданому рівні ризику. В

таблиці представлена динаміка доходностей по окремих групах активів інвестиційного портфелю.

Для формування оптимальної структури портфеля державних облігацій будемо використовувати параметричну модель Марковіца . Ця методика оптимізує структуру портфеля цінних паперів на основі статистичної інформації.

Для розгляду доцільності включення в портфель були відібрані облігації строком погашення з 2022 року, (разом 15 найменувань). Прийmemo ці цінні папери в якості вихідних для формування оптимальної структури портфеля державних цінних паперів (табл. 4.10).

Для забезпечення диверсифікації портфеля цінних паперів, кількість цінних паперів в портфелі має бути не менше восьми. Портфель облігацій повинен бути диверсифікований за терміном до погашення облігацій.

Таблиця 4.10

Список фінансових інструментів державного сектору

Найменування цінного паперу	Номінал (грн)	Дата розміщення	Дата погашення	Доходність (%)	Оголошений обсяг (шт.)
UA4000199913	1000	10.01.2020	08.01.2022	15,7	36935
UA4000200174	1000	23.01.2020	20.01.2023	15,7	196268
UA4000196620	1000	13.02.2020	15.01.2022	15,8	262000
UA4000199210	1000	27.02.2020	12.10.2022	15,8	280600
UA4000196620	1000	13.03.2020	15.01.2022	16,1	265000
UA4000200174	1000	10.04.2020	20.01.2021	16,1	26567
UA4000200885	1000	24.04.2020	19.04.2023	16,1	646414
UA4000200174	1000	08.05.2020	20.01.2021	16,1	234200
UA4000200174	1000	22.05.2020	20.01.2021	16,1	78759
UA4000194377	1000	12.06.2020	02.06.2021	16,1	141916
UA4000194377	1000	03.07.2020	02.06.2021	16,1	200779
UA4000194377	1000	31.07.2020	02.06.2021	16,85	12435
UA4000194377	1000	14.08.2020	02.06.2021	16,7	4644
UA4000202469	1000	02.10.2020	30.09.2022	17,25	3000
UA4000165773	1000	23.10.2020	08.04.2022	18,5	10450

Для вирішення задачі пошуку оптимальної структури портфеля державних облігацій використаємо модель Марковича. Параметри цієї моделі можна оцінити на основі наявної статистики за попередні періоди.

Математичне очікування ефективної прибутковості кожної облігації обчислюється таким чином:

$$\bar{r}_i = \frac{1}{T} \sum_{t=1}^T r_{it} \quad (4.1)$$

де r_{it} – ефективна прибутковість i -облігації за період t ,%, $i = 1, \dots, 15$;

t – номер періоду інтервалу накопичення інформації, $t = 1, \dots, 26$;

T – тривалість періоду збору даних.

Стандартне відхилення ефективного доходу i -облігації визначається за формулою:

$$\sigma_i = \frac{1}{T} \sum_{t=1}^T (r_{it} - \bar{r}_i) \quad (4.2)$$

Коваріація між ефективними доходами i -ї та j -ї облігацій визначається за формулою:

$$\sigma_{ij} = \frac{1}{T} \sum_{t=1}^T (r_{it} - \bar{r}_i)(r_{jt} - \bar{r}_j) \quad (4.3)$$

Результати обчислення математичного очікування і стандартного відхилення ефективної прибутковості кожного цінного паперу представлені в таблиці 4.11

Таблиця 4.11

Математичне сподівання і стандартне відхилення ефективної
прибутковості облігацій

Облігація	Показник	
	математичне очікування, %	стандартне відхилення
UA4000199913	15,46	0,01
UA4000200174	15,15	0,02
UA4000196620	14,96	0,07
UA4000199210	16,82	0,01
UA4000196620	15,79	0,06
UA4000200174	15,68	0,09
UA4000200885	15,79	0,05
UA4000200174	16,38	0,00
UA4000200174	15,48	0,07
UA4000194377	16,12	0,04
UA4000194377	16,66	0,05
UA4000194377	16,53	0,06
UA4000194377	17,85	0,01
UA4000202469	17,9	0,01
UA4000165773	17,79	0,04

Так як банки є досить консервативними організаціями, не схильними до великому ризику, то шукана точка повинна знаходитися з меншим ризиком.

Наступним кроком у визначенні оптимальної структури портфеля є побудова ефективного набору цінних паперів. Цей набір був побудований методом лінійного програмування, тобто для заданого значення прибутковості портфеля, мінімізували розмір ризику, тобто стандартне відхилення портфеля.

Практичне розв'язання задачі оптимізації здійснюватимемо в середовищі Excel з використанням вбудованого програмного пакету "ПОИСК РЕШЕНИЯ".

Оптимальний портфель облігацій, таким чином, має структуру, представлену в таблиці 4.12 і на рисунку 4.1. Ризик портфеля, представленого в таблиці 4.12 згідно з формулою 3.15 і складе величину $\sigma = 0,52$.

Таблиця 4.12

Структура оптимального портфеля облігацій

облігація	частка
UA4000200174	0,018
UA4000199210	0,032
UA4000194377	0,125
UA4000194377	0,027
UA4000194377	0,030
UA4000194377	0,044
UA4000202469	0,182
UA4000165773	0,542

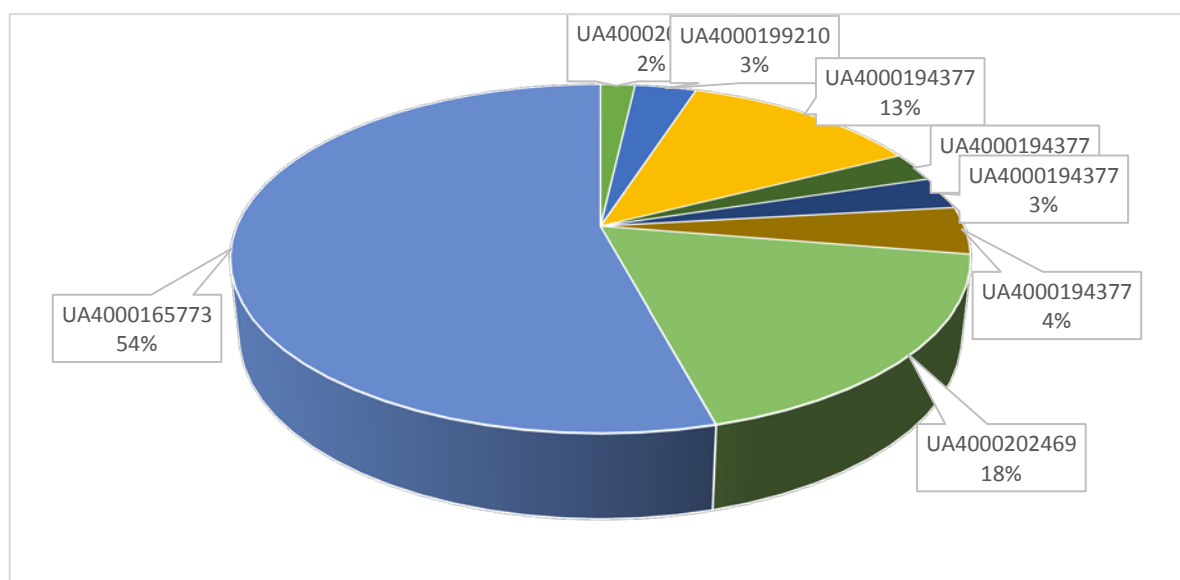

Рис. 4.1. Структура оптимального портфеля облігацій банку

Проведено оцінку результатів складання оптимального портфеля цінних паперів, яка показала наступне нижче очікуваної прибутковості 16% і коливалася близько 15,9-18% річних. Найбільший внесок у зростання вартості портфеля внесла UA4000165773, що має найбільшу частку в портфелі облігацій і показала найбільшу доходність

4.3. Оцінка результатів удосконалення системи управління активними операціями АТ КБ «Приватбанк»

В попередніх підрозділах була розрахована оптимальна структура кредитного та інвестиційного портфелю з точки зору мінімального ризику для банку при збереженні прибутковості портфелів.

Оптимальна структура портфелів активу банку До ведення вихідних даних в модель була проведена очистка балансу банку, що дозволило отримати найбільш достовірні і точні результати.

Математична модель була реалізована на базі програмного забезпечення Microsoft Excel. Отримані результати наведені в таблиці 4.13.

Таблиця 4.13.

Результати оптимізаційного моделювання банківського портфеля для забезпечення прибутковості і стійкості його позицій за підсумками 2020 р

До оптимізації				Після проведення оптимізації			
актив		пасив		актив		пасив	
Група	Сума, млнс. грн.	Група	Сума, млнс. грн.	Група	Сума, млнс. грн.	Група	Сума, млнс. грн.
А 1	49911	П 1	229266	А 1	48913	П 1	238437
А 2	221 661	П 2	88206	А 2	223878	П 2	86442
А 3	80080	П 3	4762	А 3	81521	П 3	4821
А 4	2963	ВК	52825	А 4	3200	ВК	52825
А 5	12344			А 5	12344		
А 6	15 566			А 6	12 669		
разом	382525	разом	382525	разом	382525	разом	382525

У частині активу балансу пропонується незначно скоротити найбільш ліквідні кошти банку, направивши їх частина в групу працюючих активів. В результаті можуть бути незначно збільшені кредитний портфель і портфель цінних паперів.

Пропонується як можна сильніше скоротити групу «Інші активи», сформувавши за рахунок її коштів довгостроковий інвестиційний портфель.

Група капіталізованих активів була введена як константа, оскільки основні засоби банку є невід'ємним умов його функціонування і не можуть бути значно скорочені з метою максимізації прибутку. Більш того, оптимізація складу і розміру таких активів лежить за межами фінансового менеджменту.

У частині джерел майна пропонується скоротити обсяги платних залучених коштів та інших позикових коштів, фінансуючи отриману різницю за рахунок нарощення строкових зобов'язань. Зрозуміло, ідеальним варіантом з точки зору максимізації прибутковості було б формування позикових коштів виключно за рахунок майже безкоштовних рахунків клієнтів і депозитів до запитання. Але такі пасиви досить нестійкі, тому їх збільшення можливе лише до певної межі. Наведені результати демонструють таку структуру залучених коштів, що при подальшому збільшенні онкольних зобов'язань банк буде нести невиправдані ризики ліквідності, а при нарощенні портфеля строкових депозитів зазнає додаткових процентні витрати.

В результаті цільова функція чистого процентного доходу була максимізована і показала приріст на 8,02%. Подальше її збільшення неможливо без істотного зростання агрегованого ризику.

Для визначення того, як вплинуть зміни суми та структури кредитного та інвестиційного портфелю на обсяг доходів від кредитних та інвестиційних операцій АТ КБ «Приватбанк», дослідимо тенденції щодо зміни доходів за цим видом діяльності. Динаміка та структура процентних доходів за кредитними та інвестиційними операціями АТ КБ «Приватбанк» наведена у таблиці 4.14.

При оптимізації кредитно-інвестиційного портфелю відбувалося зростання обсягу процентних доходів за кредитними та інвестиційними операціям, це пов'язане зі зростанням суми доходних портфелей банку.

Таким чином, проведені розрахунки по оптимальній структурі активів і пасивів забезпечують дотримання встановлених нормативів НБУ, необхідний рівень прибутковості, що дозволить банку бути стійким і надійним в

майбутньому.

Таблиця 4.14

Динаміка прогнозних процентних доходів за кредитними та інвестиційними операціями АТ КБ «Приватбанк», млн. грн

Показники	2020	Оптимальний
Розмір кредитного портфеля	80080	81521
Процентні доходи за кредитними операціями	19686	24456
Розмір інвестиційного портфеля	221 661	223878
Процентні доходи за інвестиційними операціями	11 838	11955

Сучасний рівень розвитку портфельної теорії враховує всю різноманітність фінансових інструментів і взаємопов'язаних прибутковості і ризик інвестиційних рішень. Основним питанням теорії є вибір оптимального портфеля, визначення набору активів з найбільшим рівнем прибутковості при найменшого чи заданого рівня інвестиційного ризику і облік взаємних кореляційних зв'язків між прибутковістю активів, що дозволяє проводити ефективну диверсифікацію портфеля, істотно знижує роль портфеля в порівнянні з ризиком включених в нього активів.

Висновки по розділу 4

Задача оптимізації кредитного портфеля полягає у виборі такого розподілу коштів між активами, при якому відбувається максимізація прибутку при заданих обмеженнях на рівень ризику.

Таким чином, щоб мінімізувати ризик від неповернення кредитів, що в свою чергу збільшить прибуток банку, потрібно розподілити кредитний портфель наступним чином:

- 15% – частка кредитів, що надані малим та середнім підприємствам

проти 11% у 2020 році;

- 65% – частка кредитів, що надані фізичним особам- кредитні картки проти 66%;

- 15% – частка іпотечних кредити фізичних осіб проти 16%;

- 5%– частка кредитів, що надані фізичним особам на поточні потреби проти 7%.

При цьому розподіленні ризик буде мінімальним, а саме 22,7 % проти 23,6% у 2020 році.

За результатами дослідження досліджував ризик АТ «Приватбанк» за моделлю Г.Марковіца, і прийшли до висновку що даний комерційний банк є практично без ризиковим 0,55%. Дохідність загального портфелю банку складала 0,05%.

Проведено оцінку результатів складання оптимального портфеля цінних паперів, яка показала наступне нижче очікуваної прибутковості 16% і коливалася близько 15,9-18% річних. Найбільший внесок у зростання вартості портфеля внесла UA4000165773, що має найбільшу частку в портфелі облігацій і показала найбільшу доходність

У частині активу балансу пропонується незначно скоротити найбільш ліквідні кошти банку, направивши їх частину в групу працюючих активів. В результаті можуть бути незначно збільшені кредитний портфель і портфель цінних паперів. Більш того, оптимізація складу і розміру таких активів лежить за межами фінансового менеджменту. У частині джерел майна пропонується скоротити обсяги платних залучених коштів та інших позикових коштів, фінансуючи отриману різницю за рахунок нарощення строкових зобов'язань. Зрозуміло, ідеальним варіантом з точки зору максимізації прибутковості було б формування позикових коштів виключно за рахунок майже безкоштовних рахунків клієнтів і депозитів до запитання. В результаті цільова функція чистого процентного доходу була максимізована і показала приріст на 8,02%. Подальше її збільшення неможливо без істотного зростання агрегованого ризику,

Запропонований підхід дозволяє оцінити як загальну ефективність

кредитного портфеля, так і окремих його складових, які виділені за напрямками кредитування юридичних та фізичних осіб. Зазначена диверсифікація надає можливість визначити найбільш перспективний напрямок кредитування банківській установі.

ВИСНОВКИ

Дослідженням сутності кредитного портфеля банку та науково-методичних підходів, щодо формування ефективного портфелю банківською установою, в сучасних умовах розвитку банківської системи України дало змогу теоретично обґрунтувати та розробити такі рекомендації і пропозиції, спрямовані на удосконалення ряду методологічних і практичних завдань.

1. Однак незважаючи на велику кількість праць у яких досліджувалася сутність активних операцій, на сьогоднішній день досі не існує єдиного підходу щодо визначення цього поняття. Так, ознайомившись із працями вітчизняних та іноземних авторів, які були присвячені обґрунтуванню сутності цього поняття, було виокремлено три основні наукові підходи щодо трактування цього поняття.

2. Виявлені фактори, які впливають на рівень банківських активів та визначено ступень їх впливу на стан банку.

3. Встановлено, що єдиного універсального підходу до управління активними операціями, враховуючи постійний динамізм та чутливість глобального фінансового ринку на сьогоднішній день не існує.

4. В роботі проведений аналіз показників розвитку банківського сектору та визначено місце ПАТ КБ «Приватбанк».

5. В 2019 році порівняно з 2018 спостерігається збільшення суми кредитного портфелю на 9 404 млн. грн (на 18,8 %), з тим самим зросли і активи на 31675 млн. грн (на 11,4 %). Але активи зросли на 72802 млн. грн, або на 23,5% завдяки залученню та збільшенню суми інвестиційних цінних паперів. В середньому значенні сума виданих кредитів все-таки зросла на 4881 млн. грн за три роки.

6. Частка кредитного портфелю в структурі активів банку протягом трьох останніх років складала 15-20 %, в 2020 році вона впала на 4,8% порівняно з 2019 також через нестабільну економічну ситуацію в Україні, через яку спостерігається втрата кредитоспроможності населення. Також, слід виділити те, що велику частку у структурі активів мають інвестиційні цінні папери, які

займають 57,9 % всіх активів АТ КБ «Приват Банк»

7. Станом на 31 грудня 2020 року загальна сума кредитів найбільшим 10 клієнтам Банку, складала 2 264 мільйона гривень (31 грудня 2019 року: 2 191 мільйон гривень) або 3% від загальної суми кредитів за вирахуванням тих, що управляються як окремий портфель (31 грудня 2019 року: 3%). Резерв під очікувані кредитні збитки, пов'язаний з цими позичальниками становив 986 мільйонів гривень (на 31 грудня 2019 року: 663 мільйонів гривень).

8. Розглядаючи структуру інвестиційного портфелю АТ «Приватбанк» бачимо, що за три роки найбільшу питому вагу (більше 97%) займають інвестиційні цінні папери. Але в 2019 році відбулося незначне коливання в структурі, коли їх питома вага знизилась з 98,16% у 2018 році до 97,73%, до того ж зниження відбулося й в абсолютному значенні на 27924 млн. грн., що пов'язане з погашенням частини інвестиційних цінних паперів. В 2020 році відбулося значне зростання інвестиційних цінних паперів в інвестиційному портфелі банку на 69504 млн. грн., що відобразилося й в структурі портфелю, їх питома вага зросла на 1% до 98,68%

9. Норматив Н11 для АТ КБ «Приватбанк» склав лише 0,06 % при нормативному значенні не більше 15 % в продовж усього періоду аналізу, а Н12 – 0,07 % при нормативному значенні не більше 60%. В середньому по банківській системі Н11 склав 0,32 %, а Н12 – 0,41%. Такі значення даних нормативів свідчать про надто слабкий розвиток інвестиційного процесу в банківських установах. Така ситуація обумовлена була сукупністю подій економічного, політичного та воєнного характеру, що виникли у 2014 році та мають місце до сих пір

10. Питома вага інвестиційного портфелю в доходах банку складає більше 35%, серед яких найбільшу питому вагу займають інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, які приносять близько 20% доходів банку. До того ж дохід від них зростає з року в рік, в 2019 році збільшився на 393 млн. грн., в 2020 році на 403 млн. грн. Питома вага інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю за прибутку займає 13%

усіх доходів банку та майже не змінюється за роки аналізу. Відбувається незначне зростання доходу за цією статтею в 2019 році на 274 млн. грн. та на 12 млн. грн. в 2020 році

11. Таким чином, доходність кредитного портфелю банку мала найвищий рівень в 2018 році та складала 37,14%, з 2019 року її рівень складає 35%. При чому в 2019 році відбулося зростання як кредитного портфелю на 9404 млн. грн. так і доходів від нього 2481 млн. грн, що є свідченням погіршення якості кредитного портфелю. В 2020 році спостерігаємо протилежну тенденцію, коли відбулося зменшення як самого кредитного портфелю на 4523 млн. грн. так і доходів від нього на 1417 млн. грн., а рівень доходності зріс на 0,34% , що є свідченням зростання якості та відсоткових ставок за кредитами

12. Методичні підходи щодо планування кредитного портфелю банку побудовані на врахуванні співвідношення рівня ризику за кредитною операцією та обсягами доходів за нею, що дозволяє оцінити як загальну ефективність кредитного портфеля, так і окремих його складових, які виділені за напрямками кредитування. Зазначена диверсифікація надає можливість визначити найбільш перспективний напрямок кредитування банківській установі.

13. Удосконалена задача оптимізації кредитного портфеля полягає у виборі такого розподілу коштів між активами, при якому відбувається максимізація прибутку при заданих обмеженнях на рівень ризику.

14. В роботі запропоновано використовувати портфельну теорію Марковица з метою управління портфелю активних операцій.

15. Щоб мінімізувати ризик від неповернення кредитів, що в свою чергу збільшить прибуток банку, потрібно розподілити кредитний портфель наступним чином: 15% – частка кредитів, що надані малим та середнім підприємствам проти 11% у 2020 році; 65% – частка кредитів, що надані фізичним особам- кредитні картки проти 66%; 15% – частка іпотечних кредити фізичних осіб проти 16%; 5% – частка кредитів, що надані фізичним особам на поточні потреби проти 7%. При цьому розподіленні ризик буде мінімальним, а саме 22,7 % проти 23,6% у 2020 році.

16. Проведено оцінку результатів складання оптимального портфеля цінних паперів, яка показала наступне нижче очікуваної прибутковості 16% і коливалася близько 15,9-18% річних. Найбільший внесок у зростання вартості портфеля внесли облигації UA4000165773, що мають найбільшу частку в портфелі облигацій і показали найбільшу доходність

17. Обґрунтована ефективність впровадження запропонованих методичних підходів до управління активними операціями на прикладі АТ КБ «Приватбанк». В результаті оптимізований кредитний та інвестиційний портфелі, банк отримає заплановані доходи. В результаті цільова функція чистого процентного доходу була максимізована і показала приріст на 8,02%.

18. Проведені розрахунки показали, що запропоновані методичні підходи ефективні та можуть бути використанні при плануванні та прийнятті управлінських рішень в АТ КБ «Приватбанк».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.2000 № 2121-III зі зм. та доп. станом на № 532-V (532-16) від 22.12.2006 .
2. Закон України "Про Національний банк України" від 20.05.1999 № 679-XIV зі змінами № 3235-IV (3235-15) від 20.12.2005
3. Алавердов А. Р. Стратегический менеджмент в коммерческом банке. М.: Маркет ДС, 2007. 569 с.
4. Алексеєнко М. Д., Білошапка В. С. Аналіз діяльності комерційного банку. Житомир: Рута, 2001. 384 с.
5. Васюренко О. В. Банківський менеджмент. К.: Видавничий центр "Академія", 2001. 317 с.
6. Геєць О. В., Домрачев В. М., Лондар С. Л. Основи банківської справи та управління кредитними ризиками. К.: Видавництво Європейського ун ту, 2004. 240 с.
7. Герасимович А. М. Аналіз банківської діяльності. К.: КНЕУ, 2006. 600 с.
8. Денисенко М. П. Гроші та кредит у банківській справі. К.: Алерта, 2004. 478 с.
9. Денісов С. В., Іващенко В. В., Краснобрижа Г. А., Невлюдов І. Ш., Новоселов С. П. Основи банківської справи. Х.: ХНУРЕ, 2002. 131 с.
10. Зянько В. В., Коваль Н. О., Тептя О. В. Банківський менеджмент. Вінниця: ВНТУ, 2007. 127 с.
11. Зянько В. В., Тептя О. В. Банківська справа. Вінниця: ВНТУ, 2004. 114 с.
12. Калашнікова Т. В. Банківські операції. Х., 2007. 113с.
13. Калініченко О. Нові організаційні підходи до управління банком як джерело підвищення стійкості банку Банківська справа. 2006. № 2. С.83 90.
14. Кириченко О. А., Міщенко В. І., Щербань В. П., Яценюк А. П.,

Гіленко І. В. Банківський менеджмент. К.: Знання, 2005. 832 с.

15. Кирий Р.П. Особливості банківських послуг як об'єкта управління в конкурентному середовищі Соц. екон. дослідж. в перехід. період. 2007. Вип. 2. С. 397-403.

16. Козьменко С. М., Шпиг Ф. І., Волошко І. В. Стратегічний менеджмент банку. Суми: Університетська книга, 2003. 732 с.

17. Копилук О. І, Кульчицька Н. С. Фінансовий менеджмент в банку. Л.: Видавництво Львівської комерційної академії, 2005. 108 с.

18. Копилук О.І., Музичка О.М. Теоретичні підходи до розкриття сутності банківських ресурсів Формування ринкових відносин в Україні. 2006. № 5. С.18-22.

19. Костюченко О. А. Банківське право України. Банківська система. Національний банк. Комерційні банки. Розрахунки і кредитування. Ринок цінних паперів. Національне валютне законодавство. Банківські системи зарубіжних країн. Інститут банківської таємниці. К.: А.С.К., 2006. 624 с.

20. Крухмаль О.В. Оцінка фінансової стійкості на підставі визначення критеріїв динамічної стабільності діяльності банку Актуальні проблеми економіки. 2006. № 9. С.43-51.

21. Кудря Я.В. Нові підходи до кадрової корпоративної політики в управлінні персоналом Проблеми науки. 2006. № 7. С.21-27.

22. Кузьмін В. В., Андрейченко О. В. Банківські операції. К.: ННЦ "Ін т аграрної економіки", 2006. 418с.

23. Лаврушин О. И., Афанасьева О. Н., Корниенко С. Л. Банковское дело: современная система кредитования. М.: Кнорус, 2007. 260 с.

24. Лаврушин О. И., Мамонова И. Д., Валенцева Н. И., Ширинская З. Г., Штайн Й. Х. Управление деятельностью коммерческого банка (Банковский менеджмент). М.: Юристъ, 2005. 687 с.

25. Лазепко І. М., Алексеєнко М. Д., Сивульський М. І., Брегеда

- О.А., Баріда Н. П. Банківські операції. К.: Університет "Україна", 2007. 328с.
26. Латковська Т. А. Фінансово правові питання формування центральних та державних банків в Україні, країнах центральноєвропейської та англосаксонської систем права. О.: Юридична література, 2007. 280 с.
27. Любунь О. С., Потійко Ю. А., Лаптев С. М., Шевченко К. Є., Денисенко М. П. Система банківського менеджменту. К., 2005. 356 с.
28. Любунь О.С. Стратегічне планування та управління банківською діяльністю Фінанси України. 2005. № 11. С.81 87.
29. Мартюшев О.О. Організаційно методологічне забезпечення стратегічного планування комерційного банку Фінанси України. 2005. №10. С.60 68.
30. Міщенко В. І., Слав`янська Н. Г., Коренева О. Г. Банківські операції. К.: Знання, 2007. 796с.
31. Орлюк О.П. Банківська система України. Правові засади організації. К.: Юрінком Інтер, 2003. 240 с.
32. Основы банковского дела/ под ред. А.Н. Мороза. – К.: Либра, 1994. – 330 с.
33. Парасій Вергуненко І. М. Аналіз банківської діяльності. К.: КНЕУ, 2003. 347 с.
34. Пашута А. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України Вісник Національного банку України. 2006. № 1. С.44 48.
35. Петрук О. М. Банківська справа. К.: Кондор, 2004. 462 с.
36. Плісак Т. О. Облік та аналіз діяльності комерційного банку. К.: КНТЕУ, 2003. 520 с.
37. Подік С. М., Ігнатенко В. І. Банківська справа: теорія і практика. К.: Фада, ЛТД, 2006. 642 с.
38. Полозенко Д.В. Банківська система України в умовах функціонування іноземних банків Фінанси України. 2006. № 5. С.91 95.
39. Примостка Л. О. Аналіз банківської діяльності: сучасні концепції, методи та моделі. К.: КНЕУ, 2002. 316 с.

40. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку. К.: КНЕУ, 2004. 468с.
41. Разуменко І.М. Проблеми та перспективи розвитку комерційних банків України на регіональному рівні Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Т. 14: Збірник наукових праць: Наукове видання. Суми: УАБС НБУ, 2005. 267 с.
42. Савлук М., Мороз А. Шлях розвитку довжиною десять років Вісник НБУ. – 2000. – Спеціальний випуск. – С. 22 24.
43. Снігурська Л. П. Банківські операції і послуги. К.: МАУП, 2006. 456с.
44. Стечишин Т.Б. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток банківської системи України Соц. екон. дослідж. в перехід. період. 2007. Вип. 2. С. 301 309.
45. Тиркало Р. І., Гуцал І. С., Чайковський Я.І., Андрушків Т. І., Галапуп Н. Д. Банківська справа. Т.: Карт бланш, 2001. 314с.
46. Фролов С. М. Банківська справа та основи митного регулювання в Україні: теорія та практика. Суми: Університетська книга, 2004. 367 с.
47. Холодна Ю. Є. Банківські операції. Х.: ХНЕУ, 2006. 124с.
48. Шевцова О.Й., Артеменко Т.Ю. Складові стратегічного управління банком Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Т. 14: Збірник наукових праць: Наукове видання. Суми: УАБС НБУ, 2005. 267 с.
49. Щибиволок З. І. Аналіз банківської діяльності. К.: Знання, 2007. 311 с.
50. Офіційний сайт асоціації українських банків URL: <http://www.aub.com.ua>
51. Офіційний сайт Національного банку України URL: <http://www.bank.gov.ua>
52. Офіційний сайт АТ КБ «Приватбанк» URL:

<https://privatbank.ua/>

ДОДАТКИ

Додаток А

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2020 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2020	31 грудня 2019
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	6	49 911	45 894
Заборгованість банків	7	25 059	27 118
Кредити та аванси клієнтам	8	55 021	59 544
Інвестиційні цінні папери:			
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	100 750	84 680
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	119 196	66 602
- за амортизованою собівартістю	9	1 715	875
Поточні податкові активи	22	6 660	2 257
Інвестиції в дочірні та асоційовану компанію		30	155
Інвестиційна нерухомість		2 933	3 379
Активи з права користування	10	1 748	1 716
Основні засоби та нематеріальні активи	11	5 894	4 764
Інші фінансові активи	12	3 448	2 210
Інші активи	13	8 900	9 285
Майно, що перейшло у власність банку як заставодержателя		1 228	1 244
Активи, утримувані для продажу		32	-
ВСЬОГО АКТИВІВ		382 525	309 723
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Заборгованість перед НБУ		-	7 721
Заборгованість перед банками та іншими фінансовими організаціями		2	201
Кошти клієнтів	14	312 708	240 621
Зобов'язання орендаря з лізингу	31	1 855	1 748
Відстрочене зобов'язання з податку на прибуток	22	146	121
Інші фінансові зобов'язання	15	2 907	1 522
Резерви та нефінансові зобов'язання	16	12 082	3 260
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ		329 700	255 194
КАПІТАЛ			
Акціонерний капітал	17	206 060	206 060
Емісійний дохід	17	23	23
Резерв переоцінки будівель	11	689	614
Нереалізований збиток від інвестиційних цінних паперів	9	(2 937)	(1 274)
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174
Загальні резерви та інші фонди	17	8 481	6 850
Накопичений дефіцит		(171 665)	(169 918)
ВСЬОГО КАПІТАЛУ		52 825	54 529
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА КАПІТАЛУ		382 525	309 723

Затверджено до випуску та підписано 16 березня 2021 року.

Г. Ю. Самаріна
В.о. Голови Правління

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"**Окремий звіт про прибуток чи збиток та інший сукупний дохід за рік, що закінчився 31 грудня 2020 року**

У мільйонах українських гривень	Прим.	2020 рік	2019 рік
Процентні доходи	18	33 563	33 841
Процентні витрати	18	(11 961)	(14 174)
Чистий процентний дохід		21 602	19 667
Відрахування до резерву на зменшення корисності	19	(1 771)	(4)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		19 831	19 663
Доходи за виплатами та комісійними	20	27 649	24 575
Витрати за виплатами та комісійними	20	(8 888)	(6 386)
Прибутки мінус збитки від операцій з іноземною валютою та своп-контрактів (Збитки мінус прибутки)/прибутки мінус збитки від переоцінки іноземної валюти		3 103	2 589
Прибутки мінус збитки від реалізації інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	8	8
Прибутки мінус збитки/(збитки мінус прибутки) від переоцінки інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	16 045	(1 526)
Витрати щодо резерву під юридичні ризики	16	(8 577)	(387)
Збитки/(прибутки) від уцінки будівель (що перевищують дооцінку) та переоцінки інвестиційної нерухомості		(256)	4
Зменшення корисності майна, що перейшло у власність банку як заставодержателя (Зменшення корисності)/відновлення зменшення корисності інвестиції в асоційовану компанію		(119)	(134)
Адміністративні та інші операційні витрати	21	(18 006)	(14 428)
Інші чисті доходи		1 090	2 113
Прибуток до оподаткування		24 296	32 609
Кредит з податку на прибуток	22	6	-
Чистий прибуток за рік		24 302	32 609
Інші сукупні доходи/(витрати):			
<i>Статті, які будуть у подальшому рекласифіковані у прибуток чи збиток:</i>			
Фінансові інструменти, що визнаються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід:			
- Нереалізований (збиток)/прибуток від переоцінки		(1 649)	2 037
- Прибуток, що рекласифіковано до складу прибутків чи збитків		(8)	(8)
- Податковий ефект		(6)	-
<i>Статті, які не будуть рекласифіковані у прибуток чи збиток:</i>			
Будівлі:			
- Переоцінка будівель		139	(70)
- Податковий ефект		(25)	15
Інші сукупні (витрати)/доходи		(1 549)	1 974
ВСЬОГО СУКУПНИХ ДОХОДІВ ЗА РІК		22 753	34 583

Затверджено до випуску та підписано 16 березня 2021 року.

Г. Ю. Самаріна
В.о. Голови Правління

 В. В. Яроменко
Головний бухгалтер

Ректорові Національного ГУ
«Дніпровська політехніка»
проф. Олександр АЗЮКОВСЬКОМУ

ЛИСТ – ЗАМОВЛЕННЯ

на виконання кваліфікаційної роботи

Просимо Вас надати можливість студентці групи 072м-20-1 фінансово-економічного факультету Навчально-наукового Інституту економіки НТУ «Дніпровська політехніка» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Арсенії ДОМАШЕНКО виконати кваліфікаційну роботу магістра на тему «Управління активними операціями банку (на прикладі АТ КБ «ПриватБанк»)».

Тема роботи є актуальною для даного підприємства, тому що завдання, поставлені в роботі, вирішують реальні проблеми підприємства і можуть бути використані з метою підвищення результативності та ефективності його діяльності.

Фінансово-економічна інформація АТ КБ «ПриватБанк», передана для виконання кваліфікаційної роботи, підпадає під дію внутрішнього «Положення про комерційну таємницю» та не підлягає оприлюдненню.

Керівник відділення №97
АТ КБ «ПриватБанк»

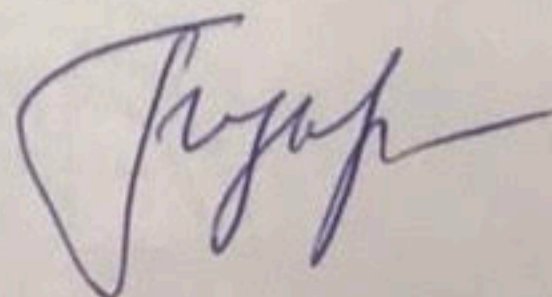
ПриватБанк
Гуцько В.О.

ВІДЗИВ

на кваліфікаційну роботу студентки групи 072м-20-1 Бородіної Арсенії Олександрівни «УПРАВЛІННЯ АКТИВНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ БАНКУ (НА ПРИКЛАДІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»)», яка представлена для присвоєння ступеня «магістр» кваліфікації «магістр фінансів, банківської справи та страхування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

1. *Мета дипломної роботи* — теоретичне обґрунтування та удосконалення методичних підходів до управління активними операціями комерційного банку.
2. *Обрана тема актуальна* оскільки ефективне управління активами комерційного банку з метою забезпечення прибутковості банківської установи є одним з ключових питань в розвитку економіки країни.
3. *Тема кваліфікаційної роботи магістра* безпосередньо пов'язана з об'єктом діяльності магістра спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування».
4. *Задачі кваліфікаційної роботи* містять елементи наукового дослідження, що відповідає вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики магістра.
5. *Автором* удосконалено методичний підхід до управління активами комерційного банку на основі комплексного підходу, який, на відміну від існуючого, дозволяє сформулювати ефективний портфель активних операцій.
6. *Робота з керівником роботи та інновації запропонованих рішень.* Студентка Бородіна А.О. відвідувала консультації, та, прислухаючись до порад керівника, виконувала роботу самостійно. *Кваліфікаційна робота* містить обґрунтування удосконалених методичних підходів щодо діяльності банку
7. *Самостійність при виконанні та оформленні результатів досліджень.* Ступінь самостійності при виконанні кваліфікаційної роботи студентки достатній.
8. *Виконання презентації.* Презентація віддзеркалює основні положення кваліфікаційної роботи.
9. *Дотримання стандартів.* Оформлення пояснювальної записки виконано в основному у відповідності зі стандартами ЄСКД.
10. *Робота Бородіной А.О. отримала позитивну оцінку зовнішнього рецензента.*
Таким чином констатуємо, що кваліфікаційна робота Бородіной А.О. рекомендується до захисту з оцінкою 75 балів.

Науковий керівник
кваліфікаційної роботи магістра
к.е.н., доцент

Д.С. Букреева